

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİN HALK CUMHURİYETİ QINGHAI
EYALETİNDE YAŞAYAN SALIRLARIN
GÜNÜMÜZDEKİ KÜLTÜRÜ

XIAOXUAN MA

2501141384

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr.Üyesi.Rabia Ebrar AKINCI

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : XIAOXUAN MA Numarası : 2501141384
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : ANTROPOLOJİ / YÜKSEK LİSANS Danışmanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ R. EBRAR AKINCI
Tez Savunma Tarihi : 19.04.2019 Saati : 14.00
Tez Başlığı : " Çin Halk Cumhuriyeti Qinghai Eyaletinde Yaşayan Salırların Günümüzdeki Kültürü "

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜYESİ RABİA EBRAR AKINCI		Kabul
2- PROF. DR. YÜKSEL KIRIMLI		Kabul
3- PROF. DR. ZÜHAL ÖLMEZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MUSTAFA KAÇALIN		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜLDEM BAYKAL BÜYÜKSARAÇ		

ÖZ

ÇİN HALK CUMHURİYETİ QINGHAI EYALETİNDE YAŞAYAN SALIRLARIN GÜNÜMÜZDEKİ KÜLTÜRÜ

XIAOXUAN MA

Dünyadaki Türk dilli topluluklar içinde belki de en az bilinen “Salır”topluluğudur. Türkiye’de de Çin’deki Salırlar hakkında sınırlı sayıda araştırma ve dokümantasyon bulunmaktadır. 14.Yüzyılda Salırların atalarının Orta Asya’dan Çin’e göç etmesinden sonraki 700 yıl boyunca da haklarında çok az bilgi kaydedilmiştir. Bu nedenle, bu çalışma, Çin Halk CumhuriyetiQing Hai Eylati’nde yaşayan Salır grubunu ve kültürünü etnografik açıdan yorumlamayı hedeflemektedir.

Bu tez çalışması saha araştırmasına dayanmaktadır ve sahada toplanan verilerden yola çıkarak tez konusu açıklanmaya çalışılacaktır. Tezin içeriği, Çin halk Cumhuriyeti’nin Qing Hai Eyaleti’ne bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesi’nde yaşayan Salar etnik grubunun, günümüzdeki kültürünü, kültürel değişim dinamiklerini anlamak için din, dil ve gündelik yaşamının özelliklerini ele almaktadır. Ayrıca Salırların küreselleşme sürecinde kültürel kimlik bilincinin şekillenmesi, karşı karşıya kaldıkları kimlik krizi ile geleneksellik ve modernlik arasında tutumlarına yer verildi.

Anahatar Kelimler: Çin Halk Cumhuriyeti, Xunhua Salır Otonom İlçesi Salırlar,Salır Kültürü ,Etnik Kimlik ,

ABSTRACT

THE CURRENT CULTURE OF THE SALAR WHO LIVING IN QINGHAI PROVINCE IN PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Among the world's Turkic people, perhaps the least known is the "Salır" (Salar) people living in People's Republic of China. Researches and publications on Salars of China is also limited in Turkey.

Around the 14th century, the ancestors of the Salar migrated from Central Asia to China. In the 700 years since then, the culture and information about the Salar community has been poorly understood. Therefore, this study aims to understand the identity and culture of the Salar group in ethnographic context.

This study is based on field research and the dissertation aims to present interpretations on the subject based on the data collected in the field. The aim of this study is to investigate the ethnic identities and changes in cultural context of Salar people living in the Autonomous District of Xunhua in Qing Hai Province of China. The content of the thesis is based on a series of ethnic characteristics of the local Salar religion, language and daily life, to understand the dynamics of cultural change of the Salar group in the context of contemporary Chinese society. This study also emphasize the identity of the Salar people in crisis. In the context of globalization and their identity, as well as the identity crisis, as well as their attitude between tradition and modernity.

Key Words: Autonomous District of Xunhua Salar, Salar Culture, Ethnic Identity, People's Republic of China.

.

ÖNSÖZ

Tez giriş ve sonuç hariç olmak üzere altı ana bölüm olarak ele alınmıştır. Birinci bölümde araştırmanın önemi analiz edilecektir ve bu bölümde temel kavramların tanımları, etnik kimliğin özellikleri ve bazı ilgili teoriler tartışılacaktır. İkinci bölümde, Salırlar'ın yaşadığı coğrafi geçmiş ve Salırlar'ın kökenleri tarihi perspektiften analiz edilecektir. Bu bölüm Salırların atalarının Çin'e yerleşiminden beri Salırların etnik kimliğindeki değişiklikler ve "misafir" kimliğinden Çin ulusunun bir parçası olmaya geçişini içermektedir. Üçüncü bölümde, araştırma yöntemi ve araştırmada kullanılan teknikler, çalışma sahasının seçimi, araştırmanın kapsamı ve sınırları ve ayrıca saha çalışmasının zorluklarından söz edilecektir. Dördüncü bölümde görüşülen kişilerin yaşadıkları yer, cinsiyetleri, eğitim düzeyi, yaşları ve medeni durumlarına dair demografik verilere yer verilmiştir. Beşinci bölümde Salırlar genel olarak gözden geçirilecektir ve etnik köken, dilleri ve kültürleri ile etnik özelliklerin kaynağı analiz edilecektir. Bu çalışma ile Salırların bir etnik grup olarak sosyal arka planı açıklanmaya çalışılacaktır. Sosyal ve kültürel değişime rağmen, anadil ve köklü toplumsal örgütler Salır'ın etnik sınırının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Alıttıncı bölümde Salırların etnik kimliğinin mevcut durumu üzerine alan araştırması bulgularına yer verilecektir. Bu bölümdeki saha araştırması ile mevcut Salırların günlük yaşamlarında, yaşam alışkanlıkları, yaşam şekilleri, ana dili ve çokdillik, etnik grup içerisindeki ağlar ve iletişim gibi konuların analizine yer verilmiştir.

Tezimin hazırlanma aşamasında tecrübesiyle ve şahsiyetiyle ufku aydınlatan, her daim desteğiyle bana yol gösteren saygıdeğer danışmam Dr.Öğr.Üyesi. Rabia Ebrar

AKINCI hocama gönülden teşekkürlerim sunarım. Bu konuda çalışmam için beni yönlendiren, bilgilerini paylaşarak sabırla destek veren değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Ölmez'e ve ders danışma hocam Prof. Dr. Yüksel Kırımlı'ya saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Tezimin hazırladığı sürecinde görüşebileceğim kişilere ulaşabilmesi konusunda yardım eden Prof. Dr. Chengjun Ma Hoca'ya, Prof. Dr. Wei Ma Hoca'ya ve tez sürecinde çalışmalarına destek verenlere çok teşekkür ediyorum. Saha araştırmam süresince bana güvenerek evlerini ve yaşantılarını açan, değerli zamanlarını paylaşan ve bu kıymetli bilgileri sunan Salırlara gösterdikleri yardım ve sabır için özel şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

Son olarak, gösterdiği anlayış ve sabırla yanımda sevgili babam Guoren Ma, canım annem Chunhua Miao'ya ve hamileliğim boyunca bana her zaman özen ve destek veren eşim Hao Ma'ya şükranlarımı sunuyorum.

Xiaoxuan Ma
İstanbul,2019

İÇİNDEKİLER

<u>ABSTRACT</u>	iii
<u>ÖNSÖZ</u>	iv
<u>TABLO LİSTESİ</u>	ix
<u>FOTOĞRAF LİSTESİ</u>	x
<u>HARİTALAR LİSTESİ</u>	xii
<u>KISALTMALAR</u>	xiii
<u>GİRİŞ</u>	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

<u>1.1 “Kimlik” Kavramı</u>	5
<u>1.2. Etnik Grup ve Ulusun Tanımı</u>	7
<u>1.2.1 Etnik Kimlik Tanımı</u>	9
<u>1.2.2 Etnik Kimliğin Temel Özellikleri</u>	12

İKİNCİ BÖLÜM

SALIR OTONOM İLÇESİ VE SALIRLAR

<u>2.1 Çin’deki Qing Hai Eyaleti’ne kısa bir giriş</u>	15
<u>2.2 Xunhua Salır Otonom İlçesi’ne Kısa Bir Giriş</u>	22
<u>2.3 Salır Türklerine Genel Bakış</u>	24
<u>2.3.1 Salır Türklerin Tarihsel Kimliği Üzerine Folklor</u>	26
<u>2.3.2 Çin’deki Salır Türklerin Kimliği Üzerine Bir Araştırma</u>	27
<u>2.3.3 Türkiye’de Çin’deki Salır Türklerin Durumu Üzerine Bir Araştırma</u>	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ

<u>3.1 Araştırmanın Aşamları ve Metodoloji</u>	34
<u>3.1.1 Hazırlık</u>	34
<u>3.1.2 Çalışmanın Amacı</u>	34
<u>3.1.3 Yöntem ve Teknik</u>	34
<u>3.1.4 Mülakat Sorularının Hazırlanması</u>	34
<u>3.1.5 Mülakat Yapılacak Kişilerin Seçimi</u>	35
<u>3.2 Araştırmanın Yürütüldüğü Bölge</u>	35
<u>3.2.1 Saha Araştırması Yürütülen Bölgelerin Seçimi</u>	42
<u>3.3 Tezin Sınırları ve Alan Çalışmasının Zorlukları</u>	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMU GÖRÜŞLENLERİN PROFİLLERİ

<u>4.1 Görüşülenlerin Doğum Yerleri ve Yaşadıkları Yerler</u>	48
<u>4.2 Cinsiyet ve Yaş</u>	49
<u>4.3 Medeni Durum</u>	49
<u>4.4 Eğitim Düzeyi</u>	50

BESİNCİ BÖLÜM

SALIRLARIN ETNİK ÖZELLİKLERİ

<u>5.1 Salırlar Kimlerdir</u>	51
<u>5.2 Çin'in Qing Hai Eyaletlerindeki Xunhua Salır Otonom İlçesi'nde Salırcanın Durumu</u>	51
<u>5.3 Dini İnanç</u>	55
<u>5.4 Salırların Konut Yapısı Özellikleri</u>	57
<u>5.5 Salırların Yemekleri</u>	60
<u>5.6 Giyim Kuşam ve Geleneksel Kıyafetler</u>	62
<u>5.7 Salırların Sosyal Kurumlarının Özellikleri</u>	66

ALTINCI BÖLÜM

SALIRLARIN GÜNÜMÜZDEKİ KÜLTÜRÜ VE ETNİK KİMLİK

ÖZELLİKLERİYLE İLGİLİ BULGULAR

<u>6.1 Etnik Dilin Kullanımı ve Kimlik-</u>	69
<u>6.1.1. Ana Dilin Kullanımı</u>	69
<u>6.1.2 Salırların Ana Dillerine Bakışı</u>	78
<u>6.1.3 Salır Dilinin Giderek Zayıflamasının Sonuçları</u>	84
<u>6.2 Salır Etnik Grubunun Çevresindeki Diğer Etnik Gruplarla İlişkisi</u>	89
<u>6.2.1 Salırların Toplulukları ve Diğer Etnik Grupların Kimlikleri Hakkındaki Algıları</u>	89
<u>6.2.2 “Damgalama” ve Farklı Etnik Gruplar Arasındaki Kültürel Hoşgörü</u>	91
<u>6.2.3 Salır Etnik Grupları ile Çevresindeki Etnik Gruplar Arasındaki Ekonomik ve Kültürel Etkileşimler</u>	96
<u>6.3 Evlilik İletişimi ve Ulusal kimlik</u>	98
<u>6.3.1 Salır Halkının Evlilik Seçimini Etkileyen Faktörler</u>	99
<u>SONUC</u>	114
<u>KAYNAKÇA</u>	116
<u>EKLER</u>	121

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Salır Otonom İlçesi'nin İdari Birimleri	132
Tablo 2: Görüşülenlerin Doğum Yeri ve Yaşayan Yerlerindeki Nüfus Değişimleri	48
Tablo 3: Görüşülenlerin Yaş ve Cinsiyet Durumları	49
Tablo 4: Görüşülenlerin Medeni Durumu	50
Tablo 5: Görüşülenlerin Eğitim Durumu.....	50
Tablo 6: Görüşülenlerin Yaşları ve Dil Düzeyleri	70
Tablo 7: Görüşülenlerin Meslekleri ve Dil Düzeyleri	76
Tablo 8: Salırca Akrabalık Terimleri	88
Tablo 9: Qingshui beldesi yer adlarının Çince ve Salırca karşılıkların tablosu	88

FOTOĞRAF LİSTESİ

- Fotoğraf 1:** Gezi Kasabası'nın Sembolü olan Beyaz Deve Heykeli (Gezi Kasabası 12.08.2017)..... 37
- Fotoğraf 2:** Gezi Camii, Burada 700 yıl önce Salır Türklerinin ataları doğruya doğru hareket ettiklerinde götürdüğü Kuran'ın bir el yazması vardır (Gezi Kasabası 12. 08. 2017) 38
- Fotoğraf 3:** Gezi Kasabası'nda Karaman ve Ahman adındaki iki kardeşin mezarı (Gezi Kasabası, 12.08.2017)..... 39
- Fotoğraf 4:** Jishi Kasabası Xunhua Salır Otonom İlçesi'nin yönetim merkezidir.... 40
(Gezi Kasabası 06.11.2017) 40
- Fotoğraf 5:** Gızıl Dam Köyü'nün tek camisi Çin mimarisi tarzındadır. (Gızıl Dam Köyü 16.12.2017)..... 41
- Fotoğraf 6:** Gızıl Dam Köyü Camisinin iç dekorasyonu. Camide asılı büyük dijital saatin ekranında Mısırdan bir cami resmi yer alıyor, resim bazen Kâbe resmiyle değişiyor. (Gızıl Dam Köyü 16.12.2017). 41
- Fotoğraf 7:** Gızıl Dam ve Ak Köyü tarafından paylaşılan ilkokul..... 42
- Fotoğraf8:** Gezi Kasabası'ndaki dini faaliyetlerde kadın ve erkeklerin ayrı ayrı oturmaları bölgedeki toplumsal cinsiyet rolleri hakkında ipucu vermektedir (Gezi Kasabası, 07.02.2017)..... 46
- Fotoğraf 9:** Salır Latin Alfabesi 53
- Fotoğraf10:** “Barzil”: Salır evlerinin avlusundan bir görünüm. Yapıların dış cephesi ahşaptan yapılmadır. Kışları çok soğuk olduğu için kapılar perde ile örütülür. Avlunun ortasında çiçek ve ağaçların yer aldığı bir bahçe bulunur. (Gızıl Dam Köyü, 11.12.2018)..... 58
- Fotoğraf 11:** “Barzil”: Salır Türklerinin evlerinden bir başka görünüm. Ortada yer alan bahçede meyve ağaçları ve süs bitkileri bulunuyor. (Gızıl Dam Köyü, 22.08.2018)..... 59

- Fotoğraf 12:** Bir Salır evinin oturma odası. Eşyalar genelde ahşap ve kırmızı renk yaygın kullanılmış. Ortada masa yer alıyor. Masanın arkasındaki konsolun üzerinde cami şeklinde bir saat duruyor. Boyama şişeleri ve çay termosu gibi günlük kullanıma ait eşyalar bulunuyor. Duvarda Kur'an ayetlerinin yazılı olduğu panolar yer alıyor. (Gızıl Dam Köyü, 16.12.2017)..... 59
- Fotoğraf 13:** Salır Türklerin geleneksel "Çit evi": *Oy*. Üst katta yatak odaları alt katta mutfak, ambar ve ahır yer alır. (Gezi Kasabası, 25 .08.2017) 60
- Fotoğraf 14:** Salır kadınlarının kullandığı "giytor" 62
- Fotoğraf 15:** Eski salır erkeği giyimi 64
- Fotoğraf 16:** Kadınların bez ayakkabıları (Gezi Kasabası 16 .02.2018) 65

HARİTALAR LİSTESİ

- Harita 1:** Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Qing Hai eyaletinin Haritası 15
- Harita 2:** Qing Hai eyaletinin İdari Bölümleri Haritası 20
- Harita 3:** Xunhua Salır Otonom İlçesi' nin Haritası 23
- Harita 4:** Qing Hai Eyaleti'ne bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesinin Haritası 36

KISALTMALAR

%	: Yüzde değer
A.G.E	: Adı geçen eser
ASBS	: Anne sağ baba sağ
ASBÖ	: Anne sağ baba ölü
AÖBÖ	: Anne ölü baba ölü
ASBÖ	: Anne sağ baba ölü
Çev	: Çeviren
Ed	: Editor
Y.Y	: Basım yeri yok
T.Y	: Basım tarih yok
PP	: Sayfa
S	: Sayfa
Vb	: ; ve benzeri
W.date	: Basım tarihi yok
W.place	: Basım yeri yok

GİRİŞ

Günümüzde çoğu ülkede birçok millet yaşamaktadır. Çok etnili ülkelerde ulusal kimlik ile devlet kimliği arasında gerginlik ve hatta çatışma vardır. Bununla birlikte, küreselleşmenin ve milliyetçiliğin gelişmesiyle, birçok ülke yerel alanların istikrarını ve kalkınmasını etkileyen birçok etnik çelişki ve çatışmaya neden olmuştur. Yerel, ulusal kültürün sürekliliğini ve gelişimini sağlamak ve aynı zamanda bir ülkenin iç birliği temelinde onunla uyumlu bir şekilde bir arada olmak gerekli ve önemlidir.

İngilizcede “kimlik” anlamına gelen “identity” Latince “bir olma” veya “aynılık” anlamına gelen identitās kelimesinden türemiştir. Aynı zamanda “kimlik duygusu” ve “kimlik davranışı” anlamına gelen bu kavram sosyal araştırmaların temel kavramlarından biridir. “Kimlik” aslında Freud tarafından psikoloji alanına aktarılan geleneksel bir felsefi ve mantıksal prolemdi. Psikolojinin ve kimlik araştırmalarının gelişmesiyle birlikte “kimlik” kavramı, beşeri ve sosyal bilimler alanlarında yaygın olarak kullanılmaya başladı. Bir milletin iç kimliği, ulusal kalkınma sürecinde nesnel bir olgudur. Ulusal kimlik (ayrıca etnik kimlik de denir), temel olarak bir ulusun doğal ve kültürel eğilimlerinin tanınması ve fikir birliği anlamına gelir. Ulusal kimlik kavramı ilk olarak 18. yüzyılda Aydınlanma döneminde ortaya çıkmıştır ve ulusal kimliğin teorik çalışması 1970 ve 1980’lerde büyük ilerleme kaydetmiştir.

Amerikalı bir sosyolog olan Milton M. Gordon, 1975’te etnik gruplar arasındaki ilişkiyi incelemek için yeni bir değişken modeli ortaya koydu. Etnik grupların, etnik bütünleşme sürecinde “bağımsız değişkenler” ve “bağımlı değişkenler” olmak üzere

iki açıdan etnik entegrasyonuna yol açan faktörlerini tartışmaya çalıştı.¹ Genel olarak, bu sayısız kavramla, ulusal kimliğin anlamı, milletin öncelikle bir kalabalığın kimliğinin çekirdeği olduğu ve ulusal bir doğal kültürün bir tür kimliği olduğu şeklinde özetlenebilir. Bir milletin gelişmesinde, kültürel sistemi ülkenin taşıyıcısı olarak ele alınır ve bir millet doğa ile birleştirilir. Bir milletin kültürü, milletin halkının ruhunu, davranışını ve materyalini içerir. Etnik kültürün tanımlanması, insanların kültürle özdeşleştirilen gruba ait olmalarını yansıtabilir ve böylece bir yakınlık hissi doğurabilir ve hatta değerler, estetik, duygular, bilinç vb. gibi karmaşık bir ulusal psikoloji oluşturabilir.

Etnik kimlik, bir ülkenin vatandaşlarının ülkelerinin tarihi ve kültürel gelenekleri, ahlaki değerleri, ulusal egemenlikleri vb. ile tanınmasını ifade eder. Etnik kimliğin özü, bir ulusun ulusal kimliğini onaylaması, ulusal bilincini devlete devretmesi ve egemenliği ve ulusal çıkarları savunmada öznel bilinç oluşturmaktır. 1970'lerde Sovyetler Birliği'nin katı bir şekilde değişmesi ve Doğu Avrupa'nın parçalanması ile birlikte milliyetçilik dalgası geleneksel ulus kimliği üzerinde etkili oldu, böylece “etnik kimlik” kavramı siyaset biliminin konusu haline geldi.

“Etnik kimlik”, etnik politika çalışmalarında önemli bir kavramsal araç haline geldi. Çok etnili ülkelerde etnik kimlik konusu geniş bir ilgi gördü ve tüm dünyadaki araştırmacıların dikkatini çekerek popüler hale geldi. Samuel Huntington'un ölümünden önceki “*Biz Kimiz - Amerikan Kimliğine Karşı Zorluklar*” çalışması ölümünden önce yayınlanmıştır. “Etnik kimlik” aynı zamanda dünyanın bir numaralı gücünü - yani barındırdığı etnik gruplar ve dağılma riski nedeniyle dünyanın önündeki ABD'yi vurgulayan - kitabın ana kavramını oluşturur. Bu çalışmanın yayınlanmasıyla birlikte, fazla sayıda etnik gruptan oluşan ülkelerde etnik kimlik

¹ Milton M. Gordon, “**Assimilation in American Life**,” Ed.by DongLiu, Trans. by RongMa, y.y., Yilin Yayınları, Ocak 2015

konusu dünya çapında dikkat çekmiştir. “Etnik kimlik”, etnik bir politika ve ulusal bir devletin etnik sorunları üzerine yapılan çalışmalarda kaçınılmaz bir kavram haline geldi.

Salır Türklerinin ataları, Çin’in Xunhua Bölgesi’ndeki Yuan Hanedanlığı’na² taşınmasından bu yana Çin’in merkezi hükümetinin kontrolü altındaydı. Salırlar, çevresindeki diğer etnik gruplarla uzun süreli iletişim kurarak kendi benzersiz kültürünü şekillendiren istikrarlı bir topluluk olmuştur. 1949’lerden 1950’lere kadar Çin Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra, Çin’deki etnik azınlıkları belirleme çalışmalarının geliştirilmesiyle Salırlar resmi olarak “Salur” ya da “Salır” olarak adlandırılmıştır. Daha sonra, 1953 yılında ana birim olarak Salır Türkleri, ulusun askeri niteliğine sahip bir kabileden, “yabancı” ve “misafir” statüsünden, Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşına dönüşmüştür. Bu, Salır Türkleri’nin etnik bilincine bir miktar siyasal renk katan bir süreç olmuştur.

Salır Etnik Grubu, merkezi hükümetler ve diğer Çin’de yaşayan azınlıklar (Han, Hui vb.) etkileşim içinde bir kimlik oluşturarak varlığını sürdürmüştür. Bu süreçte korudukları din, dil, kıyafet ve evlilik gelenekleri sürdürmüşler ve bu özellikleriyle etnik kimliklerini yansıtmışlardır. Tabii ki, etnik kimliğin kendisi bir tür kimlik politikasıdır. Devlet çerçevesinde, bir milletin aradığı etnik kimliği vurgular. Salırlar’ın etnik kimliği de bu süreçte, ulusal kimliğe ek olarak kademeli şekilde oluşturulmuştur.

Türkiye’de Çin’deki Salır Türklerinin etnik özelliklerini inceleyen çok az sayıda bilim insanı vardır. Ayrıca Salırlar hakkında sınırlı sayıda araştırma ve dokümantasyon bulunmaktadır. Salırların yaşam koşulları, yaşam ortamı ve

² Timuçin’in 1206 yılında Moğol yönetimini kurmasının burada Kubilay, 1271 tarihinde devletin adını “Yuan” olarak belirledi

geleneksel kültür arasındaki çelişki ve bu tür yeni bir çevredeki değişim, özellikle Salırların atalarının Orta Asya'dan Çin'e taşınmasından sonraki 700 yıl hakkında çok az bilgi vardır. Bu nedenle, bu çalışma, Çin'de bir etnik grup olarak yaşayan Salır grubunun kültürünü, etnografik açıdan ve bir vaka incelemesi olarak mümkün olabildiğince ortaya koymayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 “Kimlik” Kavramı

Kimlik, birçok ortak ölçüt tarafından ölçülemeyen çoklu anlamlarından dolayı tanımlaması zor bir kavramdır. 20. yüzyılın dünya çapında önemli kuramcılarından Eric Erickson bu konuyu incelerken kavramın her yerde “belirsiz” ama “iki anlamlı” kullanıldığını ve “öngörülemeyen” özellikte olduğunu öne sürdüler.³ “Kimlik” aslında hem “değişmekte olan aynı şey ve farklı olarak aynı konu” olarak aynı şeyleri ifade eden geleneksel bir felsefi ve mantıksal bir meseleydi. Daha sonra “kimlik” psikoloji alanının konusu haline geldi. “Kimlik” ilk olarak filozof ve psikolog Freud tarafından ortaya atılmıştır. Freud’ ilk olarak “kimlik, bireyler ve diğerleri, gruplar ve imitasyon figürleri arasındaki duygusal ve psikolojik yakınsamaya işaret eder” açıklamasını öne sürmüştür.⁴ *Psikoloji Sözlüğü*, kimliği⁵, “Bir bireyin, psikolojik aktivitelerinin bilinçaltı tasviri ve yargılarının öz farkındalığı.” olarak tanımlamaktadır. Erickson, kimliğin, kimlik genişlemesini çoğaltan ve “öz kimliğini” öne süren gelişimsel bir yapı olduğu görüşündedir. Bazen bir kişinin belirli bir hedefi taklit ettiği, psikolojik bir aidiyet duygusu ürettiği bir süreci ifade eder. *Sosyal Psikoloji*⁶ *Sözlüğü* “kimliği”, “Duygu, tutum ve hatta biliş aktarma süreci.” olarak tanımlar.

Freud’un açıklaması, bir başka ünlü psikolog Erickson’un, benlik ve çevre ile

³ Samuel. Huntington 塞缪尔.亨廷顿,“我们是谁：美国国家特性面临的挑战”[Biz Kimiz: Amerikan Ulusal Özellikleri ile Karşılaşılan Zorluklar], Trans. by Kexiong Cheng, Beijing Xinhua Yayınevi , y.y ,2005.

⁴ Fuluoyide Zhuyi Yuanzhuxuanji, "弗洛伊德主义原著选辑(上、下卷)"[Freudculuk Orjinallerin Eserlerinden Seçmeler (üst ve alt ciltler)],Trans. by Wenbo Che, Liaoning People's Publishing House Yayınevi, y.y. 1989-07.

⁵ Zhu Zhixian 朱智贤, "心理学大辞典" [*Psikoloji Sözlüğü*], Pekin Normal Üniversitesi Press, 1989-1910.

⁶ Shi RongHua 时蓉华, "社会心理学词典" [*Sosyal Psikoloji Sözlüğü*], Sichuan Halk Yayınevi,1988-1911.

bireyler ve toplum arasındaki etkileşimi ve bağımlılığı vurgulayan “öz-kimlik” teorisinde daha da geliştirildi. ⁷ Ardından Collier, Ericsson’un altıncı kimlik tanımını 1988’de bir çeşit kültürel kimlik olarak kaydetti.

“Kültürel kimlik, bazen bireyin karakterinin devamlılığının ve birliğinin sürdürülmesinin bilinçdışı bir şekilde peşinden koşan bilinçli kısımdır; bazen kendi kendini sentezlemenin sessiz çalışmasını ifade eder ve bazen idealin ya da belirli bir topluluğun özelliklerinin psikolojik yakınsamasını ifade eder.” ⁸

Erickson’un görüşü, kimliğin aslında “Kimim?” sorusuna açık ya da örtük bir cevap olduğunu açıklar. 1970’lerde Henir Tajfel ve diğerleri “sosyal kimlik” kavramını öne sürdüler ve sosyal kimliğin bir sosyal kategori veya bir bireyin ait olduğu bir grup ritüeli olduğunu ve grup üyeleri arasındaki karşılaştırmanın kimlik kazanımında önemli araçlardan biri olduğunu düşünüyordu.⁹

Kimlik konusundaki derinlemesine araştırma ile kuramcılar, öz kimlik, bireysel özdeşlik ve grup özdeşliği dahil olmak üzere “özdeşlik” araştırmasını sınıflandırmaya başladılar. Hyman S. (2002) kimliği dört yöne ayırır: Bireysel tanım açısından “bütünleşik öz-kavram” ve “grup kimliği”; kolektif tanım açısından “toplumsal rol” ve “kolektif kimlik”. Erickson’un kimlik teorisinde, kimlik bireysel, sosyal ve sömürgeleşmiştir. Kimlik, kişilerarası ve koloniler arası reaksiyonlarda bulunan fark, özellikler ve aidiyet duygusudur. Psikolojinin statü tanıtımı ve kimlikle ilgili derinlemesine araştırma ile “kimlik” kavramı, beşeri bilimler ve sosyal bilimler

⁷ Eric. Erikson, "**İdentity: Youth and Crisis**", Trans. by Sun Mingzhi, Hangzhou, Zhejiang Education Press, 1998, S.7.

⁸Collier. M. J.. & Thomas. M“**Cultural Identity: An Interpretive Perspective**. In Y. Y. Kim & W.. B.. Gudykunst (eds) , *Theories in Intercultural Communication* Newbury Park. Sage Publications 1988: 113.

⁹ Zhou Xiaohong 周晓虹, "认同理论: 社会学与心理学的分析路径" [*Kimlik Teorisi: Sosyoloji ve Psikolojinin Analizi Yolu*], Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 2008.4.

alanında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Ancak akademik çevrelerde kültürel kimliğin uyumlu bir tanımı yoktur. Phinney, 1972'den bu yana yapılan çalışmaların yaklaşık üçte ikisinin kültürel kimliği tam olarak tanımlayamadığını ve kültürel kimlik tanımlarının kültürel kimliğin tanımı üzerine yapılan çalışmalarda değiştiğini keşfetmiştir.¹⁰ Daha fazla bilim insanının araştırma sonuçlarını ele almak için, bu makalede benimsenen kimliğin tanımı, bireyin kimliğine özel semboller, diller, değer ve gelenekler de dahil olmak üzere kültürel sembollere atıfta bulunulan genelleştirilmiş kültürel kimliktir.

1.2. Etnik Grup ve Ulusun Tanımı

1930'larda, Huxley ve Haddon, "ırk" kelimesinin, kültür ve biyoloji arasında net bir çizgi çizebilmek için toplumsal düzeye indirildiğinde "etnik grup" ile değiştirilmesini önerdi.¹¹ "Etnik grup" kelimesi, ortaya konulmasından bu yana farklı ülkelerdeki akademik çevrelerde popüler bir konu haline gelmiştir. Max Weber'in teorisi en etkili teorilerden biridir. Weber'in 1961'deki "etnik grup" kavramı hakkındaki klasik tanımı, "Kurumların ve kültürlerin benzerliği ya da göç konusundaki ortak bir hafıza nedeniyle ortak soylarında öznel bir inancı olan belli bir grup insandır. Bu inanç akrabalık dışı ilişkilerin genişletilmesi için esastır. Bu gruba etnik bir grup denir." şeklindedir.

¹⁰J. Phinney, "Ethnic Identity", in A. E. Kazdin (eds), *Encyclopedia of Psychology*, New York, Oxford University Press, 2000, p. 254-259.

¹¹ NaRıBiLiGe 纳日碧力戈, "现代背景下的族群建构[M]" [Ethnic Group Construction in Modern Background [M]]. Kunming, Yunnan Education Publishing House, 2000

Weber 1922’de yayınlanan çalışmasında etnik grubu şöyle tanımlar:

“Etnik grup, fiziksel tip veya geleneklerin veya her ikisinin benzerlikleri veya kolonileşme ve göç hatıraları sebebiyle ortak bir kökene dair öznel bir inanç taşıyan insan gruplarıdır. Özellikle siyasal alanda grup oluşumunu kolaylaştıran bir olgu olan etnik gruba dahil olmada “kan bağı”nın fazlaca bir önemi yoktur. Zamanla bu siyasal topluluk dağılsa bile etnik grup; fiziksel ve geleneksel yapısında bir farklılaşma meydana gelmezse, varlığını devam ettirmesi kuvvetle muhtemeldir. Zira o, akılcı düzenlemelerin ikinci plana atıldığı, yüksek topluluk bilincinin ön planda olduğu bir örgüt formasyonudur; siyasal toplulukların dağılmasına rağmen etnik grubun varlığını devam ettirmesinin temelinde yatan sebep de budur.” (Nişancı ve Işık, 2012; 110)¹²

Bu bağlamda, etnik grup kavramı şöyle anlaşılabilir: 1. İnsan gruplarının sınıflandırılmasında bir “klana”a aittir veya bir grubun adı ve sembolü olarak adlandırılmaktadır. 2. Bu tür grupların ayrımı, fiziksel özelliklerin (ırk), milliyetin (ülke, menşe yeri, etnik köken), kültürel geleneklerin, dillerin, tarihin ve ataların hafızası veya dininin belli bir yönündeki belirgin farklılıklara dayanmaktadır. 3. Bu tür grupların üyeleri, yukarıda belirtilen yönlerden diğerlerinden farklılıklarını algılayarak kendi akıl, duygu ve değerlerini belirlerler. 4. Böyle bir grup, muhalif grupları hariç tutarken, kimliğe dayalı olarak grubun rahatlığını korur. Etnik grubun tüm tanımlarını dikkate alarak, etnik grubun tanımı kan soyunu içerir. Bu da etnik gruplar ve etnoloji arasında yakın bir bağlantı olduğu anlamına gelir. Dahası kültürel faktörlerin altı çizilidir. Başka bir deyişle, etnik gruplar aynı zamanda etnik grubun tanımlanmasında bir anahtar olan sosyal ve kültürel gruplardır.

¹² Nişancı Ş. ve Işık C. 2012, “Etnisite Algısının Siyasal Tercihler Üzerine Etkisi: Kars İli Kağızman İlçesi Üzerine Bir Çalışma”, *II. Bölgesel Sorunlar Ve Türkiye Sempozyumu* 1-2 Ekim 2012, s.109-133.

1.2.1 Etnik Kimlik Tanımı

Çok seviyeli insan kimliğinden biri olan etnik kimlik, ulus alanındaki kimliğin türetilmesidir. İnsan toplumunun bir grup sınıflandırması olarak ulus, kademeli olarak tarihe oluşan istikrarlı bir insan topluluğudur. Etnik kimlik, ulusun gelişmesinde nesnel bir olgudur ve oldukça istikrarlı bir grup kimliğidir. Etnik kimlik kavramı ilk önce on sekizinci yüzyıldaki aydınlanma hareketinde ortaya çıktı. Johann Gottfried von Herder, etnik kimliği analiz etmek için nitelik teorisini kullandı ve bir topluluğa ait olmanın insanın temel bir talebi olduğunu savunuyordu. Daha sonra kuramcılar etnik kimliğe yaklaşımını etkileyen onun atıf kuramıydı. ¹³

Bazı kuramcılar, "etnik kimliğin" çağrışımını esasen aşağıdaki bakış açısıyla tanımlarlar. J. Carla ve J. Reginald etnik kimliği "Kişisel inançlar, ulus karşısındaki tutumları ve etnik kimliklerini tanımları." olarak ele alırlar. Grup kimliğini ise dört temel element halinde özetlemektedirler. Bunlar: Grup farkındalığı, grup tutumu, grup davranışı ve gruba aidiyet duygusudur. ¹⁴

Hans Rudolf Wicker, etnik kimliğin temel çağrışımlarının etnik aidiyet (bir etnik grubun bireysel üyelerinin birliği ve aynı etnik grubun diğerlerinin birliği), etnik öz-farkındalık (üyeleri tarafından yapılan etnik özelliklerin yargısı) ve etnik kendini sınırlandırma (bir bireyin algısına ve etnik özelliklerine göre etnik bir gruba sınıflandırılması) olduğu görüşündedir. ¹⁵ Melville Ystewart, etnik kimliğin, etnik bir topluluğun üyelerinin kendilerini ve diğerlerini etnik bir grup olarak gördüğüne ve etnik kimliğin özelliklerine dayanarak etnik grubun maddi kültürüne ve manevi

¹³ Wang Xien 王希恩," 当代西方民族理论的主要渊源" [Çağdaş Batı Ulusal Teorilerinin Ana Kaynakları] y.y., Etnik Çalışmalar Yayınevi, NO:2, 2004. s. 2.

¹⁴ Carla J "Racialidentity, African Self-consciousness and Career in Decision Making in African American College Women", 5, *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 1998 Vol.26 (No. 1).

¹⁵ Yan Qing 严庆," 冲突与整合: 民族政治关系模式研究"[Çatışma ve Entegrasyon: Etnik Politik İlişkiler Modelinin İncelenmesi], Pekin, Sosyal Bilimler Akademik Yayınevi, 2011, s. 201

kültürüne yakın bir tavır taşıdığına inanır.¹⁶ Anthony D. Smith, etnik kimliğin, etnik bir grubun kendine özgü bir mirasını oluşturan sembollerin, değerlerin, hatıraların, mitlerin ve geleneksel modların sürekli çoğaltılması ve yeniden yorumlanmasını ve kişisel kimliğin modlar, miras ve kültürle ifade edildiğini öne sürer.¹⁷

Etnik kimlik ve grup kimliği genellikle kavramsal karışıklık nedeniyle değiştirilir. Cokley, 2007'de çeşitli literatürleri özetleyerek ve karşılaştırarak, ikisi arasındaki benzerliğin, ikisinin de bir gruba aitlik duygusu içerdiğine ve kültürel davranışa, değerlere, gruba karşı tutuma ve ayrımcılığa tepki gösterdiğine işaret etmektedir.¹⁸ İkisi arasındaki fark, grup kimliğinin vücut özellikleri, genler ve ten rengi gibi fizyolojik olarak tanımlanmasıdır. Etnik kimlik ise sosyal ölçekler ve ortak değerler, kültür, atalar ve inançlar gibi kültürel perspektiflere odaklanır. Etnik kimlik, bireylerin kültürel inançlarını, değerlerini ve davranışlarını nasıl algıladıklarını araştırırken, grup kimliği ise bireylerin saldırganlığa ve yüksek derecede ırkçı toplumlara karşı tepkisini incelemeye odaklanır. Toplumsal kimlik perspektifinden bakıldığında, ulusal kimlik gibi etnik kimlik, yalnızca kimlik nesnelere ve seviyelerine göre farklılık gösteren grup düzeyinde bir kolektif kimliktir.

Bazı bilimadamları, "etnik kimlik, grup duygularını, tutumlarını, bilgi ve davranışlarını içeren çok yönlü bir yapıdır" demişlerdir.¹⁹ Çok boyutlu etnik kimlik, etnik kimliğin anlamını gerçekten anlamının ilk adımıdır.²⁰ Etnik kimlik, grup üyelerinin öz-kavramı olan sosyal kimliğin bir parçasıdır. Sosyal kimlik, bir bireyin

¹⁶ (ABD) Myrville. Stewart: "Çağdaş Batı Dini Felsefesi", Trans. by Zhou weivhi, Pekin, Peking University Press, 2001, s. 86-93.

¹⁷ (İngiliz) Anthony Smith: "Milliyetçilik - Teori, İdeoloji, Tarih", Trans by Ye Jiang, Shanghai, Şangay Halk Yayınevi, 2006, s. 18.

¹⁸ Cokley.K, " **Critical Issues in the Measurement of Ethnic and Racial Identity: A Referendum on the State of the Field**", Journal of Counseling Psychology, No: 6, 2007, p. 224 — 234..

¹⁹ Phinney J S. Ethnic Identity and Self — esteem: A Review and Integration [J. Hispanic Journal of Behavioral Sciences., No: 2, 1991.

²⁰ Phinney J S., Ong A. D. Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity: Current Status and Future Directions [J] . Journal of Counseling Psychology, 2007 (3).

bir gruba / gruplara değerlerin ve duygusal öneminin bağlı olduğu kimlik bilgisidir.

21

Etnik kimlik, bireylerin etnik üyeliklerini tanımlarını, ait oldukları millete karşı olumlu tutumları ve etnik özelliklerine ilişkin gururlu ve aktif duyguları ifade eder.²² Diğer bazı araştırmacılar, etnik kimliğin inançları, ait oldukları milletin tutumu ve etnik üyeliklerinin tanınması olduğuna benzer görüşlere sahiptir. Bu arada, etnik kimliğin, dört temel ögesinin biliş, tutum, davranış ve aidiyet duygusu olduğu başka bir grup kimliği olduğuna dikkat çekmektedirler.²³ Bazıları etnik kimliğin daha çok kültürel bir kimlik olduğunu ve bireylerin bir topluluğun özelliklerini benimsemesini savunmaktadır.

Ancak, daha fazla literatür araştırması, kültürel kimliğin etnik kimliğin öncüsü ve temeli olduğunu göstermektedir. Kültür, bir milletin sembolü ve milletin varlığı ve gelişiminin temelidir. Her millet tarafından yaratılan kültür, bir insanı doğuştan besler ve eğitir, bu da milletin kültürel kimliğini ortaya çıkarır. Carla, etnik kimliği, bir bireyin millete inancı, kültürü ve etnik kimliğinin tanınması olarak tanımlar.²⁴

1969'da, Norveçli antropolog Friedrich Barth, etnik yapı ve etnik sınırlardaki farklılıkları göz önünde bulundurarak ilk defa etnik yapı ve etnik sınırlardaki farklılıklar perspektifinden açıklamayı ve etnik veya ilişki biçimlerinin tipolojisi

²¹ Uma~N a — Taylor A J, Yazedjian A, Bámaca — Gómez M. Developing the Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives [J] . Identity: An International Journal of Theory and Research. 2004 (1) .

²² Phinney J S, **Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research** [J], Psychological Bulletin, 1990 (3) .

²³ Mccowan C J, Alston R J. Racial Identity, African Self — Consciousness, and Career Decision Making in African American College Women. Journal of Multicultural Counseling and Development, v26 n1 p28-38 Jan 1998

²⁴ Carla J, Reginald J. Racial Identity. African Self — Consciousness, and Career Decision Making in African American College Women. . Journal of Multicultural Counseling and Development. 1998, vol. 26. No.. 1. .

yerine etnik grupların korunmasını teklif ettiği *Etnik Gruplar ve Sınırları* eserini düzenledi ve yayımladı. ²⁵Soruşturmanın odağı, bireysel etnik grupların içyapıları ve tarihlerinden, etnik sınırların ve sınırların korunmasına kaydırılmalıdır.

Etnisite kültürel bir aşılama biriminden ziyade sosyal bir organizasyondur. Bir grubun temel özelliği kendini tanıma ve diğer kişi tanıma özelliğidir. Bir sınıflandırma yöntemi, bireyin arka planı ve kökeni tarafından belirlenen en temel ve evrensel tanıma olan bir grubun aitliğidir. T. H. Erickson ayrıca etnik grupların diğer etnik gruplarla olan ilişkileriyle tanımlandığını ve sınırlarıyla tezahür ettiklerini, ancak (etnik) sınırların kendilerinin vurgusu zamanla değişen sosyal ürünler olduğunu belirtir.

Kısaca, etnik etkileşim ve etnik değiş tokuşa katılan etnik grup üyelerinin tutumları, inançları, aidiyet duygusu ve davranışları, etnik kültür, dil ve tarihin tanınmasının yanı sıra kendi etnik kimlikleri üzerindeki yansımalarına dayanır. Daha açık olmak gerekirse, etnik kimlik, bir bireyin kendi milletine olan algılaması, tanınması ve duygusal bağlıdır.

1.2.2 Etnik Kimliğin Temel Özellikleri

Etnik kimlik aşağıdaki ana özelliklere sahiptir: İlk olarak, etnik kökendir. Genel olarak milliyet olarak da bilinen etnik köken, aynı dil, kan ilişkisi, gelenek ve din gibi şeylerin tezahür ettiği bir milletin niteliği ya da kendine has özelliğidir. Milliyet dinamiktir ve milliyet değişikliği bazı faktörleri güçlendirirken diğerlerini zayıflatır. Örneğin, Taozim düşüncesinin Çin milliyeti üzerinde güçlü bir etkisi vardır.

²⁵ Barth, Friedrich. "Ethnic Groups and Boundaries" [J], Trans. by Gao Chongyi, Guangxi Üniversitesi, Felsefe ve Sosyal Bilimler Yayınevi, 1999, (1).

İkincisi, kùltùrdür. Kùltùr, millet oluşumunda önemli bir faktördür. Ulusun kendine özgü dili ve kùltürü, bir ulusun oluşum ve etnik kimliği için vazgeçilmezdir. Ulus, bir anlamda özel bir kùltürel eser türüdür. Ülkenin kökenleri göz önüne alındığında, birçok etnik grup sadece birlikler veya topluluklar olabilirdi. Yapay olarak bir ulus oluşturan kùltürün gücüdür. Köklerini aramak ve atalarını tanımlamak, bir bireyin kùltürel kimlik ve etnik kimlik arayışının bir tezahürü olan dünyadaki bütün milletlerin arasında evrenseldir. Uzun süredir yurtdışında yaşayanlar bile sıklıkla bu arzuya sahipler.

Üçüncüsü, dindarıktır. Dini faktörler genellikle etnik farkındalıkla karıştırılır ve dini törenler aracılığıyla etnik özellikleri güçlendirir. Bazı etnik grupların oluşumunda ve gelişiminde din önemli bir rol oynamaktadır. Dini kimlik bazı etnik gruplarda belirgindir. Dini faktörler genellikle etnik farkındalıkla karıştırılır ve dini törenler aracılığıyla etnik özellikleri güçlendirir. Örneğin, Müslümanlar İslam dinine inanır ve farklı toplum kökenlerine rağmen ümmetlik içeren ortak inançlarından dolayı dine karşı nispeten daha bağlı algılanırlar.

Dördüncüsü, bölgeselciliktir. Bir ulus, paylaşılan bir bölgeye dayanan nispeten istikrarlı bir topluluktur. Etnik grubun derin dostluğu ve duygusu, aynı bölgede birlikte yaşayan ve birlikte çalışan etnik grup üyelerinin uzun süreli karşılıklı yardımları ve bağımlılıklarıyla ortaya çıkar. Bir bölgenin etnik kimliğinin ortadan kaldırılması bir yana bu dostluk kısa bir süre içinde dış güçler tarafından zayıflatılamaz. Etnik kimliğin bölgesel özellikleri nedeniyle, yerel milliyetçi duyarlılık ve hatta aşırı milliyetçi ayrılıkçılık uygun olmayan rehberlik ile görünebilir.

Beřincisi, münhasırlıktır. Etnik kimlik, özel bir kùltürel topluluk olduğu için münhasırdır. Bir toplumun (etnik grup) oluşumu, istikrarı ve diğer etnik gruplarla sık

sık etkileşimi olan bireyler (elitler) millete bağlılık ve aidiyet duygusu yaratırlar. Etnik bilinci oluşturmak için bütün millete yayılır. Etnik kimliğin aşamalı olarak pekiştirilmesiyle, diğer uluslara (bireyler veya gruplar) yönelik potansiyel veya doğrudan özel bilinçlilik birikmeye başlar.

Altıncısı, sürekliliktir. Etnik kimliğin taşıyıcısı, bir milletin ortak köken, tarih, kültür, din ve adetleridir. Etnik üyeler çoğu zaman mitlerini, efsanelerini, tarihi kahramanlarını, milli kültürünü, dini fikirlerini ve geleneklerini hafıza, birlik ve ritüeller yoluyla aktarırlar. Düşünceler, hayal dünyasını kuşaktan kuşağa aktarılan dil yardımı ile oluşturulur.

İKİNCİ BÖLÜM

SALIR OTONOM İLÇESİ VE SALIRLAR

2.1 Çin'deki Qing Hai Eyaleti'ne kısa bir giriş

Qing Hai, Çin'in batısında yer alır. Dünyanın çatısı olarak bilen Tibet Platosunun kuzeydoğu kesimindedir. Qing Hai-Tibet Platosu üzerindeki önemli illerden biridir. Bu çalışmada Qing Hai, "Qing" olarak anılacaktır. Başkenti Xining olan eyaletin, İkinci Çin Ulusal Coğrafya Anketi Bülteni'ne göre, doğudan batıya yaklaşık 1200 kilometre, kuzeyden güneye 800 kilometre genişliğinde olup 721 bin kilometrekare kadar bir alana sahiptir (2009 Qing Hai Coğrafyası).²⁶

Harita 1: Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Qing Hai eyaletinin Haritası

26 Zhang Zhongxiao张忠孝, “青海地理”[Qing Hai Coğrafyası] , Bilim Yayınevi, Qing Hai, 2009, s.34.

Coğrafya

Qing Hai, yükselen dağlar, nehirler ve göller arasında yayılmıştır. Qing Hai'da geniş çayırılık yerler bulunur ve Qaidam Havzası çok geniştir. Çin'in en ünlü nehirleri Yangtze ve Sarı Nehir'in iki kaynağı Qing Hai'da bulunur. Ayrıca Çin'in en büyük Tuz Gölü olan ve "mavi deniz" anlamına gelen ve aynı zamanda eyalete ismini veren Qing Hai Gölü de burada bulunmaktadır. Qing Hai, "Dünyanın çatısı" olarak adlandırılan Tibet Yaylası'nın bir parçasıdır. Kuzeydoğu kısmı Altun Dağları, Qilian Dağları, paralel dağlar ve vadilerden oluşur ve ortalama rakım 4000 metreden fazladır. Daban Dağı'nda ve Lajishan Huangshui arasında bulunan ve deniz seviyesinden yaklaşık 2300 metre yükseklikte bulunan vadi ise Qing Hai eyaletinin en önemli tarım alanıdır. Qing Hai'in kuzeybatısında Altun Dağları, Qilian Dağları ve Kunlun Dağları ile çevrili büyük bir havza olan Qaidam Havzası, deniz seviyesinden yaklaşık 2600-3000 metre ve doğudan batıya yaklaşık 800 kilometre, kuzeyden güneye 200-300 kilometre genişliğinde olup 200 bin kilometrekarelik bir alana sahiptir. **(2009 Qing Hai Coğrafyası)**²⁷

Havzanın güney kısmı, göl ve bataklıklar aynı zamanda çoğunlukla tuz göllerinden oluşmaktadır. Moğolca "Qaidam", "tuz" anlamına gelir. Qing Hai yaylasının güney kısmında ana gövdesi Kunlun Dağları'dır ve deniz seviyesinden yaklaşık 4500 metre yüksektedir. Qing Hai Eyaletinin arazi toplamı 717.000 hektardır. Büyüklük olarak Xinjiang, Tibet, İç Moğolistan olmak üzere üç özerk bölgeden sonra Çin ülkenin dördüncü büyük eyaleti konumundadır. Eyaletin ekilebilir arazisi 542.700 hektardır. Toplam arazi alanı; eyaletin toplam arazisinin %0.76'sını oluşturmaktadır. Mevcut çayır alanı 40.333 milyon hektardır. Ormanlık alan 266.67 milyon hektardır. Kullanılmayan arazi 27.6667 milyon hektardır. **(Qing Hai Hehuang siVadi 2015)**²⁸

27 Zhang zhongxiao 张忠孝, "青海地理"[Qing Hai Coğrafyası], Bilim Yayınevi, Qing Hai, 2009, s.44

28 Yang yanwei 杨艳韦, "青海河湟水谷地"[Qing Hai Hehuang Vadisi], Dünya kitaplar yayınevi , Pekin 2015, s. 11

Toprak kaynaklarının kullanımı ve yapısal özelliklerine göre Qing Hai, hayvan yetiştirme açısından elverişli bir alandır. Buna karşın tarım arazisinin oranı çok düşüktür. Ayrıca, Qing Hai'daki çoğunlukla karla kaplı dağlar, buzullar, çöller, Gobi, tuz bataklıkları ve yüksek rakımlı alanları yaşam açısından zordur. 2014 yılı sonu itibari ile Qing Hai eyaletinde ikamet eden nüfus 583.42 milyon, bir önceki yıla göre 56.300 artış gösterir. Kentsel ve kırsal alanlara göre, toplam nüfusun %49.78'ini oluşturan 290.40 milyonluk kentsel nüfus, bir önceki yıla göre 1.27 puan daha yüksektir. Kırsal alan nüfus sayısı 293.02 milyon olup toplam insan sayısının % 50.22'ini oluşturur. Yıllık nüfus doğum oranı %14.67, bir önceki yıla göre 0.51 puan daha yüksek, nüfus ölüm oranı %6.18 dir. **(2010 Qing Hai Demografik İstatistikler)²⁹**

İklim koşulları

Qing Hai platosu kıta iklimine sahiptir. Düşük sıcaklık, gündüz ve gece yüksek sıcaklık, yoğun yağış ve uzun süre güneşli gibi özellikler vardır. Kışları çok soğuk ve uzun, yaz ayları ise kısadır. Her bölgenin ikliminde önemli farklılıklar vardır. Doğu Huangshui Vadisi'nin, yıllık ortalama sıcaklığı 2-9°C ve yıllık yağış 250 ile 550 mm, ağırlıklı olarak 7 ile 9 ay arasında gerçekleşmektedir. Isı ve nem koşulları bitkilerin ihtiyaçlarını karşılayabilir niteliktedir. Qaidam Havzasının yıllık ortalama sıcaklığı 2 ile 5°C arasında ve yıllık yağış miktarı yaklaşık 200 mm'dir. Bölge, 3000 saat veya daha fazla güneş ışığı almaktadır. Qing Hai, orta enlem bölgesinde, güneş radyasyon yoğunluğunda Çin'deki ikinci şehir olarak yer almaktadır. **(Qing Hai Hehuang Vadisi 2015)³⁰**

²⁹Qing hai Renkoushuju Pucha'青海人口数据普查[Qing Hai Demografik İstatistikler] Demografik yayınevi, Pekin 2001, s.5.

³⁰ Yang Yanwei 杨艳韦, "青海河湟水谷地"[Qing Hai hehuang vadi], Dünya Kitapları Yayınevi, Pekin 2015, s. 24.

Qing Hai'in İdari Yapısı

Eyalet³¹ Çin'in büyük nüfusu ve yüzölçümü nedeniyle idari bölümleri antik çağlardan beri çeşitli düzeylere ayrılmıştır. Çin'in anayasasına göre üç idari bölüm olmasına rağmen günümüzde beş ana idari birim bulunmaktadır: eyalet, il, ilçe, belde ve köy. Çin'nin idari bölümleri, coğrafya durumu, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuş olup Çin'deki en büyük idari birimi Eyalet olarak isimlendirilmektedir. Eyaletlerin Çin'de önemli bir kültürel rolü bulunur. Birçok insan kendilerini doğdukları eyalet ile tanımlar. Çin'in yönetimi altında 23 eyalet, 5 özerk bölge, 4 belediye ve 2 özel idari bölgeden oluşan 34 eyalet düzeyinde yönetsel bölüm bulunmaktadır. Hong Kong (1997) ile Makao'nun (1999) özel idari bölge olarak kabul edilmeleridi. Qing Hai eyaleti, Gansu, Sichuan, Tibet ve Xinjiang eyaletleri ile sınır komşusudur. Qing Hai eyaletinde Xining ve Haidong olan iki tane il düzeyinde şehir bulunur.

İl düzeyi şehirler il düzeyi bölümlerin büyük çoğunluğunu oluşturur. İl düzeyi şehirler genellikle bir şehir merkezi ve bu merkezden çok daha büyük olan çevresindeki kırsal alandan oluşur, dolayısıyla kelimenin tam anlamıyla “şehir” değildirler. Eyaletlerin çoğu il düzeyi şehirlere bölünmüştür ve başka bir ikinci düzey idari yapı içermez. 23 eyalet ve 5 özerk bölgenin içinde yalnızca 3 eyalet (Yunnan, Guizhou, Qing Hai) ve 2 özerk bölgede (Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi, Tibet Özerk Bölgesi) üçten fazla il düzeyi şehir olmayan, ikinci düzey ya da il düzeyi idari bölüm bulunur. İller il düzeyi idari bölümler arasında bulunan bir başka idari bölümdür. Bir zamanlar ana ikinci düzey bölümlenme olmalarından ötürü bu düzey “il düzeyi” olarak adlandırılır. Günümüzde iller çoğunlukla Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi ve

³¹Eyalet düzeyi

* Eyalet (省 shěng) (23 tane)

* Özerk bölge (自治区 zìzhìqū) (5)

* Doğrudan yönetilen belediye (直辖市 zhíxíashì) (4)

* Özel idari bölgeler (特别行政区 tèbié xíngzhèngqū)

Tibet Özerk Bölgesi'nde bulunur. Aymaklar iller ile aynı düzeydedir ancak yalnızca İç Moğolistan Özerk Bölgesi'nde bulunurlar. Özerk iller Çin'in etnik azınlıklarından bir ya da birkaçından oluşan illerdir ve çoğunlukla Çin'in batı bölgelerinde bulunur. 31 Aralık 2005 itibarıyla Kıta Çin'inde 2.872 ilçe düzeyi idari bölüm bulunmaktadır: 862 bucak, 374 ilçe düzeyi şehir, 1.464 ilçe, 117 özerk ilçe, 49 sancak, 3 özerk sancak, 2 özel bucak ve 1 orman alanı bulunur.³² (Çin Halk Cumhuriyeti'nde 5 eyalet belediyesi ve 18 ilçeden oluşan 23 ilçe düzeyi idari bölüm bulunur).

Qing Hai, ardışık olarak 6 tane özerk bölge ve yedi tane otonom ilçe kurmuştur. Bunların içinde beş Tibet Özerk Bölgesi vardır. Bunlar:

Tibet Özerk İli ³³(黄南藏族自治州),
Hainan Tibet Özerk İli (海南藏族自治州),
Haibei Tibet Özerk İli (海北藏族自治州),
Haixi Moğolistan ve Tibet Özerk İli (海西蒙古藏族自治州),
GuoluoTibet Özerk İli (果洛藏族自治州)
Yushu Tibet Özerk Özerk İli (玉树藏族自治州) .

Yedi tane Otonom İlçesi ³⁴sırasıyla şunlardır:

³² Çin'in idari bölümleri, 31 Aralık 2005 tarihi itibarıyla Çin tarafından yönetilen bölümleri özetlemektedir.

http://www.turkcewiki.org/wiki/%C3%87in%27in_idari_b%C3%B6l%C3%BCmleri

³³ İl düzeyi

- * İl (地区 dìqū) (17)
- * Özerk il (自治州 zìzhìzhōu) (30)
- * İl düzeyi şehir (地级市 dìjīshì) (283)
- * Aymak (盟 méng) (3)

³⁴ Otonom ilçeler: Çin'in etnik azınlıklarından bir ya da birkaçından oluşan ilçelerdir. Bunlar eyalet düzeyinde özerk bölgeler ve il düzeyinde özerk illere benzer yapıdadır.

İlçe düzeyi

- * İlçe (县 xiàn) (1,464)
- * Otonom ilçeler (自治县 zìzhìxiàn) (117)
- * İlçe düzeyi şehirler (县级市 xiànjíshì) (374)
- * Bucak (市辖区 shìxiáqū) (852)
- * Sancak (旗 qí) (49)
- * Özerk sancak (自治旗 zìzhìqí) (3)

Huzhu **Tu** Otonom İlçesi (互助土族自治县),

Xunhua **Salır** Otonom İlçesi (循化撒拉族自治县),

Hualong **Hui** Otonom İlçesi (化隆回族自治县)

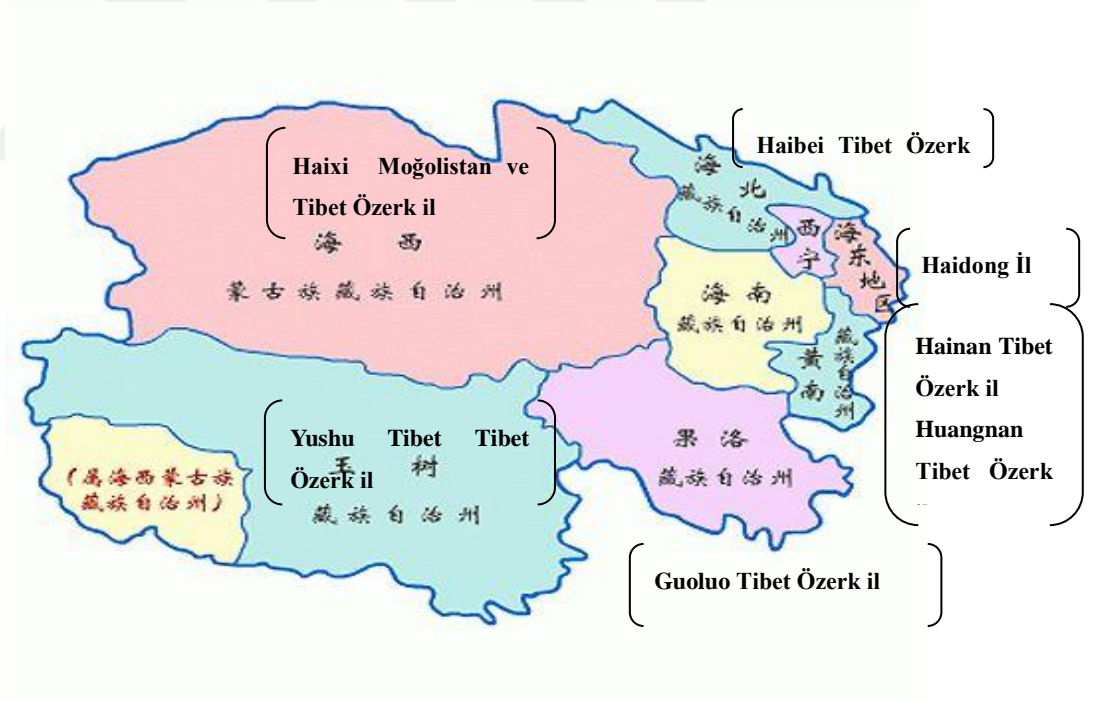
Menyuan **Hui** Otonom İlçesi (门源回族自治县),

Minhe **Hui** Otonom İlçesi (民和回族自治县)

Datong **Hui** ve **Tu** Otonom İlçesi (大通回族土族自治县),

Henan **Moğol** Otonom İlçesi (河南蒙古族自治县).

Çin Halk Cumhuriyeti Otonom yerel alan ilin toplam alanının 720.000 kilometrekarelik Çin'in %98 'ini oluştur.

Harita 2: Qing Hai eyaletinin İdari Bölümleri Haritası

Din ve Etnik Grupların Dağılımı

Qing Hai'daki etnik azınlıklar başta **Tibet** (藏) , **Hui** (回) , **Tu**, (土族) **Salır** (撒拉族) ve **Moğollar** (蒙古族) dan oluşur. Tu ve Salır, Qing Hai'a özgüdür. Bunların arasında, etnik azınlıkların nüfusu 2 milyon 750 bin kişi kadardır ve toplam nüfusun%46.98'ini oluşturmaktadır. Etnik Azınlık Alanlarında Bölgesel Özerklik mevcuttur.

Qing Hai, birçok dine sahip olan bir eyalettir: Budizm, İslam, Taoizm, Hristiyanlık ve Katoliklik. Hepsi Qing Hai'deki yaygındır, Budizm, İslam, Taoizm, Hristiyanlık ve Katoliklik, Qing Hai'deki beş büyük din arasındadır. Bunların arasında, altıncı nüfus sayımına göre, 2.983.500 Han (% 53.02), 1.3751 milyon Tibetli (% 24.44), 832.200 Hui (% 104.8) ve 204.400 Tu (% 3.63), 107.100 Salır (% 1.90), 99.800 (% 1.77) Moğol ve 22.500 (% 0.40) diğer etnik gruptan oluşmaktadır. Etnik azınlıkların temel inançları aşağıdaki gibidir:

Tibet Budizmi: Tibet, Tu, Moğol

İslam inancı: Hui, Salır

Tibet Budizmi ve İslam dinî, inananlar üzerinde kapsamlı ve derin etkiye sahiptir. Temel olarak, Tibet, Hui, Tu, Salır ve Moğol etnik grupları olan insanlar tümüyle dine inanırlar. Tibet ilindeki dini faaliyetlerle ilgili 2004 yılı yıllık anketine göre, ilde 2.100'den fazla dini faaliyet yeri var ve vilayette toplamda 29.000'den fazla dini personel vardır. Eyalette 2 milyondan fazla inanan vardır ve toplam il nüfusunun % 41.65'ini oluşturuyor. **(2004 Qing Hai Dini Faaliyetlerle İlgili Anketi)**³⁵

³⁵ Qing Hai zongjiao wenhua ”青海宗教文化”[Qing Hai dini faaliyetlerle ilgili anketi], Dini kültür yayınevi ,Qing Hai,2015, S. 38

Eğitim

2014 yılında Qing Hai’da okul çağındaki çocukların kayıt oranı %99.7 idi .Yıllık lisansüstü eğitim alan 1083 kişi, yüksek lisans okuyan 3035 kişi vardır ve 821’i mezundur.³⁶

Qing Hai’da birincil sanayi

Daha az yağış nedeniyle Qing Hai’in tarımsal bitkileri kuraklık ile karakterize edilir. Gıda bitkileri başta bahar buğdayı, arpa, bakla, bezelye, patatestir. Qing Hai’in doğal koşullarının elverişli olması nedeniyle hayvancılık hakimdir. Hayvancılık ürünleri sığır ve koyun eti, yün, kaşmir, sığır peluşu, deve peluşu, süt vb.dir. Qing Hai, Çin’in en önemli pastoral alanlarından ve yün alanlarından biridir.

İkincil sanayi Qing Hai Eyaleti, başta makine imalatı, gıda ve tekstil olmak üzere modern bir endüstriyel sistem kurdu. 2014 yılında,Qing Hai bölgesindeki tüketim mallarının toplam perakende satışları 61 milyar 400 milyon RMB’ye ulaştı. İşletme alanına göre kent tüketim mallarının perakende satışları 53 milyar 409 milyon RMB, kırsal tüketim mallarının perakende satışları 8 milyar 52 milyon RMB’dir. (**Qing Hai Bilgi Endüstrisi Geliştirme Raporu 2015**)³⁷

2.2 Xunhua Salır Otonom İlçesi’ne Kısa Bir Giriş

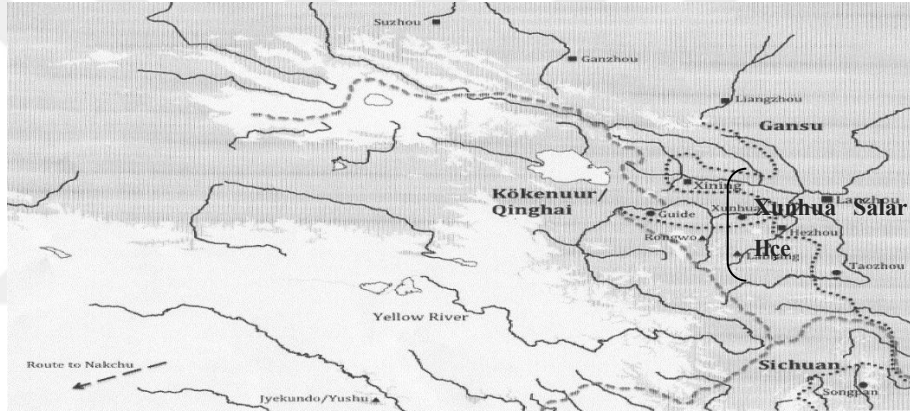
Salır Otonom ilçesi Qing Hai’in doğusundadır. Xunhua, Qilian Dağlarının doğu kesiminde yer almaktadır. Gansu eyaletinin Gezishan ilçesine ve Gansu Eyaletinin Linxia ilçesine sınırı vardır. Toplam alan 2100 kilometre karedir. Xunhua, dağlar, vadiler ve verimli tarım arazileri ile dönüşümlü olarak çevrilidir ve Xunhua Salır

³⁶ Qing Hai 2014nian guomin jingji he shehui fazhan tongji gongbao “青海省 2014 年国民经济和社会发展统计公报” [Qing Hai Eyaletinde 2014 Yılında Ulusal Ekonomik ve Sosyal Gelişme İstatistiki Tebliği], 2016

³⁷ Qing Hai xinxi chanye fazhan baogao “青海省信息发展产业报告” [Qing Hai Eyalatin Bilgi Geliştirme Sanayi Raporu], Tinghua Yayınevi, Pekin , 2015, s.4.

Otonom İlçesi platodaki karasal iklime sahiptir ve iklim özellikleri: Hafif iklimdir. Yaz mevsiminde ısınmaz. Kış çok soğuk değildir, güneşli günler uzundur.

Salır Otonom İlçesinde yaşayan Salırlar, Salırlar'ın yaşadıkları coğrafi çevre Gansu-Qing Hai-Xinjiang Uygur otonom Bölgesi üçgeni gibi geniş bir coğrafi çevreye yayılmıştır. Salırlar'ın Çin'deki bir kısmı Qing Hai eyaletine bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesinde yaşamlarını sürdürmektedir.³⁸

Harita 3: Xunhua Salır Otonom İlçesi' nin Haritası

Bu ilçe bağlı bulunduğu Qing Hai Eyaleti'nin doğu kesiminde yer almaktadır. 2100 kilometrekare genişliğindedir. 2011 yılı itibarıyla, Salır Otonom İlçesi'nde idare olunan üç kasaba ve altı Belde ve 154 idari küçük köy vardır. İlçenin nüfusu 2011 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre 126.903'tür Nüfusun % 62'sini oluşturan Salırlar 78.900 kişidir. Tibet etnik grubundan 29.600 kişi, Hui etnik grubundan 10.600 kişi, Han etnik grubundan 7,540,203 ve diğer etnik gruplar nüfusun diğer kısmını oluşturmaktadır. Form5'te görüleceği üzere, Xunhua İlçesinde,

³⁸ Doç .Dr. Eyüp Sarıtaş, Salar Türkleri Tarihi. 1279-1911, Demavend Yayınevi, İstanbul 2015, s, 75.

2009 yılı sonu itibariyle, üç kasaba ve altı Belde ³⁹(beş “Etnik Belde” dahil) 154 İdari köy ve 647 Mahalle ya da topluluklar⁴⁰ vardır. Tibet köylerinde çoğunlukla Tibetliler yaşamaktadır, ama Salırlar, Hui, Han ve diğer etnik gruplarında az üyeleri bulunmaktadır. (Tablo 1 Salır Otonom İlçesi’nde yönetilen üç kent ve altı büyük köyü ve 154 idari küçük köy)

2.3 Salır Türklerine Genel Bakış

Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti’nde resmî olarak tanınmış 56 etnik grubundan biri de Salırlardır. Xinjiang Uygur Özerk Bölgesindeki Türkmenler ile birlikte Çin Türkmenleri adı altında da ele alırlar. Salırlara dair bilgiler içeren en eski kaynak Kaşgarlı Mahmut’un *Dîvânu Lugâti t-Türk*’tür. Bu kaynak diğer pek çok Türk

³⁹ Kasaba, Etnik Belde: 31 Aralık 2005 itibarıyla Kıta Çin’inde 41.636 belde düzeyi idari bölüm bulunmaktadır: 19.522 kasaba, 14.677 belde, 1.092 etnik belde, 181 sum, 1 etnik sum, 6.152 alt bucak ve 11 bucak kamu bürosu. Genel olarak şehir merkezleri alt bucaklara ayrılırken, kırsal alanlar kasabalara, beldelere ve etnik beldelere ayrılır.

Belde düzeyi

- * Belde (乡 xiāng) (14,677)
- * Etnik belde (民族乡 mínzúxiāng) (1,092)
- * Kasaba (镇 zhèn) (19,522)
- * Alt bucak (街道办事处 jiēdào bànshì chù) (6,152)
- * Bucak kamu bürosu (区公所 qū gōngsuo) (11)
- * Sum (苏木 sūmù) (181)
- * Etnik sum (民族苏木 mínzúsūmù) (1)

⁴⁰ Köy düzeyi

- * Mahalle komitesi (社区居民委员会 jūmínwēiyuánhùi) (80,717)
- * Mahalleler ya da topluluklar (社区)
- * Köy komitesi (村民委员会 cūnmínwēiyuánhùi) (623,669)ya da köy grubu (村民小组 cūnmínxiǎozǔ)
- * İdari köyler (行政村 xíngzhèngcūn)
- * Doğal köyler (自然村 zìrán cūn)

topluluğu ile birlikte Salırların 24 Oğuz boyundan birisi olan Salurlara mensup olduklarını bildirmektedir⁴¹

Çin’de Türkçe konuşan ender uluslardan biri olan Salırlar İslam Dinine inanırlar. Salırların toplam nüfusu 88.000’den fazladır. Çin’deki Qing Hai Eyaleti, Xunhua Salır Otonom İlçesi’nde 68.000’den fazla Salır vardır. Bazıları Qing Hai Eyaleti, Hualong Hui Özerk İlçesi, Gandu Kasabasında ve Gansu Eyaleti’nde, Dongxiang etnik Özerk İlçesi, Baoan Etnik Özerk İlçesi’nde yaşamaktadır. Nüfusun küçük bir kısmı, Qing Hai Eyaleti, Hainan, Haixi, Haibei ve Xining Şehri, Huangnan’da dağınık durumdadır. Az sayıda Salır Türkü Urumçi, Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi’nde yaşamaktadır.

1930’lar ve 1940’lar gibi erken bir tarihte, Çinli bilim insanları Salır Türklerinin kökenine dikkat etmeye ve kökenini incelemeye başladılar. Yeni Çin’in kurulmasından sonra Salır Türkleriyle ilgili pek çok akademik başarı oldu. Çin tarihi kayıtlarına göre, Salır Türklerinin atalarının Çin’e taşınması ve Çin’e yerleşmesinden bu yana 800 yıldan fazla zaman geçmiştir. Bununla birlikte, etraflarındaki farklı uluslarla olan uzun vadeli ilişkilerinde, Salır halkı yalnızca asimile olmamakla kalmayıp, aynı zamanda anadilleri ve kültürel gelenekleri gibi birçok özelliklerini de korumuştur.

Bu çalışma, ulusal kimliğin araştırma sistemine ilişkin benzersiz bir kültürü olan birçok etnik gruptan biri olan Salır Türklerinin araştırılması yoluyla bir vaka çalışması olarak akademik veriler sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yazıda araştırmayı yapmadan önce, Salır Türklerinin kökeni ve tarihi arkaplanı hakkında genel bir anlayışa sahip olmalıyız. Bu nedenle, aşağıda her ülkenin tarihsel verilerine ve literatürüne göre Salır Türklerinin kökenine, nüfus dağılımına ve genel ulusal

⁴¹ Doç. Dr. Eyüp Sarıtaş, Salar Türkleri Tarihi. 1279-1911, Demavend yayınevi ,İstanbul. 2015, s.19.

özelliklerine kısa bir genel bakış yapacağım.

2.3.1 Salır Türklerin Tarihsel Kimliği Üzerine Folklor

Salır Ulusu geçmişte kendi karakterine sahip olmadığı için, eski Çin tarih kitaplarında etnik grup tarihi hakkında çok az kayıt vardı. En eski Salır halkına ait kaynaklar çoğunlukla sözlü halk efsaneleri biçiminde miras edildi. Salır halkı atalarının yazdığı öyküler arasında en yaygın bilineni, Çin'e göçünden bu yana Salır Etnik Grubu'nun kökeninin efsanesidir: Uzun zaman önce, Salır Ulusu - Karaman ve Ahman kardeşlerin ataları, Orta Asya Semerkant'taki yerel Mohammedanslar arasında büyük bir prestije sahiptiler. Bu yüzden yerel yöneticiler tarafından nefret edildiler ve zulmedildiler. Bu yüzden milletinden 18 üyeye ve beyaz bir deveye önderlik ettiler ve Kuran'ı ve yerel toprağı ve suyu taşıyarak doğuya doğru yöneldiler. Karaman ve çeteleri dağları geçti, Tianshan, Gansu, Ningxia ve diğer yerlerden geçti ve Gansu Eyaleti, Xiahe İlçesine geldi. Orada, onları şans eseri takip eden 33 kişiyle karşılaştılar ve ekip büyüdü. Develer Xunhua bölgesindeki Aotusi Dağları'na doğru devam ettiler, saat geçti ve beyaz develer alacakaranlıkta kayboldular. Meşaleleri yaktılar ve Jiezi'nin doğusundaki kum eğimini bulana kadar etrafa bakındılar. Şafaktan sonra Gezi boyunca dağlar ve su buldular. Arazi düzdü ve kum yamacında berrak bir su akışı vardı, kaybolan beyaz deve çiçeklerde uzanıyordu. Karaman, deveyi uyandırmak için tahta bir sopayla dövmeye çalıştı ama beyaz devenin beyaz bir taş haline geldiğini ve çubuğun yaprak dökmeyen bir ağaca dönüştüğünü gördü. Kalabalık çok şaşırdı, kamburdan toprağı ve suyu çıkardı ve getirdikleri toprak ve suyun, topraktaki toprak ve su ile tamamen aynı olduğunu buldu. Burası yaşamak istedikleri yerdi ve burada kalmaya karar verdiler. Bu nedenle, "Jiezi" kasabasındaki "Gezi" ismi bu nedenle seçildi ve Çin'e göç ettikten sonra ⁴² Salır Türklerin doğduğu yer oldu. Saha araştırması sırasında, çoğu insanın bu efsanevi hikâyeye

⁴² Mi Yizhi 非一之,"撒拉族史"[Salır'ların Tarih], Sichuan Nationalities Publishing Press, 2004.

dayanarak ailesinin kökenini bildiğini gördüm. Etnik köken hakkında sorulduğunda, bir görüşmeci şöyle dedi:

“Karaman ve Ahman hakkında hikayeler duyarak büyüdük. Atalarımızın Samarkand’dan taşındığını duyduk. Karaman ve Ahman kardeşler buraya bir deve ile Kuran ve klan halkını taşıyarak taşındılar. Belirli sebepler ve çevresel altyapı hakkında net bilgiye sahip değilim
“(NO.6.CM M ,E, 47, 06.01. 2018,Jishi kasabası)

Görüşme sürecinde bu efsanevi hikâye hakkında konuştuğumda, yaşlı bir adam bana şöyle dedi:

“Geçmişte, bu hikaye dedelerimiz tarafından anlatıldı. Daha sonra, bu halk hikayesini çocuklarımıza ve torunlarımıza sık sık anlattık. Bu, milli kökenlerimiz hakkındaki en önemli hikayedir. Herkesin Karaman ve Ahman’ın mezarlarını bilmesi gerekiyor. kardeşler artık Gezi’de ve şu anda ilçe müzesinde olan bir Kur’an getirmişler. ” (No.18. FH ,K, 77,07.02 .2018,Gezi kasabası,)

Bu efsane Salır Etnik Grubunda çok popüler. Çoğu insan büyüklerinden benzer hikayeler duyar ve soydaşlarına söyler. Salır halkının çoğunun gözünde onlar Karaman’ın torunlarıdır. Bu ortak tarihsel hafızanın değeri aynı zamanda bu ulusun ortak kimliğinin bir tezahürüdür.

2.3.2 Çin’deki Salır Türklerin Kimliği Üzerine Bir Araştırma

Salır Türkleri kökeni konusu ilk olarak Çin halkında sözlü efsane şeklinde ortaya çıktı ve Salır Türklerinin etnik tarihine dair en eski literatür neredeyse yoktu. 1930’lar ve 1940’lardan sonra, Salır Türkleri dahil birçok Çinli araştırmacıları, bu etnik grubun tarihini ve kültürünü incelemeye başladı. Farklı açılardan aralıksız çaba

sarfedip ve keşifler yaptılar ve birçok araştırma sonucu elde ettiler. Aynı zamanda, bu bilim adamlarının araştırma sonuçları da bizim için çok sayıda literatür ve materyal biriktirdi ve daha sonraki araştırmacılar için birçok değerli referans bilgisi sağlayan akademik araştırma alanındaki bazı değerli bakış açıları ve yöntemleri ortaya koydu, ve ayrıca Salır Türkleri etnik kültürü hakkında daha fazla araştırma için bir temel hazırladı.

1980 yılında, Çinli yetkililer resmi olarak bir çok kitap yayınladı, *Siyaset Tarihi* ve *Salır Etniğinin Toplumu* ⁴³ve *Salır Etniğinin Kısa Tarihi* ⁴⁴bunlardan bir kaçıydı, bunun yanında bazı ilgili makaleler de yayımlandı. Genel olarak, Salır Türklerin atalarının kimliği konusu, Çin'in Xunhua Salır Otonom İlçesi bölgesine ne zaman taşındığı ve neden doğuya doğru Qing Hai Eyaleti'ndeki Xunhua İlçesi bölgesine taşındığı da dahil olmak üzere Salır Türklerin tarihi yeniden inşa edildi.

1995 yılına kadar bir Salır Türkleri uzmanı olan Han Zhongyi, Salır Türklerin atalarının 1221'de ve 14. veya 15. yüzyılda olduğunu Salır Türkler iki büyük çaplı göçün ardından Xunhua Salır Otonom İlçesi'ye taşındığını dile getirdi. Afganistan'ın kuzeyinden doğuya doğru hareket ettiler. Görüşlerine göre, Salır Türklerin ilk göçü, Cengiz Han'ın 1221'de Horasan'ı ⁴⁵ ele geçirmesinden sonra gerçekleşti. İkinci göç, Kara Koyun Hanedanlığı ile Beyaz Koyun Hanedanlığı arasındaki uzun mücadele ve savaş nedeniyle oldu. Karaman ve Ahman liderliğinde, 14. veya 15. yüzyılda Afganistan'ın kuzeyinden doğuya doğru hareket ettiler. ⁴⁶

⁴³ Mi Yizhi 非一之, "撒拉族政治社会史"[Salır'ların Siyasi ve Sosyal Tarihi], Hong Kong Yellow River Culture Press, December 1990.

⁴⁴ Salazu Jianshi "撒拉族简史"[The Brief History of the Salar People], The Ethnic Publishing House Press, w.date.

⁴⁵ Horasan(Farsça: خراسان Khorâsân,diğer adları Khurasan ve Khorassan),Helenistik dönemde Traxiane olarak da adlandırılmıştır.Horasan Eyaleti,İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda yer alan bölgeye verilen isim.

⁴⁶ Han Zhongyi 韩忠义, "试论撒拉族族源" [Maaşın kaynağının bir tartışması], Gansu Minzu Yanjiu Press, No. 2, 1995.

Uygur araştırmacı Minawar, 2001 yılında *Salır Etniklerin Kökeni ve Oluşumu* başlıklı bir makale yayınladı. Salır Türklerin Batı Türkleri'nin Ogus'un kabilesine ait olduğuna inanılıyordu. Tarihsel olarak, Salgur kabilesi Türkmenler, Osmanlı (Türkiye) ve Salır Türklerin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Salgur, Dağhan'ın en büyük oğlu olan Uğur Han'ın torunudur. Salgur, okları ve çekicileri kullanan biri anlamına gelir. Salgur'un altı oğlu vardır; bunlar daha sonra altı büyük ve 75 küçük dal ile çoğalır. Salır Türklerin atası Teke'nin oğludur.

İsimleri aynı zamanda kabilelerinin ve klanlarının isimleriydi. Cengiz Han Orta Asya'yı fethettikten sonra, Teke'nin Salır Milletinin atası olan oğlu Karaman, Cengiz Han'ın "Batı Bölgelerinin Profesyonel Ordusu"na (Batı Xia Rejimi'ne saldırmak üzere) katılmak üzere görevlendirildi (M.Ö 21. yüzyıl ile M .Ö 16. yüzyıl boyunca yaklaşık 500 yıl varlığını sürdürdü) ve Doğu'daki Güney Song Hanedanı (1127-1279), daha sonra Çin'inQing Hai eyaleti, Xunhua Bölgesi'nde durdu. Bundan sonra, Salır Türklerin ataları Tibet, Hui ve Han uluslarının yerel nüfusu ile birleşerek yeni bir Salır etnik grubu oluşurdular. ⁴⁷

2004 yılında Çinli bilgin Mi Yizhi tarafından yayınlanan *Salır Etniğin Tarihi* adlı kitabında, tarihsel verilerin analizine dayanarak Xunhua bölgesine derinlemesine girdi ve Salır Ulusu atalarının Ogus kabilesinin Salgur halkı olduğu sonucuna vardı. Salgur'un aslında Ili Nehri bölgesindeki göçebe Batı Türk kabilesinin bir kolu olduğuna inanılıyordu. 13. yüzyılın ilk yarısında, Moğol İmparatorluğu Orta Asya'yı fethettiğinde, Agan'ın oğlu Garaman Moğol ordusu grubu tarafından orduya alındı. "Salter" isimi olarak doğuya taşındı ve sonunda Xunhua Bölgesi'ne taşındı ve Qing Hai eyaletine yerleşti. ⁴⁸

⁴⁷ Minawaer 米娜瓦尔, "再论撒拉族的族源与行程问题"[Salırların Etnik Kökenini ve Göçünü Tartışmak], University of Zhongyang Minzu Press, No. 6, 2001.

⁴⁸ Mi Yizhi 牟一之, "撒拉族史"[Salır'ların Tarihi], Sichuan Nationalities Publishing Press, p. 41, 2004.

2008 yılında, Salır Etnik genç akademisyen Ma Wei, yayınladığı “Salgur Hanedanlığı ve Salır Etnik” adlı makalesinde, Salır Etniğın atalarının, Salır Milleti’nin kıymetli Kur’an metinleri ve Moğol İmparatorluğu ile Salgur Hanedanlığı arasındaki ilişkiler gibi bir dizi tarihi kayıta dayanarak 13. yüzyılda Salgur Hanedanı’nın (günümüzde İran) Salgurları olduğuna karar verdi. Moğol Ordusuna katılmak ve bunun bir parçası olmak için Salgurların Çin’e geldiğini düşünüyor.

Daha sonra, birçok Salır bilim insanı Çin’e göç ettiğinde, *Salır Etniğın Tarihi* adlı kitabın yazarı Mi Yizhi’nin,⁴⁹ Salırların kökeninin tarihine dair ayrıntılarını tartıştı ve Salır Türkleri, Yuan Hanedanlığı⁵⁰ yakınındaki Çin’deki Xunhua bölgesine göç ettiğine inandı. Bazı akademisyenler, Salır etniğının atalarının, Yuan Hanedanlığı döneminde (1271-1368 yılları arasında) Çin’in Qinhay eyaletinin Xunhua bölgesine taşındıklarını da onayladılar. Bununla birlikte, diğer bilim insanları, Salır Ulusu atalarının iki kez Çin’in Xunhua bölgesine taşındığına inanıyorlardı. Uygur araştırmacı Minawar’a göre, Salır Ulusu atalarının Çin’e 13. yüzyılın ilk yarısında ikinci kez Cengiz Han’ın “Batı Bölgelerinin Pro-Ordusu” olarak taşındıklarını düşünür. Ve ikinci defa, Orta Asya’daki savaştan 14. yüzyılın ikinci yarısına kadar kaçtıkları için buraya göç ettiler, bu nedenle görüşüne göre Salır Türklerin atalarının toplamda iki kez Çin’in Qinhai bölgesi olan Xunhua bölgesine taşındıkları konusunda anlaştılar.

Ayrıca, Salır Türklerin detaylı olarak nereden göç ettiği hakkında birçok tartışmalar var. Salır Türkler sakinleri tarafından bilinen tüm folklorlardan, Salır klanının atalarının Orta Asya’daki Samarkand’dan geldiği söyleniyor, çünkü saha araştırmamdaki en popüler folklor olduğunu, ayrıntılı içeriğe ilişkin makalemden bu

⁴⁹ Mi Yizhi 牟一之, “撒拉族史”[Salır’ların Tarihi] , Sichuan Nationalities Publishing Press, p. 25, 2004.

⁵⁰ Timuçin’in 1206 yılında Moğol yönetimini kurmasının ardından Kubilay, 1271 yılında devletin adını "Yuan" olarak belirledi ve 1279 yılında Song hanedanını yok ederek başkentini Dadu’ya (bugünkü Beijing) taşıdı

forkloru açıklayacağım. Ancak, araştırmacı Han Zhongyi, Salır Milleti'nin atalarının Kuzey Afganistan'daki Samangan'dan gelebileceğine inanıyor.⁵¹ Profesör Ma Chengjun, Salır Türklerin temsilcisi olarak, Salır Türklerin atalarının Türkmenistan'ı ziyaret ederek Türkmenistan'daki Mary Oblast'tan geldiği sonucuna, Salır ile Türkmenleri karşılaştırdıktan sonra varmıştır. Ayrıca, iki dilin ve söyleyiş özelliklerinin çok benzer olduğunu da gözlemlemiştir. Temel olarak Salır Türklerin atalarının Türkmenistan'dan Mary Oblast'tan geldiği sonucuna varılabilir.⁵²

Her ne kadar efsaneye göre, Salır Etniklerin atalarının Orta Asya'daki Semerkant'tan geldikleri çok yaygın olsa da, Profesör Ma Chengjun, Semerkand'ın Doğu'ya göç ederken Salır Türklerin atalarının geçtiği bir yer olduğuna inanıyordu.⁵³ Bundan sonra, Türkmenistan ve Çin'li araştırmacılar tarafından sürekli ziyaret ve araştırmalar yapıldı ve Çin'deki Salır Ulusu da Türkmenler tarafından "Çin'deki Salgur Türkmenler" olarak adlandırıldı. Bu alan araştırmasında, yerel halkın sadece Salır Ulusu atalarının Semerkant'tan geldiğini bilmediğini, aynı zamanda Salır Türklerin atalarının Türkmenistan'dan geldiği halini daha da kabul ettiklerini de buldum.

2.3.3 Türkiye'de Çin'deki Salır Türklerin Durumu Üzerine Bir Araştırma

Her ne kadar Çin'de yaşayan Salır Türkler hakkındaki bilgi çoğunlukla literatürden ve Çin'den yapılan araştırmalardan gelse de, ilk zamanlarda, Türkiye'nin bazı bilim insanları Salır Türklerin durumunu araştırmaktalardı.

⁵¹Han Zhongyi 韩忠义, "试论撒拉族族源"[Maaşın Kaynağının Bir Tartışması], Gansu Minzu Yanjiu Press, No. 2, 1995.

⁵²Ma Chengjun 马成俊, "土库曼斯坦访问纪实"[Record of Visit to Turkmenistan], Nationality of Qing hai Study Press, No. 1, 2001.

⁵³Ma Chengjun 马成俊, 《关于撒拉族研究中的几个问题》[Several Questions on the Study of Salar Nationality] Nationality of Qing hai Study Press, No. 2, 2005.

1975'te, Salır Türkleri ile ilgili ilk kitap Türkiye'de yayınlandı. Bu kitap "Fars Atabegleri Salgurlular" olarak adlandırılan Erdoğan Merçil tarafından, Salır Türklerin İran ve Anadolu üzerinde, Çin'in Xunhua bölgesine Batıya doğru hareket etmeden önce kurduğu Salgur Hanedanlığı'nın tarihini ayrıntılı olarak anlatıyor.⁵⁴ Salgur hanedanının politik yaşamına ek olarak, kitap devlet kuruluşları, askeri, dini ve kültürel faaliyetlerle de ilgilidir.

Türk bilimci Kaşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı kitabında, tarihte Çin Salır Türklerin kökenine dair bir sorun olduğunu belirterek, Salır Türklerin, Oğuzlar kabilesinin Salgur adlı beşinci dalına ait olduğunu söyledi.⁵⁵ Daha sonra, Dağhan'ın en büyük oğlu olan Uğus'un torunları ve Oğuzlar kabilesinin diğer dalları olan Salır Türklerin ataları, Seyhun ırmağı vadisi Vadisi'ni Isaik Gölü'nden terk ederek Harezm ve modern Horasan bölgesine göç etti. Serzhu İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte, Oğuz batıya göç etmek zorunda kaldı ve bazıları bugünkü Türkmenler oldu. Nüfusun geri kalanı, Yuan Hanedanlığı döneminde (1370-1424) Turp ve Gansu aracılığıyla Samarkand'dan Qing Hai'ye ulaştı ve bu etnik grup, bugün Çin'in Qing Hai, Gansu ve Xinjiang bölgelerinde yaşayan Salır Milletinin ataları oldu.⁵⁶

2015 yılında Türk akademisyen Doç. Dr. Eyüp Sarıtaş, bugün kökeni, etnik tarihi, nüfus dağılımı, çevre, dil, karakterler, kültür ve dini inançlar ile Çin'de yaşayan insanların diğer kesimlerinin içeriğini ayrıntılı olarak anlatan *Salar Türkleri Tarihi 1279-1911* adlı bir kitap yayımladı.⁵⁷ Salır Türklerin ataları, Orta Asya'daki Samarkand'dan 13. yüzyılda Xunhua bölgesine göç ettiklerinden dolayı, 700 yıllık tarihsel gelişim sırasında, ataları Çin hükümeti ve çevresindeki milletlerle sürekli

⁵⁴ Erdoğan Merçil, "Fars Atabegleri Salgurlular" Türk Tarih Kurumu Yayınları.1991.

⁵⁵ Kaşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk*, Çev Besim Atalay. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Türk Dil kurumu Yayınları, Cilt 1, Ankara, 2006 s. 56-57.

⁵⁶ Eyüp Sarıtaş, "Salar Türkleri Tarihi 1279-1911", Demavend Yayınları, s. 19, İstanbul 2015.

⁵⁷ Eyüp Sarıtaş, a.g.e.

temas halinde olmuştur. Ataların Çin'in her tarihi döneminde kimlikleri, bir kabilenin başlangıcından ulusal bir topluluğa kadar bir dizi gelişme ve değişim geçirmiştir. Bu kitaptaki materyallerin ve içeriğin çoğu, diğer bilim insanlarının araştırmaları ve saha araştırmaları için önemli referans değeri sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ

3.1 Araştırmanın Aşamaları ve Metodoloji

3.1.1 Hazırlık

Bu araştırmada sırasıyla konu seçimi, literatür taraması, görüşülecek kişilerin nitelikleri ile değinilecek konu sınırlarının belirlenmesi, mülakat sorularının hazırlanması ve uygulanması, verilerin düzenlenmesi ve tez yazımı aşamaları izlenmiştir.

3.1.2 Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasının temel amacı, Çin halk Cumhuriyeti 'nin Qing Hai Eyaleti'ne bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesi'nde yaşayan Salır Türklerinin etnik kimliklerini ve kültürel bağlamda meydana gelen değişimlerini araştırmaktır. Bu tez çalışması alan araştırmasına dayanmaktadır ve alanda toplanan verilerinden yola çıkarak tez konusu açıklanmaya çalışılacaktır.

3.1.3 Yöntem ve Teknik

Bu çalışmanın saha araştırması kısmı, araştırmacının çalışmaya konu olan topluluk ile doğrudan temas kurmasına olanak verecek katılımcı gözlem yöntemi ve mülakat tekniği kullanılarak yapılan görüşmelerden oluşmaktadır.

3.1.4 Mülakat Sorularının Hazırlanması

Yerel Salır grubunun kültürünü nesnel olarak yansıtmak, yaşam alışkanlıklarını, dilin

kullanımını ve diğer etnik gruplar arasındaki etkileşimin gerçek durumunu anlamak için, çalışmam literatür araştırmasına ek olarak, nitel ve nicel olmak üzere iki ayrı form şeklinde düzenlenmiştir.(Form 1 ve Form 2).

3.1.5 Mülakat Yapılacak Kişilerin Seçimi

Mülakatlar 20 Kasım 2017 — 16 Nisan 2018 tarihleri arasında Çin halk Cumhuriyeti ‘nin Qing Hai Eyaleti’ne bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesi’nde gerçekleştirilmiştir. Bu süre içerisinde mülakat yapılan toplam kişi sayısı 40’tır. Görüşülen kişilere kartopu tekniği ile ulaşılmıştır. (Form 3 Görüşmecilere Ulaşma Çizelgesi)

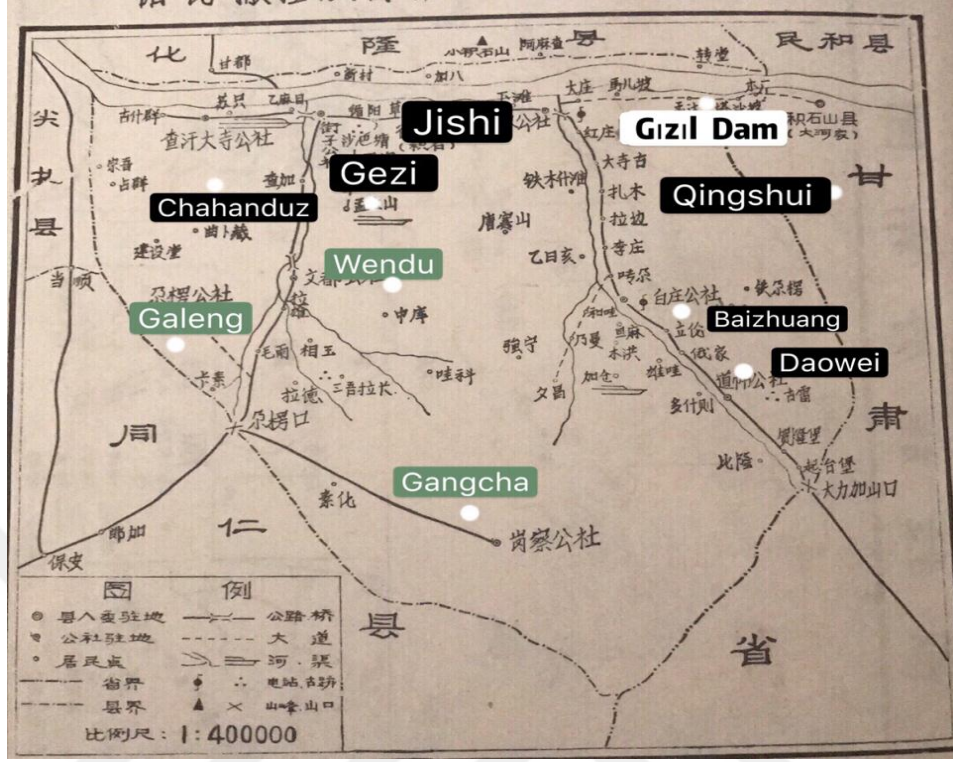
3.2 Araştırmanın Yürütüldüğü Bölge

Xunhua Salır Otonom İlçesi ÇindekiQing Hai’in doğusundadır. 2011 yılı itibarıyla, Salır Otonom İlçesinde yönetilen 3 kasaba, 6 belde ve 154 idari küçük köy vardır. İlçenin nüfusu 2011 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre 161.600’dür. Nüfusun %62.9’unu oluşturan Salırlar 100.100 kişidir. Toplam nüfusun%8,3’ünü oluşturan 10.600 Hui, toplam nüfusun%5.0’ini oluşturan 7.500’den fazla Han, toplam nüfusun%23’ünü oluşturan 29.700 Tibetli bulunmaktadır.⁵⁸

Harita 4’den görülebileceği gibi, Xunhua Salır Otonom bölgesindeki uç kasabalar ve altı köyler yer almaktadır. Gezi Kasabası, Baizhuang Kasabası ve Jishi Kasabası, Qingshui Köyü, ⁵⁹Chahanduzi Beldesi, Wengu Tibet Beldesi, Galeng Tibet Beldesi, Gangcha Tibet Beldesi ve Daowei Tibet Beldesidir. Tibetlilerin çoğu Wengu Tibet Beldesi, Galeng Tibet Beldesi, Gangcha Tibet Beldesi ve Daowei Tibet Beldesinde yoğunlaşmaktadırlar.

⁵⁸ Veri kaynağı, Xuanhua İlçe Halk Hükümeti web sitesinden (Ağustos 2017’de yayınlanan bilgiler) alınmıştır.

⁵⁹ Yer adların Çince söylem ve Salırca söylem tablosu 9

Harita 4: Qing Hai Eyaleti'ne bağlı Xunhua Salır Otonom İlçesinin Haritası

Saha araştırması, Gezi Kasabası, Jishi Kasabası ve Gızıl Dam (Qingshui)⁶⁰ bölgesinde gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında, 10 Ağustos'tan 20 Ağustos'a kadar on günlük bir ön çalışması yapılmıştır. Xunhua Salır Otonom İlçesi'ne bağlı merkezinden biri olan Gezi Kasabası'nda kaldığım iki hafta boyunca çalışma alanıma yakın olan bölgeleri ziyaret ettim. 17 Şubat 2018'de başladığım saha araştırması, yaklaşık iki buçuk ay sürdü ve 5 Mayıs 2018 tarihinde sona erdi.

Gezi Kasabası

Gezi Kasabası, 2007 yılının Haziran ayında şehir merkezlerinden biri olarak kurulmuştur. Xunhua Salır Otonom İlçesi Xunhua Salır Otonom İlçesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. 21.000 kişilik nüfusu olan Gezi Kasabası'nda Salırlar toplam nüfusun %99.7'sini oluşturmaktadır. Gezi Kasabası'nda devlet tarafından himaye

⁶⁰ Tablo 9

edilen bir müze ve ‘骆驼泉’ *Luotuoquan* (Deve Pınarı) adı verilen su kaynağı bulunur. Salır Türklerinin kendilerine ait yazıları olmaması sebebiyle tarihi kayıtları mevcut değildir. Onların menşei hakkındaki bilgiler de kuşaktan kuşağa aktarılan ve “Deve Pınarı” adı verilen efsanede yer almaktadır.

Fotoğraf 1: Gezi Kasabası'nın Sembölü olan Beyaz Deve Heykeli (Gezi Kasabası 12.08.2017)

Gezi Kasabası'nın Öyküsü

Bu folklorik hikâyeye göre, çok uzun zaman önce Orta Asya'da Semerkant'ta küçük bir Salır kabilesi varmış. Kabilenin lideri olan iki kardeş Karaman ve Ahman, yöneticilerinden gördüğü baskılar nedeniyle yanlarına kendilerine destek olan 18 kişi ve beyaz bir deveyi alarak yeni ve güzel bir yer bulmak için Semerkant'tan ayrılmışlar. Beyaz bir deve, üzerinde Kur'an-ı Kerim yüklü olarak onların önünde ilerlemiş. Yolda Tianshan, Jiayuguan, Hexi Koridoru çevresinden Sarı Nehir'i geçerek Xunhua 'ya gelmişlerdir. Bu sırada hava kararmış ve beyaz deveyi kaybetmişler. Büyük bir telaşa kapılan bu küçük Salır kitlesi yaktıkları ateş ve meşallerle dört bir tarafta kayıp beyaz develerini aramaya koyulmuşlar.

Ertesi gün Gezi Kasabası'na doğru gitmişler. Sonra Gezi Kasabası'nın etrafının dağlar ve ırmaklarla çevrili olduğunu ve düz bir ovada yer aldığını fark etmişlerdir. Kumda bir pınar bulmuşlar ve gece kaybolan develerinin suyun içinde oturur biçimde bir taşa dönüştüğünü görmüşler. Onlar bu mucizeye çok şaşırılmışlar ve beraberinde getirdikleri eski yurtlarına ait toprağın bu yeni karşılaştıkları yerin toprağı ile aynı olduğu fikrine varmışlardır. Böylece burasının kendileri için en uygun yer olduğuna inanarak, Xunhua'ya yerleşmişlerdir.

Fotoğraf 2: Gezi Camii, Burada 700 yıl önce Salır Türklerinin ataları doğuya doğru hareket ettiklerinde götürdüğü Kuran'ın bir el yazması vardır (Gezi Kasabası 12. 08. 2017)

Fotoğraf 3: Gezi Kasabası'nda Karaman ve Ahman adındaki iki kardeşin mezarı (Gezi Kasabası, 12.08.2017)

Jishi kasaba

Araştırma sürecimde Xunhua İlçesine bağlı Gezi Kasabası'nda ikamet eden uzaktan bir akrabamın evinde kaldım. İlçe merkezinden arabayla sadece 5 dakika uzaklıkta yer alan Jishi Kasabası, hem Xunhua Salır Otonom İlçesi'nin yönetim merkezi konumunda olması hem de çeşitli ticari pazarlarıyla Xunhua'daki diğer bölgelere göre nispeten daha yoğun bir nüfusa sahiptir. Kasabanın 36.080 olan toplam nüfusunun %42.4'ünü Salırlar, % 30'unu ise Huiler oluşturmaktadır. ⁶¹Ayrıca bölgede Han, Tibet ve diğer etnik gruplara da rastlamak mümkündür. Sarı Nehir ve Xunhua Salır Otonom İlçesi'nin kuzey kıyısındaki 128 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olan kasabaya bağlı 17 köy bulunmaktadır. İlçe merkezinin 1-2 km. güneyindeki Sarı Nehir'in üzerine inşa edilmiş olan asma köprü muhteşem güzelliğiyle göze çarpar. Köprü üzerinde her yaz düzenlenen uluslararası atletizm

⁶¹ Veri kaynağı, Xunhua İlçe Halk Hükümeti web sitesinden (Nisan 2015'de yayınlanan bilgiler) alınmıştır. <http://www.xunhua.gov.cn>

turnuvalarına önceki yıllarda İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Slovakya, İzlanda ve Güney Afrika gibi ülkelerin de dâhil olduğu 15 ülkeden 200'ün üzerinde yabancı sporcu katılmıştır. Asma köprü'nün diğer ucu doğrudan Xining şehrine bağlanmaktadır. Xunhua Salır Otonom İlçesi'ne bağlı olan Gezi Kasabası'nda bir devlet hastanesi, dört okul (iki ilkokul, bir ortaokul ve bir lise), birkaç banka, bir alışveriş merkezi ve çeşitli dükkânlar bulunuyor.

Fotoğraf 4: Jishi Kasabası Xunhua Salır Otonom İlçesi'nin yönetim merkezidir

(Gezi Kasabası 06.11.2017)

Gızıl Dam ⁶² Köyü

Qingshui köy, Gezi Kasabası'ndan 5 km uzaklıkta olup 277 kilometre karelik bir alana sahiptir. Toplam nüfusu 11,001 olup, bunu içinde %91'i Salır'dır. 2017 yılı Ağustos ayında Qingshui köye giderek bir ön çalışma gerçekleştirdik. Gızıl Dam Köyü, Qingshui Köyünde 12 küçük köyden biri olan Gızıl Dam Köyü'nde 106 tane haneler ve yaklaşık 330 kişi vardır.⁶³ Salır nüfusu, köyün toplam nüfusunun % 99'unu oluşturmaktadır. Köyde sadece bir mezar vardır. Köyde okul

⁶² Tablo 9

⁶³ <https://baike.baidu.com/item/%E6%B8%85%E6%B0%B4%E4%B9%A1/6753863?fr=aladdin>

bulunmamaktadır. Salır Otonom İlçesinde her iki veya üç köy bir ilkokulu paylaşmaktadır ve iki ortaokul ve lise yalnızca Gezi Kasabası'nda bulunmaktadır.

Fotoğraf 5: Gızıl Dam Köyü'nün tek camisi Çin mimarisi tarzındadır. (Gızıl Dam Köyü 16.12.2017)

Fotoğraf 6: Gızıl Dam Köyü Camisinin iç dekorasyonu. Camide asılı büyük dijital saatin ekranında Mısırdan bir cami resmi yer alıyor, resim bazen Kâbe resmiyle değişiyor. (Gızıl Dam Köyü 16.12.2017).

Fotoğraf 7: Gızıl Dam ve Ak Köyü tarafından paylaşılan ilkokul. İlkokula gidecek çocuk sayısının azlığı nedeniyle, iki köyün okulunun birleştirilmiş olması, bu bölgenin kırsalındaki öğretimin durumu hakkında fikir vermektedir. (Gızıl Dam Köyü 19.12.2017)

3.2.1 Saha Araştırması Yürütülen Bölgelerin Seçimi

Xunhua Salır Otonom İlçesi'ne bağlı olan dokuz kasabadan Salırlar'ın yoğun olarak yerleştikleri bölgeler Gezi, Baizhuang, Qingshui ve Chahandusi Kasabalarıdır. Gezi Kasabası'nın haricindeki bu beş kasabadaki Salır nüfusu, toplam nüfusun % 85'inden fazlasını oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Daowei, Wendu, Galeng, Gangcha adlı dört Tibet köyünde de az sayıda Salır yaşamaktadır. Gezi, Baizhuang ve Qingshui Kasabaları, Salır, Tibet, Hui ve Han gibi birçok etnik gruba ev sahipliği yaparken, Gezi ve Chahandus kasabalarında sadece Salır, Hui ve Han etnik grupları yerleşik halde bulunmaktadır. Xunhua Salır Otonom İlçesi'ne dinler de çeşitlilik göstermektedir. Salır ve Hui milletleri İslamiyete, Tibet halkı ise Tibet Budizmi'ne, Han halkının da bir kısmı Çin Budizmine inanmaktadır.

Her bir etnik grubun ayrı ayrı ve homojen olarak dağıldığı kırsal bölgelere karşın, kasabalarda farklı etnik gruplar karışık şekilde bir arada yaşıyor. Tabii ki bu dağılım,

etnik kimliğin üzerinde büyük ölçüde etkilidir. Bu nedenle, saha inceleme alanı olarak iki kasaba ve bir de köy seçilmiştir (Gezi ve Jishi Kasabaları ile Gızıl Dam Köyü). Böylece hedefim, kırsal bölge ve kasabalar arasındaki ayrımı daha iyi analiz ederek daha net yansıtabilmektir.

Saha araştırmaları Gezi Kasabası'nda, Jishi Kasabası'nda ve Gızıl Dam (Qingshui Köyü'nde) yürütülmüştür. Bu bölgeleri araştırma sahası olarak seçme gerekçelerim şunlardır: Birincisi Jishi Kasabası ve Gezi Kasabası, Salır Otonom İlçesi'ne bağlı bir kent merkezidir ve kasabada etnik köken çeşitliliği vardır. Jishi Kasabası Salır, Tibet, Hui, Han ve diğer etnik gruplardan oluşmuştur. Bu gruplar tarihsel süreçte uzun zaman birbirleriyle alışverişte bulunmuştur. Salırların etnik kimliği ve ulusal kimliğininin oluşumunun ve gelişiminin bu etkileşim arka planı gözönünde bulundurularak incenmesi hedeflendiğinden bu bölge seçilmiştir. Gezi Kasabası'nda yaşayanların eğitim düzeyi Qingshui Köyü'ne göre nispeten yüksektir.

3.3 Tezin Sınırları ve Alan Çalışmasının Zorlukları

Antropologlar etnografik çalışmalarda şahsen bir topluluğa girerek, katılımcı gözlem yoluyla derinlemesine görüşmeler ile ilk elden bilgi edinerek yerel kültürün derinlemesine anlaşılmasını amaçlarlar. Antropolojideki saha araştırması, “katılımcı gözlem” ve “derinlemesine görüşmeler” ile araştırmacının uzun süre yerel alanda yaşamasının, etkinliğin sürecini paylaşmak ve araştırma konularını birlikte gözlemleyebilmek için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Doğru bilgiyi gerçek anlamda elde etmek, araştırmanın yürütüldüğü özneler ile iletişim kurmak ve birbirlerinin duygusal kimliğini anlamak için yerel dili kullanmak en iyisidir.

Bu saha çalışmasında görüşülenlerden “tanıdık” ve “yabancı” olanlar arasında araştırma sürecine katılım bakımından bazı farklı performanslar gözlemlenmiştir. Yabancı görüşmecilerin tanıdık görüşmecilere göre kasıtlı veya kasıtsız bir savunma

tutumu göstermeleri çalışmada, araştırmacı olarak saha rolüne hızlı bir şekilde girememek ve gereken ayrıntılı bilgiyi elde edememek gibi bazı zorluklara yol açmıştır. Diğer bir nokta ise, çalışmanın örneklem seçimi tek tip değildir; kırsal bölgede yapılan görüşme sayısı az iken, kasabada yapılan görüşme sayısı fazladır. Böyle bir seçimin, araştırma sonuçları üzerinde bilinmeyen bir etkisi olabilir.

Kişinin kendi etnik azınlık bölgelerindeki saha çalışmasının hem avantajları hem de dezavantajları vardır. Araştırma sırasında, insanların günlük hayatını ayrıntılı bir şekilde gözlemlemenin yanı sıra sorular sormak, fotoğraflarını çekmek, ses kaydetmek ve not almak gibi görüşmecileri meşgul edebilecek eylemler kimi durumlarda hoşnutsuzluklara sebep olabilir. Kimi görüşmecilerin sorulara ve çalışmama ilgisiz yaklaşırken kimi görüşmecilerin çalışmama ilgi duyması ve destek olmak istemesinin çalışmama devam etmek için motivasyon olduğunu söyleyebilirim

Saha çalışması sürecinde birçok sorunla karşılaştım. Saha çalışmalarında görüşülenlerin gündelik dili ile akademik dil arasındaki köprüyü kurmak daima zordur. Görüşülen kişilerin kullandığı dil ile teorik terimler arasındaki bir dönüşüm saha çalışması sürecinde araştırma yöntemleri açısından benim de temel sorunlarımdan biri oldu.. Saha çalışması boyunca onların alıştıkları dil ve akademik dil arasındaki dönüşümü koordine etmeye çalıştım. Mülakatın tasarımı büyük ölçüde basit açıklık ve yanlılaşmayı gerektirmesine rağmen, kırsal bölgelere gittimde Salırcam akıcı olmadığından görüşülenler bazen soruyu anlamıyorlardı. Bu nedenle soruları daha iyi ifade edebilmek için görüşülenlere örnekler vermek gibi stratejilerden yararlanmaya çalıştım.

İkinci olarak, şehirlerde ve kasabalarda yaşayan Salır vatandaşlarının büyük çoğunluğu Çince ve Salırca olmak üzere her iki dili de kullanıyor olsalar da, köyde yaşayan 45 yaşın üstündeki çoğu ev kadını genellikle Çince'yi hiç bilmiyor ya da çok

az biliyordu. Özellikle köylerde 60 yaşın üzerindeki yaşlı kadınlar Çince bilmedikleri için bazı soruları anlayamadıklarında yanlarında bulunan farklı kişilerden tercüme desteği almak zorunda kaldım. Çok iyi düzeyde Salırca konuşmasam da Salırca cevaplanan soruları anlayabiliyordum.

Diğer açıdan, Salırcayı akıcı bir şekilde konuşamamak kırsal alanlardaki yaşlı gruplar arasında yabancı olarak algılanmama da neden oldu. Böylece saha araştırması için kırsal alandaki en doğrudan deneyimime dayanarak, insanlar arasındaki kullanılan ortak dili konuşabilmenin daha hızlı kabullenilmek açısından etken olduğunu söyleyebilirim. Sahada bulunduğum süre içerisinde Salırcayı giderek daha iyi kullanabilmem, sonraki aşamalarda saha çalışmamın daha verimli ilerlemesine katkıda bulundu.

Bazı durumlarda, görüşmeler verimsizliklerle karşı karşıya kalabilir ve araştırmacı tarafından sorulan sorular yerel halk arasında kızgınlığa neden olabilir. Bu nedenle saha araştırması boyunca görüşmelerde temkinli davranmaya çalıştım. Bu süreçte bazen, kilit bir kişinin desteğini tespit edilinceye kadar, etkisi çok tatmin edici olmayan görüşmeler yaptım. Kilit kişilerin aracılık ettiği görüşmeler ise daha verimli şekilde tamamlanabildi.

Saha çalışmasının günlükleri açısından bir diğer konu da cinsiyetimdi kaynaklıydı. Kadın bir araştırmacı olarak sahada bulunmam yadırganmam bazen faaliyetleri katılmamı kısıtlamakta veya görüşmelerimde aksaklıklara neden olmaktaydı. Xunhua'da dini faaliyetlerde erkekler ve kadınlar genellikle ayır ayrı oturur. Imam Kuran okuduğunda ya da faaliyet bittikten sonraki ikram ve yemekler sırasında, kadınlar başka bir odada yalnız kalırlar ve erkeklerin toplandığı yere gitmelerine izin verilmez. Kadınların birlikte bulunduğu mekanlarda doğal olarak bana da diğer kadınlar gibi davrandılar. Fakat dini faaliyetleri gözlemlemeye her katıldığımda,

cinsiyetim buradaki gelenekler içerisinde bir meydan okuma gibi algılandı. Bu algı başlangıçta kimi zaman utanmama neden olsa da varlığıma yavaş yavaş alıştılar ve tolerans gösterdiler.

Fotoğraf 8: Gezi Kasabası'ndaki dini faaliyetlerde kadın ve erkeklerin ayrı ayrı oturmaları bölgedeki toplumsal cinsiyet rolleri hakkında ipucu vermektedir (Gezi Kasabası, 07.02.2017)

Alan araştırması sırasında bölge halkı ile anlaşamama gibi durumların yanı sıra zaman zaman da etik konusunda çeşitli sorunlarla karşılaştım. Örneğin yerel halk ile görüşme sırasında ses ya da görüntü cihazı ile kayıt yapmam mı yoksa yazılı olarak söylenenleri kayda geçirmem mi daha makul olurdu? Görüşme yapılan kişi fotoğrafının ve sesinin kaydedilmesini reddettiği durumlarda araştırmacının tutumu ne olmalıydı? Toplanan veriler, alınan kayıtlar nasıl yorumlanıp kullanılabilirdi? Bu sorular, saha araştırması sırasında ve görüşmelerim esnasında gündemde oldu.

Alanda topladığım verinin bütünlüğünü desteklemek üzere görüşme sırasında fotoğraf çekip, ses kaydı yaptım. Elbette bu tür kayıtları yapmadan önce görüşme yapılan kişinin onayı alınmalıdır. Ancak kırsalda yaşayan kadınlar genellikle fotoğraf çektirmeye isteksizdirler. Bu nedenle bölgede kadınların yaşayışları, kıyafetleri konusunda fotoğraf çekme sürecinde oldukça zorluk yaşadım. Yerel kadınların güveninin sağlanması zaman gerektiriyordu Bu yüzden onlarla sürekli beraber vakit geçirerek bir güven ilişkisi kurmaya çalıştım. Aramızdaki güveni geliştirip, fotoğraf çektirme ve ses kaydettirme konusundaki utangaçlık ve endişelerini giderdikten sonra onlarla benimle işbirliği yapmak isteyip istemediklerini sordum. Bu süreçte en önemli şey onların seçilerine saygı göstermektir.

Saha görüşmeleri sırasında ses kayıt cihazı kullanmak bazen kamera kullanmaktan daha hassas bir durum oluşturmaktadır. Şöyle ki bölge halkı bu tür bir cihazla yapılan kayıttan mahremiyet konusunda daha fazla endişe göstermekteydi. Bu nedenle, saha araştırmasına katılan kişilerin isimleri gizli tutularak, isimlerinin sadece baş harfleri kullanıldı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMU GÖRÜŞLENLERİN PROFİLLERİ

Bu bölümde, görüşülenlerin yaşadıkları yer, cinsiyetleri, eğitim düzeyi, yaşları ve medeni durumlarına dair belirli demografik verilere yer verilmiştir.

4.1 Görüşülenlerin Doğum Yerleri ve Yaşadıkları Yerler

Araştırma kapsamında, Gızıl Dam Köyü'nde yaşayan 5 kişiyle, Gezi Kasabası'nda yaşayan 14 kişiyle, Gızıl Dam köyünde doğan 3 kişiyle ve Gezi Kasabası'nda doğan ancak Xining'de yaşayan 1 kişiyle görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 2: Görüşülenlerin Doğum Yeri ve Yaşayan Yerlerindeki Nüfus Değişimleri

	Gezi Kasabası	Jishi Kasabası	Gızıl Dam Köyü	Xining	Diğer
Doğum yeri	12 kişi	3 kişi	15 kişi	0 kişi	10
Yaşadığı yer	14 kişi	17 kişi	5 kişi	4 kişi	0 kişi

Ekonominin gelişmesiyle birlikte genç nüfus okul, işe ve başka sebeplerle giderek artan bir şekilde kasabaya göç etmektedir. Bu göçlerin kırsal nüfusun az almasına yol açtığı görülmektedir. Kasaba büyük bir nüfusa sahiptir ve etnik gruplar arasında daha iyi bir kontrast olan birçok farklı etnik grup kasabalarda toplanmaktadır. İkincisi, kentsel eğitim düzeyi de genel olarak yüksektir. Kırsal alanlardaki genel eğitim kültürü çoğunlukla ilkokul seviyesindedir. Saha araştırması süresince kentsel alanlarda daha fazla kişiyle görüşme olanağı bulunmuştur. Tabii ki, bu süreçte araştırma, güvenilirlik sağlamak için kırsal birimlerde ve kasabalardaki farklı insan gruplarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

4.2 Cinsiyet ve Yaş

Görüşülenlerin 24'si erkek, 16'i ise kadındır. Araştırma örneğinden görülebileceği gibi, görüşülenlerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Erkekler Salır sosyal grubunda daha yüksek bir statüye sahiptir. Bu statü farkının kimlik üzerinde de daha büyük bir etkisi vardır. Yaş dağılımı açısından, görüşmecilerin yaşı büyük ölçüde 17 ile 87 arasında değişmektedir. Bu durumda, kırsal alanlarda 50'den fazla kadın üyenin düşük eğitim seviyesi göz önüne alındığında, görüşmecilerin kadın üyeleri çoğunlukla genç ve orta yaşlılar arasında kadın sayısı 40-49 yaşları arasında ve 29 yaşın altında dağılmaktadır. Farklı yaşlardaki kişilerin sayısının, ulusal kültürleri hakkında, insanların ulusal kimliklerini bir dereceye kadar etkileyebilecek farklı anlayış ve duyguları olacaktır. Bu nedenle görüşme örnekleri her yaşa dağıtılmaktadır, ancak orta yaşlı nüfus en büyüğüdür. Salır toplumunun mevcut kültürü hakkında daha tatmin edici sonuçlara ulaşmaya yardımcı olacak en iyi grup, birçoğunun yerel siyasi, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda çalıştığı orta yaş gruplarıdır.

Tablo 3: Görüşülenlerin Yaş ve Cinsiyet Durumları

Yaş	19 yaş ve altı	19-29 arasında	30-39 arasında	40-49 arasında	50-59 arasında	60-69 arasında	70-79 arasında	80-89 arasında
Cinsiyeti								
Erkek	5 kişi	0 kişi	2 kişi	4 kişi	4 kişi	5 kişi	3 kişi	1 kişi
Kadın	2 kişi	3 kişi	2 kişi	6 kişi	1 kişi	0 kişi	2 kişi	0 kişi

4.3 Medeni Durum

Görüşme yapılanlar arasında toplam 8 bekar, 31 evli ve 1 boşanmış kişi vardır. Xunhua bölgesinde etnik gruplar arası evlilikler zaten az bulunmaktadır. Bu nedenle görüşülenlerin çoğunun ebeveyni Salır'dır ancak görüşülenlerden bazılarının ebeveyni ve eşi veya aile üyeleri diğer etnik gruplardan olan 5 kişi vardır. Etnik gruplar arası evlilik vakaları ayrıca etnik gruplar arasındaki veya iki heteroseksüel

birey arasındaki ilişkiyi daha iyi gösterebilir ve bu iki birey tarafından temsil edilen ilgili etnik grupların kültürel ve sosyal arka planını ima edebilir. Salırların olarak Salırlarla evlenmeyi seçtiği görülmektedir.

Tablo 4: Görüşülenlerin Medeni Durumu

	Ebeveyni	Eşi	Ailesinde Diğer Üyesi
Salır	37 kişi	37 kişi	37 kişi
Hui	2 kişi	2 kişi	2 kişi
Han	1 kişi	1 kişi	1 kişi

4.4 Eğitim Düzeyi

Görüşülenlerin aldıkları kurumsal eğitim düzeylerine bakıldığında, bunların arasında ilkokul ve altında 9 kişi, ortaokul, lise ve lisans ve üzeri öğrencilerin sayısı sırasıyla 5, 9 ve 17'dir. Daha iyi iletişim kurabilmek için saha araştırmasında görüşme yapılan katılımcılar, eğitim düzeyi genellikle lisans ve lisansüstü olan kişilerden seçilmiştir.

Tablo 5: Görüşülenlerin Eğitim Durumu

	İlkokulda ve altı	Ortaokul	Lise	Lisans ve üstü
Kişi Sayısı	9 kişi	5 kişi	9 kişi	17 kişi

BEŞİNCİ BÖLÜM

SALIRLARIN ETNİK ÖZELLİKLERİ

5.1 Salırlar Kimlerdir

Daha önce de ifade edildiği gibi Salırlar günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nin resmî olarak tanınmış 56 etnik grubu arasında yer alır. Türk dilli bir halk olan Salırlar, İslam Dinine mensuptur. Salırlar ana dilleri olan Salırcayı halen konuşmaktadırlar. Ancak, eğitim, yaygın iletişim dilinin ülkenin resmi dili olan Çince olması ve kamusal hayatta Çincenin kullanılması nedeniyle, Salırca kullanımı giderek azalan ve tehlikede olan bir dildir.

5.2 Çin'in Qing Hai Eyaletlerindeki Xunhua Salır Otonom İlçesi'nde

Salırcanın Durumu

Salırlar, Çin'in Gansu Eyaleti, Xinjiang Eyaleti ve Qing Hai Eyaletlerinde yaşayan Türk dilli olarak bir etnik gruptur. Salırların nüfusun çoğunluğu Qing Hai Eyaletindeki Xunhua İlçesinin Salır Otonom İlçesi'nde yaşamaktadır. Salır Türkçesi (Oğuz Türkçesi), Türkçe konuşan Türk-Batı Macar dilinin Uygurca konuşan grubuna aittir. Azerbaycan, Türkmen, Türkiye Türkçesi ve Kırım dilleriyle benzerlik göstermektedir, özellikle benzer deyim ve atasözlerine rastlanmaktadır

Günümüzde Salır'ların büyük çoğunluğu hem Salırca hem de Çince dilleri kullanabilir, ancak Xunhua'daki Tibet köylerine bitişik bölgelerdeki Salırlar veya Tibetlilerle iş ilişkileri olan Salırlar da Salırca ve Çince ek olarak Tibetçeyi konuşmaktadır. Salır Otonom ilçesindeki coğrafi farklılıklar nedeniyle insanların telaffuz ve sözcük dağarcığı da farklılıklar göstermektedir. Mengda (Gezi Kasabası ve Ak Kasaba iki köy arasında yer almaktadır) ve Gezi Kasabası'nda konuşulan Salır Türkçesi lehçe olarak birtakım farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte, Gezi

Kasabası bölgesinin lehçesi ve ağız yaygın olarak kullanılmaktadır.

Salırlar geçmişte kendi yazılarına sahiplerdi: MS 1. yüzyılda Salırların asıl ataları veya Hunların atası olan Kocaların kendi yazdıklarının eski Hunlar ait olduğu söylenir. 5. yüzyılda, Türk toplulukları eski Hunların mirası olan Türk metinlerini kullanmaya başladılar. Salırlar'ın İslamiyeti benimsedikten sonra, Salırcanın Arap alfabesi versiyonunu kullanmaya başlamışlardı, Salır halkı bunu "türk tili" olarak adlandırmaktadır. Son verilere göre, Salırların ataları en az 200 yıl önce bu "türk tili" dilini kullanmışlardır, "türk tili" bilenlerin sayısı çok azdır ve neredeyse hiç kimse akıcı bir şekilde yazamaz ve okuyamaz. "türk tili" metinleri sadece bazı halkbilimciler ve bazı dini şahsiyetler kullanılmaktadır.

Salırca tehlike altındaki bir dildir ve sadece sözlü olarak aktarılan bu dile ait kelimeler unutulmaktadır. Kelimelerin kaybı nedeniyle, Salır Türkçesi yayılması yerli ailenin eğitimiyle mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, ailenin doğrudan eğitimi, Salırların ana dilini öğrenebildiği tek yoldur. Sözlü ve yazılı dil arasındaki bu ciddi kopukluğun, Salır Türkçe dilinin gelişimini büyük ölçüde engellediğini düşünüyorum.

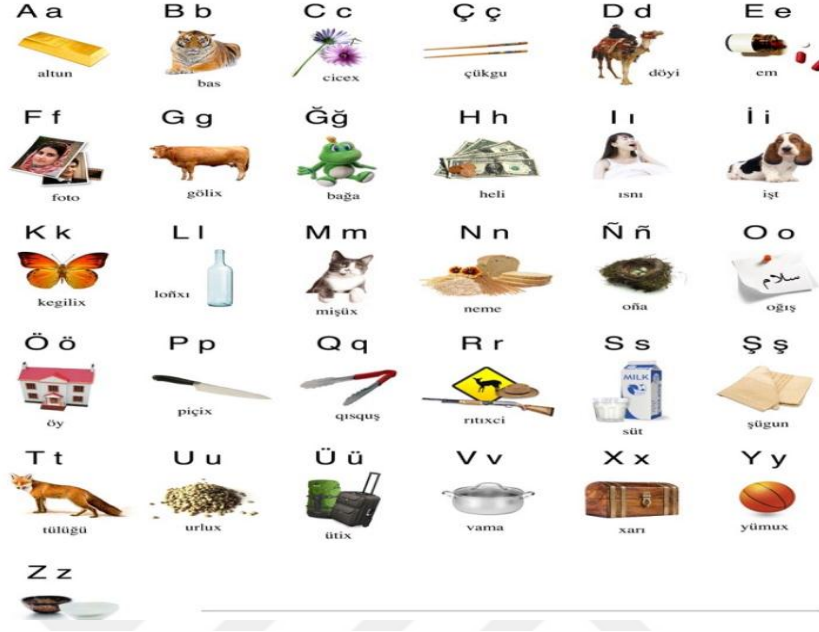
Salırca Günlük İfadeler Örnekler:

Sen yaxşımı? Sen nasılsın?

Men yaxşidir. Ben iyiyim.

Yasın nece? Yaşın kaç?

Salar Latin Oğış İlipbesi

Fotoğraf 9: Salar Latin Alfabeti

Yaşadıkları bölgede farklı etnik grupların yaşamaları nedeniyle Salarlar kültür etkileşimine açıktır. Son yıllarda Salarlar Han kültürünü kabul etmeye başlamışlardır. Çince de yavaş yavaş Salar Türkçe dilinin yerini almaya başlamıştır. Günümüzde, günlük konuşulan Salar Türkçesinin içerisinde yer alan Çince kelime, % 50'yi geçmiştir, hatta Salarların toplandığı bazı kırsal bölgelerde bile, Salar çocuklar arasında 20'den fazla sayıya kadar sayabilen çok az çocuk vardır. Bazı Çinli akademisyenler bile etkili bir koruma önlemi alınmazsa, Salarcanın 50 yıl içinde ortadan kalkacağını tahmin etmektedirler.

Salarların Arap alfabesine dayanan ulusal dilleri artık kaybolmuş olup, günümüzde yazılı iletişim aracı olarak Çince karakterler kullanılmaktadır. Salar gençlerinin çoğu, Çin dilinde farklı düzeylerde uzmanlaşmış durumdadır. Ancak Salar Türkleri, aşağıdaki örneklerde de görülebileceği gibi kendi aralarında sözlü iletişim kurarken hala Salar Türkçesini kullanmaktadır.

Hongzhuang (Gızıl Dam) Köyü'nde yaşayan bir erkek anadili ve Çince kullanımı hakkında şunları aktarıyor:

“ Biz, aile içinde Salır Türkçesi ile konuşuyoruz, tabii ki böyle olacak, sonuçta bu bizim kendi dilimiz. Benim okuma imkanım olmadı, küçükken benim yaşıtım olan çocukların çoğu okula gitti, Çinceyi okulda öğrendiler. Tabii onların Çincesi benden çok daha iyi. Ben de okulda eğitim alamayan herkes gibi Çinceyi sadece şehirdeki işlerimi halletmek için örneğin bankaya ya da markete gittiğimde sözlü olarak kullanabiliyorum, Çinceyi böyle öğrendim.”(No.7. AB. M, E, 51, 08.01.2018,Gızıl Dam)

Sadece anadili Salırcayı konuşan bir başka erkek görüşmeci ise Çince konuşamadığını ifade ediyor.

“ Biz evde Salır Türkçesi konuşuyoruz. Ben Çinceyi 1973 senesinde demiryolu askeri olarak Haixi'ye (Moğolistan ve Tiberk Özerk İli) gittiğimde arkadaşlarımdan öğrenmişim. Yani sadece biraz biliyordum, her konuşulanı anlamıyordum. Şu an ise hiç Çince konuşamıyorum, tamamen unuttum.” (No10, MQ. M., E, 52, 09.01.2018,Gızıl Dam)

Benim saha çalışmama göre, Xunhua Özerk İlçesi'nde Salır Türkçesinin kullanımı üç kategoriye ayrılmaktadır. Bu üç kategori şöyle sıralanabilir; ilki hem Çincenin hem de Salırcanın' Türkçesinin ileri düzeyde kullanımı, ikincisi iki dilin birbiri ile iç içe geçmiş şekilde kullanımı, üçüncüsü ise yalnızca Salırcanın kullanımı. İlk kategoriye dahil olan, yani hem Çinceyi hem Salırcayı ileri düzeydeki dil kullanıcıları, Çince eğitim almış olanlar veya şehir ve kasabalarda çalışmakta olanlardır. Bu grup Çinceyi hayatın her alanında (sosyal etkileşim, eğlence, eğitim vb) etkin şekilde kullanabilmektedir.

“ Ben ailem ve arkadaşlarım arasında iletişim kurarken Salır Türkçesini kullanıyorum, aynı zamanda Çinceyi de çok iyi konuşabiliyorum. Çinceyi ilkokulda öğrenmeye başladım,

öğretmenimiz de Çince konuşuyordu. Benim yaşımda olup okula gidemeyenler Han Çinlileri ve diğer etnik gruplarla iletişim kurarak Çince öğrenmişlerdi, ancak çok akıcı konuşamıyorlar. O yıllarda kasabaya alışveriş yapmaya gittiğimizde mutlaka Çince konuşmak zorundaydık. İş yaptığımız insanların hepsi Han Çinlileriydi. Onlardan bir şeyler satın alırken Çince konuşmak zorundaydık çünkü bizim kendi dilimizi anlamıyorlardı. Yani Çince öğrenmek bizim için bir gereklilikti. Şimdi ise Salırların işlettiği birçok dükkan bulunuyor, yani artık Salırca konuşabiliyoruz.”(No. 22 YL. H, E,60,26.02.2018,Gezi kasabası)

Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi, Salır ulusunun yerel ortamında, ana dil olarak hala Salırca kullanılmaktadır. Bu durum, Salırları diğer etnik gruplardan ayıran bir özelliktir. Salır dilinin nesilden nesile aktarımı ise aile içinde sözlü eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Okul öncesi dönemindeki birçok Salır çocuk, Çince bilmemektedir. Çocuklar ilkokula başladıktan sonra Çinceyi öğrenmeye ve yıllar içinde geliştirerek kullanmaya başlar.

5.3 Dini İnanç

Salır ulusunun ataları İslama sadakat ile bağlı müslümanlardı. Xunhua Özerk Bölgesindeki yüzyıllardır süregelen varlıkları boyunca Salır toplumunda İslam, ekonomi ve kültür ile yakın bir ilişki içindeydi. Eğitim, devlet yönetimi, ekonomik faaliyetler, günlük yaşam, kültürel ve psikolojik yapı gibi tüm alanlarda baskın bir İslam etkisi göze çarpıyordu. İslam, yalnızca Salır toplumunun kültürel yapısının çekirdeğini oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda felsefi bir kavram olarak da onların yaşam biçimi haline gelmiş, Salır ulusunun ortaya çıkışı ve gelişim sürecinde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Yani İslamiyet, Salırlar için çok önemli bir psikolojik birikimdir. Toplumun manevi yaşamı, ekonomisi ve ahlak kuralları üzerinde büyük bir etkiye sahip olan İslam, kültür ile iç içe geçmiş bir durumdadır.

Tarihi kayıtlara göre, Salırlar Xunhua Bölgesi'ne göç ettiğinde mezhep farklılıkları bulunmuyordu. Ancak Qianlong (Qing Hanedanlığının İmparatoru) döneminde, Hezhou'da Hui azınlık grubunun yaşadığı bölgelerde farklı mezhepler ortaya çıkmıştır. Bu mezhepler halkın içinde birtakım bölünme ve çatışmalara yol açmıştır.⁶⁴

Dünya üzerindeki tüm dinlerde, farklı mezhepler olmuştur. İslam dininde mezhepler konusu, İslam çalışmalarının hassas konu başlıklarından biridir. İslamdaki mezhep çatışmalarının ardında yatan iki ana sebep bulunmaktadır. Bunlardan ilki politik sebeplerdir, Sünni ve Şii ayrışması buna örnek olarak gösterilebilir. Diğer neden ise dinin kendi içinde yaşanan ayrılıklardır. Salır halkı Xunhua Bölgesine göç ettiğinde herhangi bir mezhep farklılığı bulunmuyor, her bir müslüman Sünni olarak adlandırılıyordu. Ancak Çin'in kuzeybatısında İslamın bir kolu olan” Sufi”lerin yayılmaya başlamasının ardından, Çin’de birçok Asyalı araştırmacı tarafından “ Tolege” olarak da adlandırılan “Menhuan (ai - tariqah)” mezhebi ortaya çıkmıştır.
..65

Çin'deki İslam tarihi araştırmaları sonucu, “al – Tariqah” mezhebinin ortaya çıkmasının ardından, bu mezhepten olan farklı grupların birbirinden farklı dini düşüncelere sahip olduğu ve her bir grubun kendi düşüncesinin en doğrusu olduğuna inandığı bilinmektedir. Sonuç olarak Qianlong döneminde “al- Tariqah” ‘ın ortaya çıkışının ardından Salır toplumunun yaşadığı bölgede birtakım bölünmeler ve mezhep mücadeleleri yaşanmaya başlamıştır. Görüşme yapılan kişilerden biri yerel mezhep farklılıkları hakkında aşağıdaki sözleri dile getirmiştir:

⁶⁴ Writing Team of Salar Brief History "A Brief History of Salar" Beijing Nationalities Publishing House. 2008 p.187

⁶⁵ Michael Dillon “China's Muslim Hui community: migration, settlement and sects. Routledge.” pp. 113–114, 1999.
<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvTWVuaHVhbG>

“Salır ulusunda, günümüze kadar varlığını koruyan üç dini bayramın dışında genel olarak kabul gören başka bir etnik bayram yoktur. Bu üç bayram “Kurban bayramı (Eid al - Adha) , (Lesser Bairam) ve Mevlid Kandili (Maulid al-Nabi)’dir. Bazı yeni mezhepler Mevlid kandilini tanımamakta ve kutlamamaktadır. Ancak biz ulusal kültür alanında çalışan araştırmacılar olarak, bu üç bayram aynı mezhebe ait olsun veya olmasın, onları tanımak zorundayız.” (No.3 GH. M, E, 70, 03.01.2018 Jishi kasabası).

Modernleşme süreci ile birlikte, Salır mezheplerinin dini düşünceleri de yavaş yavaş değişime uğramıştır. Bu arada, farklı tarikatlar tarafından benimsenen dar ve kapalı görüşler giderek zayıflamış ve mezhepler arası bir hoşgörü kavramı öne çıkmaya başlamıştır.

5.4 Salırların Konut Yapısı Özellikleri

Barzil

Salırların yaşadığı bölgelerde zengin ve fakir Salırlar arasındaki farkı açıkça görebilirsiniz. Bir tarafta mermer döşemeli çok güzel konutlar bulunurken, diğer tarafta topraktan yapılmış, etrafı çamurla kaplı evler bulunmaktadır. Evler çoğunlukla avlu tarzı düz üst çinilerdir, “Barzil” olarak da adlandırılan duvarlı evler toprak ve ahşap ile yapıyorlar. “Barzil” genellikle oturma odası, misafir odası, mutfak, hayvanların bakıldığı kısım (ağıl), sebze ve çiçeklerin yetiştirildiği bahçe olmak üzere beş büyük bölümüne oluşur. Oturma odası avluda yer alan merkez bölümdür Oturma odasında genellikle üç bölüm vardır, orta kısım en kutsal mekandır. Masanın ortası süs süslemeleri, saat, boyama şişeleri ve diğer nesnelere süslenmiştir. Masanın her iki yanında koltuklar vardır. Bazilin ana yapısı ve kapıları genellikle süslü ahşap malzeme ile yapılır. Bazil ortasındaki avluda bulunan çiçek bahçesi çeşitli seramik ve karolar ile süslenerek yapılır. Salır evinin avlusuna genelde elma, yeşili biber, ceviz ve armut gibi meyve ağaçları dikilir.

Fotoğraf 10: “Barzil”: Salır evlerinin avlusundan bir görünüm. Yapıların dış cephesi ahşaptan yapılmıştır. Kışları çok soğuk olduğu için kapılar perde ile örütülür. Avlunun ortasında çiçek ve ağaçların yer aldığı bir bahçe bulunur. (Gızıl Dam Köyü, 11.12.2018)

Fotoğraf 11: “Barzil”: Salır Türklerinin evlerinden bir başka görünüm. Ortada yer alan bahçede meyve ağaçları ve süs bitkileri bulunuyor. (Gızıl Dam Köyü, 22.08.2018)

Fotoğraf 12: Bir Salır evinin oturma odası. Eşyalar genelde ahşap ve kırmızı renk yaygın kullanılmış. Ortada masa yer alıyor. Masanın arkasındaki konsolun üzerinde cami şeklinde bir saat duruyor. Boyama şişeleri ve çay termosu gibi günlük kullanıma ait eşyalar bulunuyor. Duvarda Kur'an ayetlerinin yazılı olduğu panolar yer alıyor. (Gızıl Dam Köyü, 16.12.2017)

Ruhu öy

Salır kültüründe mesken olarak, “Ruhu öy” adı verilen evler özellikle ünlüdür. Ruhu Oy, Çince *liba*(篱笆) adı verilen söğüt ve saza benzeyen bir bitkinin taş, ahşap ve kerpiçe örülmesinden elde edilen çit benzeri bir malzemeyle yapılmış evlerdir. Çitli evler iki katmana ayrılmıştır, bu katmanlarda yapı malzemesi olarak ahşap ve taşın kullanıldığı kısımlar yer almaktadır. Bina duvarlarının çoğunluğunun rattanla örülü olması nedeniyle, “çit ev” olarak adlandırılmıştır. Çit evler ana kısmı çam ağacından

yapılmıştır, duvarlar dallarla örülmüştür. Bu malzemeler civardaki orman ve doğal kaynaklarından alınan malzemelerle köylüler tarafından yapılmıştır.

Evin üst katlarında yatak odası ve oturma odaları yer alır. Alt kattaki odalarda mutfak ambar ve hayvanların beslendiği ahır bulunmaktadır. Günümüzde hazır malzemelerle ev yapmak daha elverişli olduğundan çit evler artık yapılmamaktadır. Malzemesi dayanıksız olduğu için, Gezi Kasabası'nda günümüze kadar kalabilmiş çok az sayıda çit ev bulunmaktadır. Bir çit ev de, kültürel miras olarak Gezi Kasabası'nda müzede yer almaktadır. Çit evi sadece farklı zamanların mimari özelliklerini değil aynı zamanda Salır Türklerin mimari tarzının tarihsel belleğini gösterir.

Fotoğraf 13: Salır Türklerin geleneksel “Çit evi”: Ruh Oy. Üst katta yatak odaları alt katta mutfak, ambar ve ahır yer alır. (Gezi Kasabası, 25 .08.2017)

5.5 Salırların Yemekleri

Erken dönem Salırların yemeklerinin ve pişirme yöntemlerinin tümü Orta Asya yemek kültürü özelliklerine sahiptir. Erken dönemde Salırlar sütlü çay içmeyi ve eti tercih ederler. Ana diyetlerin çoğu buğday temelli olup, besin takviyeleri arpa,

karabuğday ve çeşitli sebzeleri içerir. Salır Türkler Xunhua bölgesinde 700 yıldan fazla bir süredir yaşamlarına rağmen, bölgede yaşayanlar arasında bazı geleneksel Türk yemek kültürleri hala korunmaktadır. Yemek sırasında, ilk tabak kadın tarafından ailenin en yaşlısına verilir. Eve bir konuk geldiğinde, evin genç erkeği, evde aynı zamanda yatak olarak da kullanılan, çok amaçlı bölümde kurulan sofrada oturan, başta imam ve yaşlı kişiler olmak üzere diğer konuklara yemek ikramını yapar. Yemeği pişiren kadınlar genellikle bu ikram esnasında mutfakta bulunarak, kendilerini göstermezler. Erkek ise mutfak işine karışmaz, aksi halde diğer Salırlar tarafından kendisi ile alay edilir.

Genel olarak, Salır'ın yemek kültürünün içeriği ve özellikleri aşağıdaki özelliklere sahiptir: İlk olarak Salır mutfağı İslami özelliklerden ve İslam kültüründen derin bir şekilde etkilenmiştir. Dolayısıyla İslam kültürü, Salırların toplumsal değerlerine, yaşam alışkanlıklarına ve düşünce biçimlerine nüfuz ederek, günlük yaşamda yeme alışkanlıklarını etkileyecek kadar belirleyicidir.

İkinci olarak tarım ve hayvancılığın birleşmesinden doğan bir mutfak kültürü oluşmuştur. Salırlar Xunhua'ya geldiklerinde göçebe hayvancılıkla uğraşan bir topluluktu. Ancak bu bölgede tarım ile uğraşarak bu alanda da ehlileşmişler ve zirai hayata adapte olmuşlardır. Bunun doğal bir sonucu olarak ekonomik anlamda tarım ve hayvancılığa dayanan Salır toplumunun mutfak alışkanlıkları da aynı yönde ilerleme kaydetmiş ve zengin bir mutfak kültürü oluşmuştur.

Makarna ve et Salır diyet kültürünün iki önemli parçalıdır. Onların arasında kendi geleneksel yemekleri bulunur, ancak diğer etnik yemek kültürlerinden de öğrenilirler. Eskiden beri sütlü çay ve et erken Salır Türklerin temel diyet unsurlarıdır. Ancak günümüzde yemeklerinde değişik makarnalar, mantılar, tatlılar ve lokma gibi buğdaya dayalı mamüller bulunur. Bunun yanı sıra her çeşit sebze de diyetle içerilir.

5.6 Giyim Kuşam ve Geleneksel Kıyafetler

Salırlar tipik giyimleri bölgedeki diğer müslüman topluluklara benzer. Erkekler çoğunlukla sakallıdır. Beyaz gömlek giyer, beyaz veya siyah takkeler takarlar. Kadınlar ise renkli gömlek giyler. Genç bekar kızlar parlak renkli modern giysileri tercih ederler. Evlenmiş kadınlar başlarında yeşil veya siyah olan geleneksel uzun eşarplar (Salırcada *giytor* denir) kullanırlar.

Fotoğraf 14: Salır kadınlarının kullandığı “giytor”

Bir etnik azınlığa mensup insanların kendilerine özgü geleneksel kıyafet ve aksesuarlardan oluşan etnik giysileri, o ulusun diğer etnik gruplardan ayırt edilmesine olanak veren zahiri (dışsal) bir özelliğidir. Etnik giysiler, aynı zamanda bir azınlığın kimliğini yansıtan ve güçlendiren önemli bir sembol niteliği taşır. Farklı etnik grupların bir arada yaşadığı bazı bölgelerde, gruplar arasındaki farklılıklara kıyafetlerden yola çıkarak karar verebilmek zordur. Günümüzde yaşayan Huiler ile Salırlar’ı da yalnızca bu iki ulusun kendilerine özgü fiziki özelliklerine aşina olan yerel halk ayırt edebilir. Çünkü Salırların, aynı bölgede yaşayan diğer Müslüman

etnik gruplardan sadece kıyafetleri ile ayırt edilebilmesi pek mümkün değildir. Zaman içinde farklı milletlerin birbirleriyle kaynaşarak entegre olmaları sonucu, Salır halkının, özellikle de erkeklerinin giyim tarzında büyük bir değişim yaşanmıştır. Kendilerine, geleneksel bir kıyafetlerinin olup olmadığı sorulduğunda 65 yaşındaki bir Salır erkeği şöyle cevap vermiştir:

“Eskiden kendi geleneksel kıyafetlerimiz vardı, ama artık onları kullanmıyoruz. Gençliğimde saklıyordum, hatırlıyorum. Mesela erkeklerin “ Tüy-dun” adında koyun postundan yapılan kıyafetleri vardı, içindeki yün ve dışındaki deri sayesinde kışın çok sıcak tutardı; kadın kıyafetlerine “ Ximuhe” , bebek kıyafetlerine de “gömluh” denirdi. Günümüzde o kıyafetlerden kalmadı, ancak müzelerde bulunur.” (No.4 WL. H,E, 65, 03.01.2018,Gezi kasabası)

1950’lerden itibaren etrafında bulunan diğer etnik gruplar ile birlikte yerleşik şekilde yaşamasına bağlı olarak, Salırların geleneksel giyim tarzı büyük bir değişim gösterdi. Önceden, erkeklerin üst giyimi, Han Çinlilerine göre daha geniş ve uzundu, başlarında siyah ya da beyaz bir takke veya Arap stili bir başlık olup, bellerinde de kıyafetlerinden veya ipekten bir kumaş olurdu. Genç erkekler, uzun beyaz kıyafetlerinin üzerine siyah bir cüppe giyerler, kışın ise dışı kuzu veya tilki derisinden yapılmış olan şapkalarını takar ve koyun postundan paltoları ile dolaşırlardı. ⁶⁶Yaşı daha büyük olan erkekler ise camiide ibadet ederken uzun gömlekler giyer, başlarına da birkaç fit uzunluğunda “Dester” adını verdikleri beyaz sarık bağlarlardı. Sanayinin gelişmesiyle birlikte, Salır erkeklerinin farklı iş fırsatları nedeniyle yaşadıkları bölgelerden çıkmasıyla birlikte, giyim tarzlarındaki değişim de başladı. Günümüzde, gençlerin çoğu takım elbise, ceket ve deri ayakkabılar giyiyor. Sadece dini bayramlar gibi özel günlerde veya camiide ibadet etmek için, uzun

⁶⁶ Tan Xiaoxia. 谭晓霞, “ 今日撒拉族生活”["The Life of the Salar People Today"], The National Small Island ,The New Century of Salar Research (2001-2009), Beijing Nationalities Publishing House, 2010. p. 727

gömler giyiyor ve “ Dester” takıyorlar.

Fotoğraf 15: Eski salır erkeği giyimi

Salır kadınları, 1840’larda, baş ve omuzlarını örtecek şekilde mavi kumaştan yapılan bir başörtüsü kullanıyorlardı. Özel günlerde ise, genellikle dantel pelerinler ve desenli bez ayakkabılar giyerlerdi. Ancak bu giyim tarzı günümüzde tamamen yok olmuş durumdadır.⁶⁷ Salırların modern genç kadınları canlı renklerden oluşan gömler giyerken, kırsal bölgelerde yaşayan yaşlı kadınlar hala geleneksel kıyafetleri kullanmaya devam ediyor. Günümüzde hala kullanılmaya devam eden tek parçaları, başlarına taktıkları “giytor”. Orta Asya’da yaşamış olan Salır kadınlarının “giytor” stilleri tam olarak bilinmiyor, ama günümüzdeki “giytor” tarzı hafif kumaştan yapılmış olup oldukça hassas bir yapısı bulunuyor. Araştırmam esnasında bir katılımcı, son yıllarda değişen kıyafet modasını kastederek şöyle demiştir:

⁶⁷ Tan Xiaoxia. 谭晓霞, “ 今日撒拉族生活”["The Life of the Salar People Today"], a.g.e.

“Bence “giytor”, Salır kadınlarının kültürel sembolüdür, ancak günümüzde çoğu genç ve evli Salır kadın, Huiler gibi ipek başörtüsü kullanıyor, bu ise onların evli olup olmadıklarının anlaşılmasını zorlaştırıyor. Benim yaşındaki insanlar, evlendikten sonra “giytor” takmanın daha güzel ve şık göründüğünü düşünüyor. Gençler ipek başörtüsü kullanmayı daha uygun görebilir. Zaten diğer geleneksel kıyafetlerimiz tamamen yitirdik.”
(No.17, H.M. H. K, 47, 26.01.2018,Jishi kasabası)

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı gibi, günümüzdeki Salırların giyim tarzı, etnik kimliklerini belirgin bir şekilde ortaya koyacak şekilde geleneksel kıyafetlerden oluşmuyor ve giyim kuşam modern çağa uyum sağlamış durumda. Yaşlı Salır kadınları tarafından hala muhafaza edilmeye çalışılan birkaç geleneksel kıyafet dışında, eski giyim tarzı halk için geçmişte kalan bir hatıra haline gelmiştir.

Fotoğraf 16: Kadınların bez ayakkabıları (Gezi Kasabası 16 .02.2018)

5.7 Salırların Sosyal Kurumlarının Özellikleri

Aile, Salır topluluğunun en temel toplumsal organizasyonudur. Bir ataerkil aile olarak Salır ailesi, kadınların toplumsal statüsü, erkek egemenliğine kıyasla düşüktür. Kadınların iş gücüne katılım oranı erkeklerin üçte biri oranındadır. Salırlar evlenirken erkek çocuklarına yeni bir ev inşa eder ve erkek çocuklar evlendikten sonra ailelerinden ayrı bir yaşam kurarlar. Bunun yanı sıra ebeveynlerin çoğu en küçük oğullarıyla yaşarlar. Salır toplumunun temel birimi ailedir Bir kaç ailenin birleşmesiyle kardeş anlamına gelen *ageni*'ler, ageneilerin birleşmesiyle “uzak akrabalar” anlamındaki *kongmusan*, bir kaç *kongmusan*'ın birleşmesiyle de, “köy” anlamında gelen *cunzhuanglar*, bu köylerin birleşmesiyle, geleneksel Çin toplumsal kurumlarından *Konglar* oluşmaktadır

Ageni(阿格乃)

Ageni (阿格乃) salırdcada “kardeş” ya da bir ailede üye olarak anlamına gelen sözcüklerin Çince söylenişinin karşılığıdır. *Ageni* yani kan bağına bağlı akrabalık organizasyonuna verilen bir isimdir. *Ageniler* iki ile on ailenin bir araya gelmesi ile oluşur. Bu sistem, genellikle baba tarafından akrabalığa dayanır. Bazı *ageniler* aynı baba ile (ikinci kuşağa), bazıları büyükbabayla (aynı kuşakla birlikte), bazıları büyük torunlarla (dördüncü kuşakla birlikte) birlikte yaşarlar. *Ageniler* genellikle aynı bölgede yaşarlar, birbirleriyle ilişki bağları sıkıdır, üretim ve günlük yaşama dair konularda birbirlerine yardımcı olurlar *Ageni*'da tüm akranlar birbirlerine “kardeşler” derler. Aynı agne içinde üyelerin birbirleriyle evlenmesi yasaktır. *Ageni* sisteminde baba oğullarının ve torunlarının her türlü malzemelerini ücretsiz olarak kullanabilir.⁶⁸

Kumsan (孔木散)

⁶⁸ Ma Jianxing 马建明, “青海简明撒拉族文化”[Qing Hai Kısaca Salar Kültürü], Cihua Yayınevi, Pekin, 2009, s. 34.

“孔木散”, Salırca *kumsan* Çince harf çevirisine sahiptir. “Uzak akrabalar” ve “kök” anlamlarına gelir. Kan bağına dayalı birkaç *Ageni*’den oluşur ve uzak akrabaları içeren bir kan akrabalığı organizasyonudur. *Kumsan* teşkilatı temel olarak ortak bir atadan, erkek kronolojisi prensibine, yani aynı cinsiyetteki kan akrabalarına göre oluşturulan örgütsel bir formdan türetilir. *Ageni*’ye kıyasla nispeten uzak akrabaları kapsayan bir akraba örgütlenmesidir.

Aglı(阿格勤)

Aglı salırceda “köy” anlamını ifade eder, her *aglı*, birkaç tane *kongmusan* ile oluşur ya da bir *kongmusan*ın içerir. Bu *kongmusan* içerisinde bazı akrabalar dağılmıştır, bazıları da yer almazlar. En belirgin özelliği her bir *agıl*inde bir cami bulunmasıdır. 1950’lerden önce cami dini inançlıların dini faaliyetlerde bulunması ve dini festivallerde kutlamaları için bir alandı, aynı zamanda önemli konularda tartışmaların merkezi olan bir yerdi.⁶⁹ *Aglının* her birinin kamu ormanları, genel arazileri (çoğunlukla mirasları) ve çayırıları vardır. Kamu arazisindeki gelir, dini faaliyetler için bir ücret olarak kullanılır.

Kendilerine, Salırlarında sosyal kurumların olup olmadığı sorulduğunda bir görüşülenler *ageninin* halen yaşayan bir kurum olduğuna atıf yaparken, diğer kurumların artık yaygın olmadığını belirtmişlerdir:

Salırlar’ın sosyal yapısında var olduğumuz *ageni* genellikle kuzenlerin anlamına gelir ve *kumsan* daha uzaktaki akrabaları ifade eder. Geçmişte, birisi öldüğünde ya da evlendiğinde, özellikle ekonominin zor durumda olduğu dönemlerde yardım etmek “*ageni*”ydi, bu tür insani ve ekonomik yönleri büyük rol oynamıştı. “*Ageni*” bu sosyal kurum kırsal kesimde b hala var ama *kongmusan*ın alımı yavaş yavaş soluklaştı. (No.4 WL. H, E., 65, 03.01.2018,Gezi kasabası)

⁶⁹ Ma jianxing 马建明, “青海简明撒拉族文化”[Qing Hai Kısaca Salar Kültürü], a.g.e., s.36.

“Salırların sosyal örgütlenme yapısı için *ageni* veya *kumsan* daha önce mevcuttu özel bir kumsan mezarlığı vardı, ölenler hangi kumsana ait ise cenze için oraya gönderildi. Şimdi nadiren var. Hafızamızda *kumsan* bazı köylerde korunmuş olabilir. Ancak *ageni*’nin organizasyonu, bir ailede gerçekleşen evlilik ya da cenaze faaliyetlerinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu zamanda, *ageni*’nin kan ilişkisi büyük bir rol oynar, çünkü kan ilişkimiz hala durdurulamaz. “ (No 30, XH. H., E., 64, 18.03,2018,Gezi kasabası)

Bu kavramların genç nesillerin dünyasından tamamen silinmeye başladığı görülmektedir. Daha üst kuşaklarda *ageni* halen önem atfedilen bir kurumken, gençler için ebeveynlerinin bir kuşak öncesinde kalmış eski kurumlar olarak görülmektedir. Örneğin 19 yaşındaki bir erkek, bu terimle ilgili bilgisi sorulduğunda, büyükanne ve büyükbabasına atıf yapmış ve kelimenin anlamını bilmemediğini ifade etmiştir.

“Ageni ve kumsan kelimeleri büyükanne ve büyükbabam tarafından sık sık söyleniyor, ama ne anlama geldiklerini bilmiyorum. .”(No 14 .Z. H.,E., 19 14.01.2018,Jishi kasabası)

Dolayısıyla, günümüzde Salırların sosyal kurumlarında “Ageni”, “Kongmusan “ ya da “ Aglı “gibi kavramların sık kullanılmadığı, *ageninin* ise sınırlı bir kesim içerisinde yaşatıldığı söylenebilir.

ALTINCI BÖLÜM

SALIRLARIN GÜNÜMÜZDEKİ KÜLTÜRÜ VE ETNİK KİMLİK ÖZELLİKLERİYLE İLGİLİ BULGULAR

6.1 Etnik Dilin Kullanımı ve Kimlik-

İnsanın ayrılmaz bir parçası olan dil, düşüncelerin aktarılmasını sağlayan ortak bir araçtır. Aynı zamanda dil, kişilerin mensup olduğu topluluğun ayırt edilmesine yarayan en önemli işarettir. Dillerin etnik grupların kendilerine has özelliklerini gösterme işlevi, dili insanların kimlik tanımının önemli bir aracı haline getirir. Etnik grup kavramında dil ve azınlık birbirinden ayrılmamaktadır. Ulusal kültürün önemli bir parçası olan dil, aynı zamanda bir milletin özünde var olan bir özelliğidir. Ortak dil, etnik azınlığı bir bütün halinde tutarak kendi kültürel mülkiyetini ve etnik kimliğini oluşturur.

Birçok etnik grubun bir arada yaşamasından dolayı, Xunhua bölgesi diller açısından da oldukça zengindir. Han ve Hui milletleri tarafından Çince, Tibet halkı tarafından ise Tibetçe yaygın olarak konuşulurken, Salır halkı kendi dilini kullanmaktadır. Komşu milletlerle uzun süreli temas sürecinde, Salırların hayatta kalmak ve gelişmek için ekonomi, evlilik ve benzeri alanlarda, çevre milletlerle etkileşime girmesi gerekmiş, sonuç olarak, dilleri kaçınılmaz olarak etkilenmiştir. Örneğin Tibet toplumunun yakınında yaşayan bazı Salırlar hem Salır hem de Tibet dilinde etkin bir iletişim kurabilmektedir. Günümüzde modernleşmenin gelişmesiyle birlikte Çince, tüm etnik gruplar için en önemli iletişim aracı haline gelmiştir. Bu nedenle Salır dilinde Çincenin etkisi giderek artmaktadır. Ancak Salır toplumunda, halk, iletişim için hala kendi etnik dilini kullanmaya devam etmektedir.

6.1.1. Ana Dilin Kullanımı

Salır halkında ana dilin kullanım durumunu tespit etmek amacıyla katılımcılara “ Sizce Salır dilinde hangi düzeydesiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Tablo 6’da görülebileceği gibi bu sorunun yöneltildiği 40 kişiden 30’u ileri düzey, 9’u orta düzey, bir kişi ise başlangıç düzeyinde olduğunu beyan etmiştir. Dolayısıyla Xunhua Bölgesinde yaşayan Salır toplumunun büyük çoğunluğunun kendi ana dillerine yeterli düzeyde hakim olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Görüşlenlerin Yaşları ve Salırca Düzeyleri

	Yaş gruplandırma	İleri düzey,	Orta düzey	Başlangıç düzey
Yaş	46 yaşın ve üzer	21		
	36-45	5	1	
	26-35	2	2	
	17-25	6	2	1

Bununla birlikte, bazı katılımcılar ana dil yeterliliklerinin orta düzeyde olduğunu ve dağılım özelliklerinin üç değişkenin verileriyle analiz edilebileceğini belirtmiştir: “bölge”, “yaş” ve “meslek”. Öncelikle, bölge açısından, kentsel alanlara kıyasla ana dil kullanımının daha yoğun olduğu kırsal alanlarda, dil korunumu daha eksiksiz ve kelime haznesi daha zengindir. Yaş açısından ise, ileri düzeyi işaretleyen çoğu katılımcının 40 yaşın üzerinde olduğu, orta ya da başlangıç düzeyini belirtenlerin ise çoğunlukla 35 yaşın altında olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkılarak, 40 yaşın üzerindeki kişilerin ana dillerine daha hakim oldukları, orta veya daha başlangıç düzeyindeki ana dil kullanıcılarının ise ağırlıklı olarak orta veya genç yaşta yoğunlaştığı görülmektedir.

Kırsal alanlarda yaşayan Salırlar, ana dillerinin kullanım sıklığının yüksek olduğunu belirtmekte ve ana dil kullanımının günlük yaşamlarının doğal bir parçası olduğunu düşünmektedir. Hongzhuang’da gerçekleştirilen bir mülakatta, yerel halktan birinin

ifadeleri şöyledir:

“ Bizim köylerimizde Salır dili konuşulur, kimse Çince konuşmaz. Evde aile içinde de kendi dilimizi kullanırız. Sadece diğer etnik gruplardan ziyaretçilerimiz olduğunda onlarla Çince konuşuruz. Ayrıca bizim köyümüzde konuşulan Salırca, diğer bölgelerdeki Salır diline göre daha standarttır, en eski haliyle arasında çok az bir fark vardır. Bizim köyümüzde saf bir Salır dili kullanılır.” (No.9 M. S., E., 08.01.2018,Gızıl Dam)

Gızıl Dam’da yaşayan Salırlar, kapalı bir grup olduğu için, kendi kültürünü, dilini ve geleneğini sürdürebilmiştir. Farklı etnik kültürlerle etkileşiminde diğer etnik kültürlerin etkilerini sınırlı şekilde kabul eder. Üretim ve yaşam sürecinde Salırcanın kullanımını da doğal ve gerekli bir seçimdir. Dil açısından bakıldığında, tek bir etnik grubun toplandığı bir bölge, saf bir dil kullanımı için uygun bir kültürel ortamdır. Buna karşın, çocukluğundan beri kasabada yaşamakta olan genç bir kızın ifadeleri şöyledir:

“Bence benim Salırcam orta düzeyde, annem ve babamınki de öyle. Ama tabii annemlerden bir önceki nesilin, mesela büyükbabam ve büyükannemin, Salırcası çok daha iyi. Kullandıkları kelimelerin çoğu çok eski. Özellikle sizin (benim memleketim) memlektindeki Hongzhuang ve Baizhuangbölgelerinde kullanılan dil, hem kelime haznesi bakımından daha zengin hem de daha saf (katıksız). Ama burada kurduğumuz bir cümlede içinde bir sürü Çince kelime bulunabiliyor. Yerel bir bilim insanı bir zamanlar şöyle demişti; Salır milleti yabancı unsurları çok hızlı kabul ediyor, ama aynı zamanda kendi kültürümüzü de yitiriyoruz.” (No. 24 Y. H., K., 43, 06.03,2018,Jishi kasabası)

Yaş açısından bakıldığında ise, ana dilde yeterlilik düzeyinin yaş ile doğru orantıda olduğu görülmektedir. Gezi Kasabası’nda bir lise öğrencisi şöyle diyor:

“ Ben Çinceyi okulda öğrendim, evde kimse bana Çince öğretmedi ama ben Çince konuşabiliyordum. Ailem Çincenin okulda öğrenilebileceğini, Salır dilinin ise yalnızca evde öğrenilebileceğini düşünüyordu. Bu yüzden evde genellikle Salırca konuşuyorduk, ama ben okula gittiğim için iki dili birbirine karıştırıyordum. Hatta kendimi yeterince iyi ifade edemediğimi hissediyordum. Ben ortaokuldayken ailem, herkesin Salırca konuştuğu Gezi’de yaşıyordu. Üç yıllık lise eğitiminden sonra artık Çince konuşmaya alıştım. Bu yüzden, bazen bir cümle kurarken söylediğim şeyin çok tuhaf olduğunu hissediyorum, çünkü ana dilimdeki birçok kelimenin gerçek anlamını nasıl ifade edebileceğimi bilemiyorum. Sınıfımdaki birçok Salır arkadaşım da benimle aynı durumda. Salır dilini anlıyorlar, ama çok iyi konuşamıyorlar, onlar da hiç konuşmamayı tercih ediyorlar. Onun yerine direk Çince konuşuyorlar.” (No 15 , Y. L. H., K, 17, 17.01.2018,Jishi kasabası).

Ana dil konuşurken iki dilin (Çince ve Salırcanın) karışık şekilde kullanılıyor olması ile ilgili, küçük bir çocuk sahibi olan 33 yaşında bir anne aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur:

“ Ben genel olarak ailemle Salır dilinde iletişim kuruyorum. Ama çocuğumla konuşurken, çoğunluğu Çince kelimelerden oluşan cümleler kuruyorum çünkü çocuğumun okul ödevlerine yardım ediyorum ve birçok kelimenin Çince ifade edilmesi gerekiyor. Dilimizin yavaş yavaş kaybolduğunu hissediyorum. Çocuğum okula gittiği için, bana bir kelimenin anlamını sorduğunda ona bunu kendi dilimde açıklayamadığımdan mecburen Çinceyi kullanıyorum, Benim ana dil düzeyime gelince, beşten sonraki rakamların Salırcasını bilmiyorum ve tabii kendi çocuğuma da öğretemiyorum. Benim büyükannemin kuşağından olan yaşlı insanlar ana dili konuşurken günümüzde hiç kullanılmayan birçok kelime kullanıyorlar. Çince ve Xunhua ağızları yavaş yavaş yer değiştiriyor. Bu, ilçemizde çok ciddi bir durum.” (No 12. LY. M, 33, 13.01.2018,Gezi kasabası)

Ana dilin günlük kullanımının giderek azalan sıklığı ve düşüş oranı yerel halktan

birçok kişinin de ilgilini çekmektedir, bazı öğrenciler bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle sıralamıştır:

“ Bizim lisemiz yatılı okul. Üç yıllık lise eğitimim boyunca, diğer etnik gruplardan olan öğrencilerle genel olarak Çince konuştum, ama dersten sonra kendi aramızda çoğu zaman Salırca kullanıyorduk. Çevremizde Salırcayı bilmeyen bazı arkadaşlar olsa da uzun bir süreden sonra, anlamaya başlıyorlardı. Yine de benim Salırcam dedelerimin jenerasyonunki kadar iyi değil, çünkü bu günlerde, toplumdaki gelişmeyle birlikte birçok geleneksel unsur varlığını yitiriyor. Bu kaçınılmaz bir süreç, dünyadaki birçok büyük ve antik kültürler için de, bizimki gibi hala varlığını sürdüren birkaç şeyi dışında çoğu kültürel ögesini kaybetmiş küçük bir etnik kültür için de geçerli. Bu durum çok üzücü fakat, değişime direnmek mümkün değil. (No.13 XN. H, E, 18, 14.01.2018,Jishi kasabası)

Yeni jenerasyonun gençleri arasındaki ana dilinden “vazgeçip” onun yerine Çinceyi kullanma trendinin yanısıra, dilin kullanıldığı ortamın da ana dil kullanım sıklığına büyük bir etkisi bulunuyor. Kırsal bölge ekonomisine küçük ölçekli tarımsal üretim hakimken, modern kentsel ekonomi, günümüzde büyük ölçekli endüstriyel üretim tarafından domine edilmiş durumda. Ayrıca kentsel bölgelerdeki yol, iletişim, sağlık ve eğitim altyapıları, kırsal bölgelere kıyasla çok daha iyi gelişmiştir. Bu durum, Çin gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kazanımındaki tutarsızlığı ortaya koymaktadır. Bölgeler arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyinin dengesiz bir dağılım göstermesi sonucu, zaman ve enerji kazanımı yönünden büyük şehirlerdeki iş fırsatlarını daha cazip kılmaktadır. Ayrıca çiftçilikten kazanılan gelire kıyasla, şehirlerde çalışanların gelirleri daha yüksektir. Özellikle geçen yıllarda, Xunhua bölgesinin dışında çalışan insanların sayısı önceki yıllara nazaran büyük oranda artış göstermiştir. Mülakatta yer alan bölgedeki başlıca gelir kaynakları ile ilgili soruya yöneltilen cevaplardan biri aşağıdaki gibidir:

“ Kırsal bölgelerde yaşayan insanlar artık topraklarına hiçbir şey ekmiyor, tüm köy halkı çiftçiliği bıraktı, bu artık kaynakların kıtlığı sebebiyle oldukça yaygın bir durum haline geldi. Sadece 3 *mu* (Çin’de bir alan ölçü birimi, 1 *mu* = 0.1647369 dönümlük) bir arazinin, iki çocuklu bir ailenin geçimini sağlaması neredeyse imkansızdır. Dolayısıyla şu an en önemli ekonomik gelirimiz, memleketimizin dışında iş bulmaktan geçiyor. İki ailenin 3 *mu* bir arazinin geliri ile geçinmesi mümkün değil. Bizim ekilebilir arazimiz çok az, Xinjiang’da yaşayan Salırlarınki gibi değil. Geçen sene Xinjiang’a gittim. Orada her hanenin en az 40.50 *mu* toprağı bulunuyordu. Bu kadar tarlayla Xinjiang’da yaşayan Salırlar, sadece özenle ekim yapmaları durumunda yıllık onbinlerce Yuan gelir elde edebiliyorlar. Ancak bizim topraklarımızda ekilebilir alan ve doğal kaynaklar bulunmuyor. Dahası, Xunhua bölgesinin modernleşme inşaatlarının sonucu, karayolları ve hidroelektrik santraller ekilebilir arazilerimizi işgal etti, bu da kaynakların kıtlaşmasına sebep oldu. Nüfus arttıkça, ekili alan talebi de artıyor. Büyük bir ailedeki kişi sayısı arttıkça, bu büyük aile birçok küçük hane şeklinde bölünmek ve ayrılmak zorunda kalıyor. Her hanede en az bir tane “Zhuangkuo” (Yüksek duvarlar ve kalın kapılardan oluşan dörtgen şeklinde Salır halkına özgü bir ev formu) bulunmalı. Günümüzde yapılan otoyollar, çok fazla ekili alanı işgal ettiği için, memleketimizin dışında iş bulmaktan başka çaremiz kalmadı. Yerel Salır halkının yaklaşık % 80’i ekonomik gelirini dışarıda iş bularak elde ediyor, bu artık bizim için çok yaygın bir durum.” (No.4 WL. H, E, 65, 03.01.2018,Gezi Kasabası)

Kişi başına düşen ekilebilir alanın azalması, göçmen işçi sayısında düşüşe ve toprakların terk edilmesine sebep olur. Bu da, başlangıçta kapalı ve yalıtılmış durumda olan alanlar üzerinde kaçınılmaz olarak çok sayıda ekonomik ve kültürel sonucu beraberinde getirecektir. Geleneksel etnik müşteriler ve kültür yavaş yavaş azalmaya başlar ve bu arada orijinal geleneksel kültür kaybedilmeye başlar. Çocukları yıllarca dışarıda çalışmış olan bir katılımcı, kendi deneyimi hakkında aşağıdakileri paylaşmıştır:

“ Benim iki çocuğum da farklı şehirlerde restoran işletiyor, biri Şangay’da, bir diğeri de Hangzhou’da. Oğlumun Hangzhou’da yaşayan en büyük oğlu şimdi camiimizdeki kutsal metinleri okuyor, küçük oğlu da Hangzhou’da eğitimine devam ediyor. Bu arada, oğlumun büyük kızı Şangay’da hem çalışıyor hem de okuyor, küçük kızı ise daha bir yaşında, ona şu an biz bakıyoruz. Torunum, Şangay’da bir kreşte çalışıyor, okulda Çince konuşmaya alışmış. Geri dönünce ana dilini konuşmamaya başladı. Yani torunum bize pek yakın değil, bizimle arasında hep bir mesafe var. Bizi anlıyor, ama ana dilini konuşmıyor. Torunumun kuşağındaki çocukların Çincesi çok iyi ama hepsi ana dillerini unutmuş durumda.” (No.8 MC. M, E, 63, 08.01,2018. Gızıl Dam)

Salır öğrencilerin eğitim aldığı yerel okullarda Çince eğitim verildiği ve memleketlerinin dışında çalışan gençlerin sayısında bir artış yaşandığı için, Salırlar ana dillerinin konuşulduğu ortamdan giderek uzaklaşmaya başlamaktadır. Bu durum, uzun vadede, kendi dillerindeki yeterlik düzeyini etkileyecektir. Çok etnikli karma alanlarda kültürlerin, ve geleneklerin çeşitliliği nedeniyle, bu bölgelerde dil kullanmak için daha açık bir rekabet ortamı oluştur. Dil ve kültür bu alanlara entegre edilmiştir ve dil değişimleri ve rekabet oluşur. Çok rekabetçi bir ortamda, dil seçenekleri birçok faktörden etkilenir.

Bunun yanısıra, yaş ve ortam değişkenlerine ek olarak, etnik dil yeterliliğinin mesleki eğitim düzeyi ile de ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Tablo7 ‘deki meslekler bölümünden itibaren, Salır dilinde yeterliklerinin orta ve başlangıç düzeyinde olduğunu düşünen katılımcıların ağırlıklı olarak öğrenciler ve devlet memurlarından oluştuğu; buna karşın, çiftçi, tüccar ve din adamlarının ileri düzeyde Salır dil hakimiyetine sahip olduklarına inandıkları görülmüştür. Elbette bazı meslekler için istisnalar bulunmaktadır. Alan araştırmasın boyunca, çalışma ve yaşam ortamlarının dil üzerindeki etkileri hissedilmiştir. Bununla birlikte, olumlu veya olumsuz etkilere rağmen, çoğu kişi iletişim aracı olarak hala ana dilini kullanmakta ısrarcıdır.

Tablo 7: Görüşlenlerin Meslekleri ve Dil Düzeyleri

	Meslek gruplandırması	İleri düzey,	Orta düzey	Başlangıç düzey
Meslek	Çiftçi	6		
	Dini personel	2		
	Tüccar	8	1	
	Hükümet personel	7	5	
	Öğrenci	6	2	1
	Diğer	2		

“ Annem Hualong’dan geliyor, o da Salır ulusuna mensuptur. Babam yerlidir. Ana dil, günlük hayatımızda neredeyse Çince kadar sık kullanılır, Çinceyi başka milletlerle konuşurken kullanırız. Mesleğim ve biriminin ciddi çalışma ortamı nedeniyle, iş hayatında iletişim kurmak için Çinceyi kullanmalıyım. Ama aile içinde ana dilimiz yerine Çince konuşsam, bu tuhaf karşılanır. Gençliğimizden beri böyle yaşıyoruz. Yine de ben Salır dilinin özellikle son yıllarda büyük bir değişime uğradığını ve günümüzde orjinal halinden çok daha farklı şekilde kullanıldığı kanaatindeyim. Mesela önceden daha çok Tibetçe kelime kullanırdık ama şimdi dilimizde Çincenin etkisi daha baskın. Anadilimizin giderek bozulduğunu ve artık standart olmadığını düşünüyorum. Mesela kendi dilimizde telaffuz edemediğimiz birçok kelime bulunuyor, cep telefonu ve TV gibi. Birçok yeni kelimenin yerini Çince almış durumda.” (No. 6 CM. M, E, 46, Jishi Kasabası)

Bir lise öğrencisi de gördükleri ve duydukları ile ilgili şu ifadeleri kullandı:

“ Ben Salırlar ile birlikte büyüdüğüm için ana dilimi kullanmaya alıştım. Salır toplumundan olduğu halde kendi ana dilini konuşamayan insanları ilk defa kasabadaki liseye başladığımda tanıdım. Hem şaşırmış hem de bu durumun nedenini çok merak

etmiştim. Sonra, onların ilkokul ve ortaokul eğitimlerini ailelerinden uzakta aldıklarını, ve ailelerinin kendileriyle iletişim kurarken hep Çinceyi kullandıklarını öğrendim. Ama buraya lise eğitimi için geldiklerinde, kendileri dışındaki herkesin ana dillerini konuşabildiklerini gördükleri için çok tuhaf hissediyorlar.” (No. 28 YZ. M, K, 18, 06.01.2018,Jishi Kasabası)

“ İlkokuldan beri Çince öğreniyorum. Çocukken kırsal bölgelerde Salır dilini konuşmaya alışmıştım, sonra buraya gelince Çince öğrenmeye başladım. Aslında bilinçli bir şekilde değil, doğal olarak öğrendim. Günlük yaşamımda her iki dili de kullanıyorum. Bazen Salırcayı Çince ile harmanlayarak kullanıyorum, çevremdeki arkadaşlarım beni bu konuda hep uyarıyor, bana ya Salırcaya ya da Çinceyi kullanmamı, ikisini birbirine karıştırmamamı söylüyor. Bu, muhtemelen ortaokul ve lise eğitimimi başka yerde aldığım için böyle. Ama şu an işyerinde Salırcayı kullanıyorum çünkü birlikte çalıştığım insanların hepsi Salır, dolayısıyla onlarla kendi dillerinde iletişim kurmam daha doğru. Çalışma ortamımda Çinceyi neredeyse hiç kullanmadığımı söyleyebilirim. Toplantılarımızda yerel ağızla konuşuyoruz. Köydeki çoğu kadın Çince bilmiyor ama anlayabiliyor veya bazı yerel ağızlarımızı konuşabiliyor. Benim okuldan bazı Salır arkadaşlarım ise Salır dilini konuşamıyor, sadece konuşulanı anlayabiliyorlar o kadar.”(No. 31, Y. H., K., 24, 19.03.2018.Jishi Kasabası)

Bir din adamının Salırcanın kullanımına dair ifadeleri ise şöyle:

“Çevremde ana dilini konuşamayan bir insan olduğunu sanmıyorum, İslami görevimiz olarak vaaz verirken ve insanları günlük hayatlarında dini kurallara itaat etmeye çağırırken “aş-waz” öğretiyorum. Bizim dilimiz önceden Tibet dilinden etkilenirdi ancak şimdi daha çok Çinceden etkileniyor. Hatta Xunhua Bölgesi’ndeki camiimizde Cuma namazı sırasında bile Çince kullanılıyor, çünkü bu kasabada yaşayanların iyi bir Çince düzeyi var ve diğer müslümanların çoğu Salır milletinden değil (Hui halkını hastediyor),

ancak ağırlıklı olarak Salırların yaşadığı bölgelerde kendi dilimizde konuşuyoruz çünkü özellikle yaşlı insanların Çincesi iyi değil, onlarla kendi dilimizde iletişim kurmamız daha kolay oluyor.” (No. 21, XX H. E., 31, 19.03.2018. Jishi Kasabası)

Yukarıdaki yanıtlardan da anlaşılacağı üzere, Salır köylerinde yaşayan insanların çoğu, özellikle de nispeten yaşlı olanları, ana dillerinde iyi bir şekilde iletişim kurabiliyor. Çin Anayasası ve ilgili karamameler, tüm etnik grupların kendi dil ve kültürel öğelerini kullanma ve geliştirme özgürlüğüne sahip olmasını öngördüğünden, Salır halkının kendi dillerini yeterince ustalıkla kullanamadıkları gerçeği, her etnik gruba kendi dilini belirli bir ölçüde kullanma ve geliştirme hakkını da ortaya koyan detaylı bir yapılandırmadır. Ancak Çin dili eğitiminin gelişimi ve şehirleşme ile birlikte, yerli kültürde yabancı unsurların etkisi kaçınılmazdır. Ayrıca ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgili seçimleri de, çocukların ana dil yeterliği üzerinde belirleyici bir etmendir. Saha çalışması ve mülakatlar eşliğinde gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda, dil kaybının en önemli nedeninin modernleşmenin güçlü etkisi olduğu ve bu durumun Salır etnik grubunda dış çevre ve bireysel psikolojinin değişimine neden olduğunu saptamak zor olmamıştır. Bu tür değişimi, etnik dil ve özelliklerin giderek yok olması anlamında endişe verici olduğundan, ciddiye alınmalıdır.

6.1.2 Salırların Ana Dillerine Bakışı

Dilin, bir millet için önemi şüphesizdir. Her şeyden önce, ortak dil, bir ulusun kuruluşunda en önemli unsurlardan biridir. Bir millet, ortak iletişim aracı olan dil ile varolabilir ve o milletin mensupları, yine dil ile bir kimlik ve aidiyet edinir. Ne var ki, günümüzün küreselleşme ve bilgi dünyasında, azınlık dillerin varlığı ve gelişimi daha önce görülmemiş zorluklarla karşı karşıyadır. Çok sayıda etnik azınlık

nüfusunda göç etkisiyle yaşanan düşüş ve ulusal eğitimin gelişimi, etnik dillerin sosyal iletişim işlevlerinin giderek azalmasına yol açmıştır. Öte yandan, etnik azınlıkların yaşadığı alanlarda, dil asimilasyonu olgusu hız kazanmaktadır. Yukarıda değinilen konu başlıkları, çoğu etnik dilin kademeli olarak asimilasyonu hususunda farklı görüşler taşıyan yerel halkın da dikkatini çekmiştir. Saha çalışmasında, hayatlarını ulusal kültür çalışmalarına adanmış olan birçok yerel halk bilginini tanıma imkanı elde edilmiştir. Kendilerinin son yıllarda gerçekleştirdiği etnik dil ve kültür çalışmaları, Salır etnik grubunun kültürünü koruma sürecinde karşılaştığı sorunları ve aksaklıkları anlamak adına, oldukça faydalı olmuştur. Bu etnik dil sorunları, etnik kültür işçilerinin kaygılanmasına yol açmaktadır. Yerel kültür çalışmalarıyla bilenen bir halk bilimci, etnik dilin günümüzde giderek zayıflayan bir konumda oluşunu, aşağıdaki kelimelerle ifade etti:

“1980’lerde, Salır dilinin derlenmesi, tasnifi ve araştırılması üzerine çalışırken, birçok uzman, Salır dilinin yok olacağı fikrini ileri sürmüştü ancak biz o dönem bu fikre kesinlikle katılmamıştık. O zamanlar neden kendime bu kadar güveniyordum? Çünkü, öncü bir araştırmacı olarak, Salırların 800 yıldan uzun bir süredir ana dillerini korumayı başardıklarını biliyordum. Şimdi ekonominin gelişmesiyle birlikte, reform ve dışa açılım politikasından sonraki her türlü çokkültürlülük, Salır dili üzerinde büyük bir etkiye sahip, bunu öngörememiştim. Öncelikle iş, ticaret ve eğitim gibi sebeplerle dışarı doğru yaşanan geniş çaptaki nüfus hareketliliğiyle birlikte, buradaki ekonomik model çok değişti. Bunun yanı sıra, eğitimin popülerleşmesi sonucu ortaokul ve lise eğitimi alan çocuk sayısında bir artış yaşanıyor. Bu, eğitime verilen önemi gösteren güzel bir gelişme, fakat bazı kötü etkileri göz ardı edildi. Mesela, birçok insan, Çince öğrendikten sonra kendi ana dilini terk etti, dış dünya ve kendi insanlarıyla sadece Çince iletişim kurmaya başladı. Böylece ana dil, içi boş bir kabuk haline gelerek zaman içinde kaybolmaya yüz tuttu, bu da birçok genç insanın günümüzde ana dilini doğru düzgün kullanamamasına neden oldu.” (No.3, GH. M., E., 56, 03.01.2018.Jishi Kasabası)

Yukarıda değinilmiş olan olay ve olguların nedenleri üzerine görüşlerini paylaşan halk bilimcisi, öncelikle eğitimin çok gelişmiş olmadığı kırsal bölgelerde, Salır dili halen çok yaygın kullanıldığı halde, eğitime daha fazla önem verilen kasaba ve şehirlerde Salır dilinin giderek yok olduğunu ifade etmektedir. Örneğin, Xunhua bölgesindeki Caotanba'nın Salır etnik grubu için gerçek bir toplama alanı olması beklenirken, tüm Xunhua bölgesindeki dil asimilasyonu olgusunun en ciddi boyutta yaşandığı alan haline gelmiştir. Halk bilimciler, bu durumun başlıca sebeplerinin, bölgedeki eğitim kaynaklarının iyi oluşu ve özellikle Çin dili eğitiminin zenginliği olduğunu öne sürmektedir. Dolayısıyla yerel halk da bu tür bir eğitim almak zorunda kalmıştır. İkinci sebep ise kültürel etkidir. Köyün etrafındaki alanlar, Hui halkının yaşadığı yerler olduğu için, bilgin, bu iki farklı grup arasında birçok günlük yaşam alışverişlerinin yaşanmış olabileceğine ve aralarındaki iletişimin Çince ile sınırlı kalmadığına inanmaktadır. Dahası, bu iki etnik grubun dini inançlarının aynı olması, kültürel kaynaşma ve evlenme olasılıklarını arttıracığından, bu bölgelerde ana dil kullanımı azalarak yok olmaktadır.

Yıllarını etnik dil çalışmalarına veren ve Salır dilindeki atasözleri üzerine yayınlanmış kitapları olan bir başka uzman, hızla yok olan Salır dili hakkında daha kötümser bir bakış açısına sahiptir:

“ Şu an konuşulan Salır dili hakkında şunu söyleyebilirim ki, ana dilin yalnızca %40'ı korunabilmiştir. Salır diline ait Türkçe kelimeler %43 - 45 oranında kalmıştır ve içinde bu kelimelerin de geçtiği cümlelerin çoğu, ağırlıklı olarak Çince ve Tibetçe kelimeler içermektedir. Örneğin, ana dilimizdeki temel sayısal ifadelerin yerini çoktan Çince sözcükler almıştır. Birçok genç, Salırcada 10'dan sonrasını bile sayamayacak durumdadır. Uygurlar, Arap alfabesini ödünç almışken, Salır dili, karakter ve kurallara dayanmadan tamamen kendi kendine gelişir ve yok olur. Kırsal bölgelerde yaşayan yaşlı

insanlar hala cümle kurarken küçük detaylara özel bir dikkat gösteriyor olsa da, bu detaylar gençler tarafından ihmal edilmektedir. Salır dilinin yaygın olduğunu söylemek hiç gerçekçi değildir. Daha önce birkaç yıl boyunca Salır dilinin yaygınlaştırılmasını sağlamaya çalıştık, fakat devlet düzenlemelerine göre iki dilli eğitim ancak etnik bir azınlığın nüfusu 100, 000 'e ulaşırsa mümkün olabileceğinden dolayı başarılı olmadık. Şimdi ana dilimiz sadece araştırmacılar tarafından inceleniyor ve Salır dilinin korunması askıya alınmıştır. “(No. 25, ZX. H.,E., 78,10.03.2018 Gezi Kasabası)

Dil araştırmalarıyla ilgilenen başka bir halk bilimci ise, şunları söylemiştir:

“ Bizim en çok endişe duyduğumuz şey, budur. 800 yıldan uzun bir süredir, ana dilimiz aile içindeki sözlü iletişim yoluyla korundu. Bence bu oldukça zor bir şey, hatta diller dünyası için bir mucize diyebiliriz. Bizim zamanımızdaki insanlar için, ana dilimiz, ulusumuzun bir sembolüydü. Kültürel öğelerin içinde en ayırtıcı ve tarihsel olanı dildir. Eğer bir gün Salır dili yok olursa, diğer etnik gruplardan hiçbir farkımız kalmayacak, Salırlar da Huiler gibi olacak. Yemek, giyim, yerleşim ve ulaşım kültürümüz Hui milletiyle neredeyse aynı. Koruyabileceğimiz en iyi şey, dilimiz. Ancak şu an birçok genç böyle düşünmüyor. Gençlerin ana dilin korunmasının ne denli önemli olduğunun farkında olmamaları beni gerçekten çok üzüyor.” (No. 4, WLH., E., 65, 03.01.2018,Gezi Kasabası)

Yerel halkın konuya bakış açısını irdelemek üzere, kendilerine “ Ana dilini bilmeyen Salırlar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Çoğu kişi, konuyla ilgili duyduğu üzüntüyü dile getirmiş, fakat bu durumu anlayabildiklerini belirtmiştir. Bazı kişiler ise, ana dilin yok olmasının büyük bir utanç kaynağı olduğunu düşünmektedir.

“Salır dili bizim bölgemizde daha çok kullanılıyor. Ama benim ana dilini konuşamayan Salır iş arkadaşlarım da var. Aileleri genellikle devlet memuru veya kasabada doğup büyümüşler, gençken daha çok Çinli ve Huiler ile iletişimde bulunmuşlar. Ayrıca okuldaki eğitim dilleri de Çinceymiş, yani Salırcayı unutmaları çok normal. Yeni medya ve internet çağında Salır çocuklar cep telefonlarını daha çok kullanıyor, televizyon programlarını, çizgifilmeleri hep Çince izliyorlar. Bu nedenle Salır çocuklar kişisel iletişimlerinde daha çok Çinceyi kullanmayı tercih ediyorlar. Bana göre, bazı memleketlerinden küçükken çıkıp başka yerde büyümüş olan bazı Salırların ana dilini konuşamaması anlaşılabilir bir durum., ama kendi topraklarında doğup büyüdükleri halde Salırca bilmeyenler için gerçekten çok üzülüyorum.” (No. 21, XXH, E., 31 23.02.2018,Jishi Kasabası)

Bir lise son sınıf öğrencisinin sözleri şöyle:

“ Sınıf arkadaşlarımdan çoğunun ana dilimizi artık hiç kullanmıyor oluşu bence ulusumuzun geleceği için iyi bir şey değil. Evet, Çinceyi iyi öğrenmeliyiz, ancak kendi milletimizin ana dilini korumak ve aktarmak da çok önemli. Eğer kendi dilimizi ve kültürümüzü yitirsek kendimizden utanmalıyız. Özellikle de mesela, bazı sınıf arkadaşlarımdan aileleri ana dilini konuşabilen Salırlar olduğu halde bu kültürel mirası aktarmıyor, bu hiç hoş bir şey değil. Eğer bu yüzden gelecekte Salır dili yok olursa gerçekten çok yazık. Bizim nüfusumuz az, kendi yazı dilimiz bile yok. Bizim dilimiz ve kültürümüz ancak ağızdan ağıza aktarılabilir. Eğer bir nesil Salır dilini konuşmazsa, sonraki nesil hiç konuşamaz. Böylece dilimiz yok olur gider. “ (No. 14, Z. H, E.,18, Gezi Kasabası)

“ Ben üniversiteye giderken, bazı öğrenciler Salır dilini konuşmıyor sadece anlayabiliyorlardı. Bu yüzden ben hep onlarla aramda bir mesafe hissediyordum. Bağlarımızın güçlü olmadığını hissediyordum. Bence bu çok normal bir psikoloji. Ana

dilimizi konuşan biriyle tanıştığımızda, ilişkimiz kısa sürede daha çok yakınlaşabiliyor. Bu his, insanlar yaşlandığında daha da derinleşiyor ve insanlar kendi dillerini konuşmadıkça yalnızlaşıyor.” (No. 31, Y. H, K., 24, 14.01.2018,Jishi Kasabası)

Yukarıdaki ifadeler, Salırların ulusal kimliklerinin önemli bir tezahürü olan ana dillerinin, bu kimliğin inşası ve güçlendirilmesi hususunda ne denli önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bir kimliğin en önemli belirleyici faktörlerinden biri olan dil, kendi kullanıcılarını diğerlerinden açıkça ayırt edebilmekte ve ortak dili paylaşanların ilgisini uyandırmaktadır. Dil, etnik bir gruba ait kültür mirasının en önemli taşıyıcılarından olmasının yanısıra, bir kültürü korumanın ve geliştirmenin temelini oluşturur. Salır milletinin nesli tükenmekte olan dilini, yani hızla kaybolan kültürel mirasını, korumak için toplumun entelektüel seçkin sınıfından birçok kişi, profesör ve akademisyen, bu ulusal davaya katkıda bulunmak adına var gücüyle çalışmaktadır. Ayrıca, birçok yerel halk bilginini, Salır dilinin ve kültürünün korunması için ellerinden geldiğince çaba harcamaktadır.

“Birkaç gün önce, Xunhua İlçesindeki Salır Kültür İletişim Şirketi, beni daha önce hiç görmediğim “No Man’s Land” (Tarafsız Bölge) adlı bir filmi çevirmeye davet etti. Esasen filmin altyazı dublajının doğruluğunu sağlamaktan sorumluyum. Ekibimiz, daha önce Lion King (Aslan Kral) ve Mr. Bean gibi filmleri de çevirmiş bir ekip. Öğretmenimiz Zhang Jingfeng da bize katıldı. Bizim gibi eski nesiller, bu tür çalışmalarının devamının oldukça elzem olduğunu düşünüyor. Tabii ki, bu filmler Ulusal Film ve Televizyon Merkezine ait projeler. Devlet onayladıktan sonra, bazı uzmanlardan işimizi bitirdikten sonra denetlemesi isteniyor, denetimden geçtikten sonra, yayınlanabiliyor. Biz Salırlar gibi azınlıkların film ve televizyon materyalleri, yasal olarak yayınlanacaksa il düzeyinde etnik ve dini bölümler tarafından inceleniyor ve onaylanması gerekiyor. Bu arada geçen yıl Salırlar hakkında henüz yayınlanmamış olan geleneksel bir düğün kitabı yazdım. İçeriği halen inceleniyor, İl Etnik Din Bürosu

tarafından yapılan denetimden geçtikten sonra yayınlanacak.” (No.4 WL. H., E. , 65, 03.01.2018.Gezi Kasabası)

Etnik Azınlıkların Kültürel Çalışmalarını Güçlendirmeye Yönelik Görüşlerde, Çin Devlet Etnik İşleri Komisyonu ve Çin Kültür Bakanlığı açıkça şunu belirtti: “Uzak bölgelerdeki etnik azınlıkların Çin televizyon programları ve filmlerini anlamama sorununun çözümü için, Çince film ve TV programlarının azınlık dillerine çeviri çalışmalarına daha çok önem verilmesi, mevcut sorun ve zorlukların incelenmesi, bu alanda yapılan yatırımların artırılması, çeviri ekiplerinin yapısının güçlendirilmesi, azınlık gruplar için daha yüksek kalitede bilimsel ve eğitici filmlerin çevirisinin yapılması ve uzak bölgelerde yaşayan çok sayıda insanın film izleme ve bilimsel/teknolojik çalışmalar yapma gibi acil ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir.”⁷⁰

Mevcut uluslararası ve yurt içi duruma göz önüne alındığında, etnik grupların kültürel çalışmalarının yapılması ve özellikle uzak bölgelerde yaşayan az sayıdaki etnik azınlık grupların kültürel teşebbüslerin gelişiminin hızlandırılması konuları Çin hükümeti için acil ihtiyaçlar arasındadır.

6.1.3 Salır Dilinin Giderek Zayıflamasının Sonuçları

Belli bir dilin kullanımının bozulmasının ya da onun yerini başka baskın bir dilin almasının sonucu olarak, mirası yavaş yavaş zayıflar ya da kesintiye uğrar. Salırlar, bazı ebeveynlerin artık çocuklarının kendi ana dillerini kullanmalarını istemediği olgusunu açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, ana dil artık taklit edilememekte

⁷⁰ “关于进一步繁荣发展少数民族文化事业的若干意见”[Azınlık Kültürünün Gelişiminin Daha Fazla Teşvik Edilmesine İlişkin Birkaç Görüş] May,2009.
<https://wenku.baidu.com/view/c8ece56c011ca300a6c390e6.html>

ve kopyalanamamaktadır. Çin kültürünün eğitimi veya daha ileri çalışmalar ve istihdam gibi pratik faktörlerin bir sonucu olarak, bir kişinin kendi ulusal dilini konuşabileceği ortamı bulabilmesi zordur. Bu tür ortamlardan uzun süre ayrı kaldıktan sonra, birçok kişinin vakti ve öğrenme isteği olmamaktadır. Bu olgular, istenmeden de olsa azınlık kültürünün faydalarına ve etnik grupların kendi dillerinin giderek unutulmasına yol açar ve bu da kaçınılmaz olarak ulusal dilin iyi ifade edilememesiyle sonuçlanır.

Mülakat katılımcılarından biri, dildeki zayıflamayı işaret ederek şunları söylemiştir.

“ Ben uzun yıllardır Salır dili üzerine çalışıyorum. Dolayısıyla bir kelime geldiğinde, hemen bize ait olup olmadığını anlayabiliyorum. Örneğin “ Salırdil” sözcüğü artık “salırğaça” şeklinde söyleniyor ki bu bariz bir şekilde Tibetçeden alınmış bir sözcüktür. Günümüzde birçok genç hala Salır dilini kullanıyor, ama bana standart bir dil gibi gelmiyor. Mesela Salırcada “ Bugünün tarihi nedir?” diye sormak için çoğu genç “Bugün (salır dili) jihao (Çince) re?” diyor. Yani karışık bir dil kullanıldığını ve Salırcanın artık çok standart olmadığını gösteriyor.” (No.5, ZJ. F., E, 70,05,01.2018, Jishi Kasabası)

Saha çalışması sırasında, yerel halkın çoğu arasında dil zayıflaması olgusu, genel olarak, gerçekçi akrabalıkların tezahürü olan evlilik, akrabalık veya evlat edinme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kişilerarası ilişkiyi ifade eden günlük akrabalık ünvanlarındaki değişimini yansıtır. Farklı milletlerde ve bölgelerde farklı sosyal ve kültürel geçmişler nedeniyle, farklı akrabalık ünvanları bulunur. Kültürel antropolojide, akrabalık ünvan sisteminin sosyal örgütlenme hakkında bol miktarda bilgi içerdiğine inanılmaktadır. Uzun tarihte, Salır halkı, akrabalık ünvanlarını kendi özellikleriyle oluşturmuş ve şimdiye kadar süren nesilden nesile aktarmıştır.

Xunhua bölgesinde yaşayan 1990’lardan önce doğmuş olan insanlar, çoğunlukla kendi etnik grubunun akrabalık ünvanlarını kullanmaktadırlar. Bu araştırmanın

sonucunda, Salırların toplu halde yaşadığı alanların hepsinde ünvanların tamamen aynı olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Örneğin, şehir ve kasabalara daha yakın olan alanlarda, Salır dilinin Çince ile birlikte kullanımının artışı nedeniyle, birçok yeni doğan çocuk anne - babasını “Baba” (baba) - “Mama” (anne); dede-ninesini de yine “Yeye” (dede) , “Nainai” (nine) şeklinde Çince kelimelerle çağırılmaktadır. Tabii hala bazı Salır çocuklar ana dilindeki akrabalık ünvanlarını kullanılmaktadır. (Bkz. Tablo 8)

.Uzun yıllardır kasabada yaşamakta olan bir katılımcı, etnik dilin giderek nasıl zayıfladığını hatta yok olmaya başladığını göstermek için farklı örnekler vermiştir

“ Benim büyükanne ve büyükbabalarım Gezi Kasabası’nda yaşıyorlar. Ailemizdeki büyük babaları “Yeye” diye, büyükanneleri ise “ Nainai” diye çağırıyoruz. Ana dilimizi konuşurken, Salırcadan çok Çince kelimeleri kullanıyoruz. Bazı akrabalık ünvanlarımız da bölgeden bölgeye değişebiliyor.” (No. 31.Y. H.19.03.2018,Jishi kasabası)

“ Günümüzde bazı Salır çocukları Salırca konuşmıyor, daha yaygın olan durum ise şöyle; anlıyor ama konuşmıyorlar. Bu durum, ailesiyle birlikte memleketinin dışında yaşayan çocukların çoğu için de geçerli. Ailesiyle birlikte dışarıda geçirdikleri birkaç yılın ardından, çoğu Salırca ve Çinceyi birbirine karıştırarak kullanıyor, ben bunun ailedeki eğitim ile ilişkili olduğunu düşünüyorum. Bazı kişiler, ana dilini konuşurken aşâğılık duygusuna kapılıyor olabilir, bu duygu çocuklarına da geçiyor ve çocuklarının ana dilleri yerine Çince konuşmalarına neden oluyor. Biz burada ailemisi “Ata” ve “Anna” diye çağırıyoruz, ama dışarıda yaşayan çocuklar ailelerini “Baba” ve “Mama” diye çağırıyorlar ve aileleri de onları düzeltmiyor.” (No. 6. CM. M.,E., 47, 06.01.2018,Jishi Kasabası)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, toplumun gelişmesi ile birlikte çevremizdeki ortam da her geçen gün değişmektedir. Toplumun tümüyle büyük

ölçekli bir bilgi çağına girmesi, insanların bilinçsizce etkilenmesine ve bilgi alışverişi için çeşitli araçlar kullanmaya başlamasına yol açar. Bir iletişim aracı olarak dil, tıpkı Salırların sözel kültür ve dillerinin binlerce yıl boyunca ağızdan ağıza aktarılması gibi, göreceli olarak tek bir kalıtım şekli gösterecektir. Ancak dönem değiştiğinde, dil de değişen dış ortamdan gerek yapısal olarak gerekse aktarım şekli olarak etkilenecektir. Salır dilinin zayıflaması giderek yaygınlaşmakta; dahası, yeni neslin çocuklarının etnik kültürlerinin yaşatılması konusunda gitgide azalan bir bilince sahip olduğu “ ana akım eğitim” ile “ana akım toplum”u kabul etmeye daha istekli oldukları görülmektedir. Bu da kültürel mirasın aktarılmasını zorlaştırmaktadır. Bunun etkileri, akrabalık ünvanlarının farklı dillerin karışımı ile ifade edilmesi ve Salırların günlük hayatında kullandığı ünvanların değişimi gibi birçok alanda hissedilmektedir. Bu çalışma boyunca, açıkça görülmektedir ki, dilin kademeli olarak zayıflamasındaki en büyük neden, dış çevre ve bireysel psikolojik değişimlerin de kaynağı olan kültürel modernleşme etkisidir.

Tablo 8: Salırca Akrabalık Terimleri

Türkçesi	Kullanılan dil	Salırca	Çincesi
anne	Salırca	ama\yicer\anna	
baba	Salırca	aba\ata	
kardeş	Salırca	ageni	
ablam	Salırca	azı	
abim	Salırca ve Çince	aga	gaga
abimin eşi	Salırca	yenge	
küçük kız kardeşi	Salırca	sının	
küçük erkek kardeşi	Salırca	yının	
anne			
büyük anne (annenin annesi)	Salırca	nına	
büyük baba (annenin babası)	Salırca	bana	
annenin erkek kardeşi (Dayı)	Çince		acu
Dayın eşi(Yenge)	Çince		cumu
annenin kız kardeşi (teyze)	Çince		ayi
enişte	Çince		Yifu
baba			
büyük anne (babanın annesi)	Salırca	haca	
büyük baba (babanın babsı)	Salırca	baba	
babadan büyük amca	Salırca	dıyibo	
babadan küçük amca	Salırca	dada	
amcamın eşi (yenge)	Salırca	amu	
babanın kız kardeşi (Hala)	Çince		agu
kaynana	Salırca	kayna	
kaynata	Salırca	kaynabo	
kız	Salırca	kız \ ana	
oğlu	Salırca	oğlu	
torun	Çince ve Salırca	toğun	sunzi

6.2 Salır Etnik Grubunun Çevresindeki Diğer Etnik Gruplarla İlişkisi

Farklı etnik gruplar arasındaki ilişkiyi etkileyen en önemli faktörler nüfusun fazlalığı ve yerleşim şeklidir. Xunhua bölgesindeki genel yerleşim düzeni perspektifinden bakıldığında, yerel etnik grupların çoğunu net sınırlara sahipken, bitişik bölgelerde birlikte yaşayan az sayıda farklı etnik grubun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, orijinal kapalı konut düzeni, farklı grupların ekonomik ve kültürel alışverişleri nedeniyle aşamalı olarak bozulmaktadır ve farklı etnik gruplar arasındaki iletişim giderek artmaktadır.

6.2.1 Salırların Toplulukları ve Diğer Etnik grupların Kimlikleri Hakkındaki Algıları

Günlük iletişim ve gözlem yoluyla, birleşmiş bölgedeki her etnik grup yavaş yavaş birbirleri arasındaki farkları hissedebiliyor ve diğer etnik grupların kültürel alışkanlıklarını ve geleneklerini hakkında belirli bir anlayışa sahip olmaya başlıyorlar ve hatta onları çevreleyen diğer etnik gruplar hakkında kesin bir öznel izlenim yaratıyorlar. Bu nedenle, farklı etnik gruplar arasındaki kimliğin sınırlarını analiz etmek için yazar ayrıca yerel Salır etnik grubunun kendi etnik gruplarını ve çevresindeki etnik grupları nasıl değerlendirdiği hakkında bir soru tasarlandı.

Neredeyse tüm Salır etnik grubunun üyeleriyle yapılan görüşme, kimliklerini diğer yerel etnik grupların kimliğinden açıkça ayırt etti:

“Biz Salır insanlarıyla karşılaştırıldığında, Hui vatandaşlarının kendi dilleri yok ve Xunhua bölgesindeki Hui insanların çoğu, Müslüman olan Xunhuabölgesi dışındaki Han halkıdır. Geçmişte, Xunhua bölgesinde Huiler veya Hanlar yoktu. Başlangıçta, Han halkı yetkililerin

soyundan geliyorlardı. Bu nedenle, Xunhuabölgemizdeki Han halkı diğer bölgelerden gelmektedirler. Ayrıca yerli olmadıklarını söylediler. Tibet halkı aslen yerel uyrukludur. Diğer milliyetlerle aramızdaki en büyük fark, kendi ulusal dilimize, yaşam alışkanlıklarımıza ve kendi ulusal kimliğimize sahip olmamızdır. Salır dili konuştuğunuz sürece, biz bir aileyiz. Hui halkı Eski Mandarin dillerini konuşur, ki bu da Çince'dir. Çince konuşan herhangi biri bizim tarafımızdan "Hazi" (Çinli demektir) olarak adlandırılır. Biz hem din hem de dil olarak Tibet'ten çok farklıyız. Sanırım, Salırcamızın korunmasının dini inançlar ve milli karakterimizden kaynaklandığını, aksi takdirde uzun zaman önce diğer insanlar tarafından asimile edileceğimizi düşünüyorum. " (No. 4 WL. H., E, 65, 03.01.2018,Gezi Kasabası)

"Bizler hala Tibetlilerden ve Hui halkından çok farklıyız. Her şeyden önce, dillerimiz aynı değil. İkincisi, Tibet ile aynı dini inanca mensup değiliz ve yaşam alışkanlıklarımız çok farklı. Hui halkıyla aynı inancı paylaşmamıza rağmen, dinimize aynı önemi göstermiyoruz. İslam'a inandıkları halde, iletişimde olduğum Hui halkının çoğu, yiyecek, giyecek, barınma ve ulaştırma söz konusu olduğunda dini ilkelerin gereklerine çok fazla uymuyor. " (No 38, YL. H., K., 32,09.04.2018, Jishi Kasabası))

"Etnik kökenimizin birçok örneği var, ancak bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, medya ile kültürel alışverişinin yayılmasıyla, Salır halkımızın tarihi kökleri daha belirgin hale geliyor. Ayrıca, yavaş yavaş Türkmenistan gibi yabancı ülkelerle kültürel temaslar ve alışverişler gerçekleştirdik. Türkmenistan'ın büyükelçisi bölgemizdeydi ve bilim insanlarımızın çoğu Türkmenistan'da araştırma yaptı ve orayı ziyaret etti. Pekin'deki Türkmen öğrencilerin çoğu yerli öğrencilerimizle oynamaya ve iletişim kurmaya geldi. Bence bu tür bir iletişim oldukça iyi, bu da Salır Milliyetimizin tarihi ve kültürel gelişimine odaklanmaya başladığımız anlamına geliyor. Geçmişte kendi kültürümüze dikkat etmedik. Oysa şimdi hepimiz bu konuya dikkat etmeye başlıyoruz." (No.4 WL. H, E., 65, 03.01.2018,Gezi Kasabas)

Salır halkı, diğer yerel etnik gruplarla aynı alanda kendi hallerinde yaşıyor olsalır da, birbirlerinin kimlik sınırları açıkça bölünmüştür ve her etnik grubun kimlik farklılıklarına karşı yüksek bir hassasiyet olduğu yukarıdaki durumlardan da anlaşılabilir.

6.2.2 “Damgalama” ve Farklı Etnik Gruplar Arasındaki Kültürel Hoşgörü

Etnik gruplar arası iletişimde, ekonomik ve kültürel alışverişler konu etkileşiminin performansını göstermektedir. Psikolojik duygular ve bu duyguların egemen olduğu toplumsal eylemler, iletişimsel konular arasındaki etkileşimin özüdür. Kültürlerarası iletişimin belli zamanlardaki engelleri, iki yönlü etnik etkileşim sırasında ortaya çıkan iki yönlü psikolojik geçirmezliktir.

Salır halkının yerel bölgedeki diğer etnik grupların kültürüne karşı tutumlarına gelince, kendisiyle mülakat yapılan kişiler şunları söyledi:

“Biz ve Tibet halkı gibi diğer birçok etnik grup birbirimize karşı çok sıcakkanlıyız. Antik çağlardan beri onların yiyeceklerini, peynirlerini, Zambalarını yemeye ve sütlerini içmeye alışkımız. Ancak, Tibet halkının katlettiği dana eti ve koyun eti yemiyoruz. Şimdi ilçe yönetim birimlerindeki çalışan personeller farklı milletlerden ve hepsi birbirleriyle iyi geçiniyor. Fakat tarihte, elbette, ayrımcılıkla dolu ortak halk adlandırması vardı. Bazı Han halkı, biz Salır halkına “boş kafa ve aptal” anlamına gelen “Başgululu” derdi. (No 5, ZJ. F., E., 70, 05.01.2018, Jishi Kasabası)

“Tibet halkıyla iletişime geçtim ve hepsi iyi ve dürüst insanlar. Ancak, onlarda hoşlanmadığım tek şey, kişisel hijyenlerinin iyi olmamasıdır. Han insanlarına gelince, bence zeki olduklarını düşünüyorlar, ancak hepsi kurnaz. Tıpkı Han Halkı gibi, Han halkı da biraz

kurnazdır. Salır halkımızın çoğu cahil, bu yüzden bazı insanlar bize boş kafa diyorlar, yani ironik bir şekilde basit bir aklımız var. “ (No 5, ZJ. F., E., 70, 05.01.2018,Jishi Kasabası)

Bununla birlikte, dini inançlar, dil ve kültürel farklılıklar nedeniyle, yerel toplulukların yerel etik grupları ile diğer etnik gruplar arasında psikolojik bir mesafe söz konusudur. Ulusal imajın damgalanması aynı zamanda etnik etkileşimin iki tarafını da psikolojik bir savunma duvarı haline getirmiştir. Spesifik olarak, yabancı etnik gruplara karşı bu tür bir psikolojik savunma, bu yabancı etnik grupların kendi kültürel yaşamlarında yer almasını önleyecek veya farklı bir ulusun kültürel yaşamına katılmak istemeyen psikolojik olguya yol açacaktır.

Etnik grup ilişkileri çalışması, önyargı ve ayrımcılık analizlerinden ayrılamaz. Simpson ve Yinger, Amerika Birleşik Devletleri’nde ırksal ve etnik önyargı ve ayrımcılık üzerine geniş bir araştırma yaptı ve “Etnik ve Kültürel Azınlıklar: Önyargı ve Ayrımcılık Analizi” adlı bir kitap yayınladı ve bu kitap geçen yüzyılda etnik ilişkiler alanında oldukça etkili bir kitap haline geldi. Önyargıyı belirli bir gruba karşı duygusal, basmakalıp bir tutum olarak tanımlarlar; Antonovsky’nin tanımı gibi, birçok bilim insanının ayrımcılık konusundaki tanımlarından atıfta bulunurlar: Ayrımcılık bazı kişilerin zararlı farklı muamelesidir.⁷¹

Önyargı ve ayrımcılık teorisine göre, etnik gruplar arasındaki önyargı ve ayrımcılık kaçınılmaz olarak üyeleri arasındaki iletişim ilişkilerini etkilemektedir. Bunun yanı sıra, büyük ölçekli etnik gruplar arası evliliklerin, ciddi önyargı ve ayrımcılığa sahip etnik gruplar arasında meydana gelme olasılıkları düşüktür. Başka bir deyişle, toplumun çoğunluğundan önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan etnik bir grup, diğer etnik gruplarla kapsamlı bir etkileşime geçemez ve evlilik yapamaz.

⁷¹ Simpson, G.E. and Yinger, J.M. 1985. Racial and Cultural Minorities: An Analysis of Prejudice and Discrimination (Fifth). Plenum Press, New York and London. pp21 ~23

Tabii ki, saha araştırması sırasında, yerel ekonominin gelişmesi ve çeşitli etnik grupların artan açıklığı ile farklı etnik gruplar arasındaki değişimlerin ve temasların ekonomik veya kültürel değişimlerde olsun, gittikçe yakınlaştığını buldum. Farklı etnik gruplar arasındaki etkileşimler gittikçe sıklaştığı için, birbirlerini daha derinden anlamak bilmeden büyük ölçüde artmakta ve birbirlerine daha barışçıl ve hoşgörülü bir şekilde davranmaktadırlar.

Karışık bir ailede, Salır etnik grubundan bir baba ve Hui etnik grubundan bir anne ile dünyaya gelen bir öğrenci, ebeveynlerinin birbirlerinin etnik kimliğine yönelik tutumlarından bahsetti:

“Hem Salır halkımız hem de Tibet halkı hala çok farklı. Tibet halkı Budizm’e inanıyor. Hem dinleri, hem de yaşam alışkanlıkları bizden farklı. Hui halkı ve Salır halkı, esas olarak aramızdaki inançtan dolayı hemen hemen aynıdır. Dahası, bir şeyleri yapma ve diğerleri ile iletişime geçme konusunda benzer bir tavra sahibiz. Annem Hui etnik gruba sahip olmasına rağmen, Salır halkının özellikle hırslı ve zorluklara katlanabildiğini ve macera çekmeye cesaret edebileceğini sık sık söylüyor. Annem, Salır halkının kararlı ve güçlü karakterlerini çok takdir ediyor. “ (No 13, XN. H., E.,18, 14.01.2018,Jishi Kasabası)

“İlerdeki köyde Tibet etnik grubundan bir öğretmenle iyi bir ilişkim var ve sık sık birbirimizin evini ziyaret ediyoruz. O bir anaokulu öğretmenidir. Ailemin mali durumunun kötü olduğunu öğrendikten sonra, çocuklarımın öğrenim ücretlerinden vazgeçti ve genellikle bize yardımcı oldu. Çok etkilendim. “ (No 9, MS. M., E.,n46,08.01.2018, Gızıl Dam)

“Bölgemizdeki çeşitli etnik gruplar, hükümette veya sıradan insanlarda çalışan meslektaşları olsunlar, her zaman bir araya geliyorlar. Xunhua bölgesinde farklı etnik gruplar olmasına rağmen, Salır halkı, Han halkının ve Tibet halkının yaşam alışkanlıklarını biliyor

“dedi. “Kültürümüzü ve geleneklerimizi de biliyorlar, bu nedenle birbirimize çok saygı duyuyoruz. “(No. 22, YL. H., E., 46, 26.02.2018, Gezi Kasabası)

Yerel bir hastanenin Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında çalışan bir doktorun Salırların kadın sağlığı ile ilgili gözlemleri, aile ilişkileri ve doğurganlıkla ilgili tutumları ve ekonomik durumlarına dair ipucu vermektedir:

“Her gün birçok hastayla temas kuruyorum ve Tibet halkı hakkında iyi bir izlenimim var. Kişisel hijyenleri zayıf olsa da, Tibet halkı çok dürüst ve ayrıca biz doktorlara güveniyorlar. Örnek olarak, hastaneye ne zaman geleceklerini onlara söylediğimizde zamanında geliyorlar; eski laboratuvar raporlarını saklamalarını istediğimizde, dediğimizi yapıyorlar. Salır halkının çoğu bu ayrıntılara dikkat etmez ve hatta bazen doktorların sözlerini bile umursamazlar. Çoğu doktora görüldükten sonra laboratuvar raporlarını atar. Ayrıca, Jinekoloji ve Doğum Anabilim Dalında kırsal kesimde özellikle de Salır halkında, , cinsel organları tam olarak gelişmeyen pek çok kız çocuğunun 16 yaşından itibaren çocuk doğurduğunu gördüm. Daha da kötüsü, kızın eşinin ailesi, sanki hastanenin her şeye gücü yetiyormuşçasına ve doktorlar hamile kadınların güvenli bir şekilde doğum yapmasına yardım etmeliymişcesine hamile kızları tamamen bize bırakıyorlar. Fakat gerçek şu ki, tıbbi tedavi koşulları ve kızların kendi fiziksel koşulları ile sınırlı kalıyoruz. Bu kızlar o kadar genç ki bebek doğurtmak zor. Bu erken evlilik ve aramızdaki erken doğanlar olgusu biz Salır halkı arasında gerçekten kötü durumda. Yoksul kızlar için üzülüyoruz, çünkü pelvisleri tam olarak gelişmemiş ve olgunlaşmamış koşullarda doğum yapmak zorunda kalınca tüm fiziksel koşulları olgunlaşmıyor. Artık böyle bir durum göremiyorum. Fakat iyi olan şudur ki, şimdi bu tür durum gittikçe azalacak ve umarım gelecekte daha daha da azalacaktır. İnsanların kavramları. “ (No. 23, CF. M., K., 44, 02.03.2018, Gezi Kasabası)

Diğer etnik grupların, hükümette çalışan yerel bir insan tarafından değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir:

“Tibet halkının kendi bayramlarında kendi kıyafetleri var ve kendi kıyafetlerimiz tarafımızdan çok rağbet görmüyor. Tibet halkının kendine ait güçlü bir kültürel atmosferi var. Birincisi, dilleri ve kültürleri ve ayrıca yaşamlarının bazı detaylarıyla kültürleri ile hissediliyor. Daha sonra, onların kültür ve sanat arayışlarıyla hissedilebilir, örneğin, kendi şarkılarına ve kendi kitaplarına sahipler. Kendi kültürlerine çok dikkat etmelerini çok takdir ediyorum. Xunhuabölgemizdeki birçok genç Salır, Tibet halkının şarkılarını söylemeyi sever, çünkü biz Salır halkının şarkıları ve dansları yok. Tibet halkıyla karşılaştırıldığında, biz Salır halkı bu kültürlerden yoksundur. Resonlar için, bence, her şeyden önce, kendimizi geliştirmek için yeterli içsel motivasyonumuz yok ve ikincisi, şarkı söylemek ve dansa izin verilmediğini bildiğiniz gibi, din dahil sınırlı iletişim kanallarımız var. Bunun için biraz üzülüyorum. “(No. 21, XX. H., E., 31, 23.02.2018, Jishi Kasabası)

“Hui halkı bana kültürlerinin daha monoton olduğu ve kendi ulusal dillerinin olmadığı izlenimini veriyor. Eğer tanıtılmamışlarsa, bence Han insanlarından farklı değiller. İnançları bizimkiyle aynı olmasına rağmen, biz Salır halkıyla en büyük farklılıkları, dil ve özel bir ulusal aidiyet duygusudur. Salır halkının nerede kaldığı önemli değil, köklerimiz burada olduğunu unutmadık. Buradaki Han halkı o kadar güçlü bir duyguya sahip değil ve memleketlerine dönüp dönmeleri önemli değil. Dışarıda çalışan ve kendi işini yapanların çoğu asla geri gelmeyecek. “ (No. 36 LB H, E., 36, 05.04.2018, Gezi Kasabası)

Yukarıdaki değerlendirmelerden, farklı bölgesel etnik grupların etnik sınırlarından dolayı var oldukları biliniyor olabilir. Damgalama, bölgesel etnik sınırların inşasında bir harekete geçirme rolü oynar. Bazı kültürel farklılıkların sınırların işareti olarak seçilmesi ve kendi etnik gruplarının sınırlarının diğer grupların damgalanması yoluyla sınırlandırılması, etnik gruplar içindeki kimliği güçlendirmiştir. Bununla birlikte, bu kültürel farklılıklar giderek azaldığında, farklı etnik gruplar arasındaki kültür giderek daha hoşgörülü olma eğilimindedir. Salır etnik grubu her zaman

etrafındaki diğer etnik gruplarla uyum içinde olmuştur ve diğer farklı etnik gruplara da objektif ve kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır. Dahası, çevredeki diğer ulusların avantajlarını ve özelliklerini özetlemiştir. Bu arada, onları çevrelerindeki nüfusun geri kalanıyla karşılaştırarak, kendileriyle diğer etnik gruplar arasındaki boşluğa daha fazla dikkat edilmektedir. Ulusal imajlarının korunması ve haklarının ve menfaatlerinin korunması konusundaki kaygılar, kendi kültürlerinin daha iyi gelişmesi için doğrudan itirazlarını ifade eder.

6.2.3 Salır Etnik Grupları ile Çevresindeki Etnik Gruplar Arasındaki Ekonomik ve Kültürel Etkileşimler

Xunhua bölgesi hala çoğunlukla tarımın egemen olduğu geleneksel bir toplumdur. Son yıllarda, ekonominin gelişmesi, nüfusun artması ve ekili alanın azalması ile birlikte, tahıl ekim endüstrisinin hâkim olmasına rağmen, birçok yerde kısa tahıl arzı olgusu var. Bu nedenle, yerel ana etnik gruplar, tarımın egemen olduğu ve hayvancılık, ticaret vb. ile desteklenen ekonomik yapının özelliklerini oluşturur. Etnik grup ve farklı etnik gruplar içinde karşılıklı olarak faydalı bir ekonomik ilişki vardır. Qingshui Köyü, Ak Kasaba, Gezi Kasabası ve Gezi Kasabası'na ek olarak, Salır etnik grubunun yaşadığı toplam dört ve Tibet halkının da yaşadığı dört köy var. Salır etnik grubu içindeki tahıl ve yakacak odun ihtiyacı, Tibet halkının toplanma alanlarından sağlanabilirken, Tibet halkının ihtiyaç duyduğu ot, meyve, çay vb. Salır halkı tarafından temin edilebilir. Bu yerlerde, çiftçiliğe ek olarak hayvancılık da yapılır. Tibet halkı aynı zamanda Tibet sığırı, koyun ve keçileri beslemek için yerel meraları kullanırlar. Yerel Salır ve Hui etnik gurupları hayvancılık kaynaklarını, kadife gömlekler üretmek için kürk işlemler. Bunun yanı sıra, sığır ve koyun eti açısından pazarda oldukça iyi durumdadırlar. Yün ve diğer hayvansal ürünleri Tibet hayvancılık bölgelerinden diğer bölgelere gönderirler. Bu tür bir sanayi zinciri yalnızca Salır, Tibet ve Hui halklarına kâr sağlamakla kalmayıp aynı zamanda

yaşam koşullarını da iyileştirmektedir⁷².

Salır halkı tarıma ek olarak, ulaşım, sığır eti ve koyun eti işletmesi, mühendislik ve memleketleri dışında restoranlar açmak gibi işlerle hane gelirlerini arttırdılar. Bu iş modelleri ve dışarıda çalışmak, hane halkının temel gelir kaynağı olan tarımla ilişkilerini de yavaş yavaş değiştirmektedir.

“Gençken, biraz para kazanmak için dışarıda çalışırdım. Tibet halkıyla bir çok kez iletişime geçtim. Onlara bazı nadir işlerle tanıtılarak biraz para kazanabilirdim. İş bağlantıları sebebiyle Tibet insanlarıyla iletişime geçiyoruz. Birbirimize karşı dürüstüz, bu yüzden sık sık birlikte çalışırız.” (No10. MQ. M., E., 52, 09.01.2018,Gızıl Dam Köyü)

“Şu anda, ilçe merkezindeki bir çok temizlik işçisi Tibetli, ve artan sayıda Tibetli ilçe merkezinde çalışmak için kırsal bölgelerden geliyor. Salır halkının işlettiği yerel restoranlarımızda garsonluk yapan insanların çoğu Tibetli kızlardır. Erkeklerimiz, çalışmak için başka yerlere gider; ancak, Salır kadınlarımızdan çok azı çalışmak için başka yerlere gidiyor.” (No 20. LX. H., K., 46 19.02.2018,Jishi Kasabası)

Nüfus oranı açısından, Xunhua Bölgesindeki dört büyük etnik grup arasında, farklı etnik kaynaklar, farklı özellikleri oluşturmaktadır, bunlar kültür, gelenekler, dil, din yaşam alışkanlıkları vb.dir. Bu yönler arasında, farklı etnik grupların Şunhua Bölgesindeki ekonomik faaliyetleri, etnikler arası etkileşimini geliştiren ve yararına olan tamamlayıcı ekonomik model oluşturmaktadır.

⁷² MaJinlong ,Mjianfu Modernleşme Sürecinde Etnik Alanlarda Etnik ilişkilerin bir Araştırması - Şunhua Salar Özerk İlçesini örnek olarak alın. Ulusal Ada Yeni dünyadaki Salarların araştırılması. 2001-2009

6.3 Evlilik İletişimi ve Ulusal kimlik

Herhangi bir insan toplumunda, evlilik sadece kadın ve erkeklerin basit bir araya gelişi ya da onların birlikte yaşaması değildir.⁷³ Evlilik bir dizi sosyal örgütlenmeyi ve kültürel sistemi içerir. Toplumsal açıdan evlilik, kadın ve erkek ile birlikte bir grup insanı içeren sosyal bir olay olan bir tür yasal sözleşmedir. Kültürel açıdan, evlilik sadece insanın birleşmesi değil aynı zamanda kültür değişimidir. Kültürel sistem çeşitli kültürel unsurlardan oluşur ve örgütlü kültürel unsurlar sosyal sistemi oluşturur. Evlilik, sosyal ve kültürel görüşleri birleştirerek anlaşılırsa, evlilik hem erkeklerin hem de kadınların kültürlerinden oluşan bir sosyal sistemdir ve hem erkeklerin hem de kadınların kültürel unsurları evlilik sistemlerinin şeklini belirler. Etnik gruplar arası evlilik, evlilik davranışının kalıplarından biridir ve yapısı farklı gruplar arasındaki ilişkide ortaya çıkar.

Etnikler arası evlilikte iki insan arasındaki etkileşim, bireyler, bireyler ve toplum ve farklı etnik gruplar arasında daha karmaşık bir yapılandırmadır. Etnikler arası evlilikle ilgili çalışma, etnik gruplar arası evliliklerin farklı etnik gruplar arasındaki sosyal yaşamlarındaki etkileşimi ile toplumun kurumsal ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Etnik gruplar arası evlilik, bir kişinin “diğer etnik grubun” “etnik grubum” ile bütünleşmesine işaret eder. Bu nedenle, birçok durumda, farklı etnik grupların yabancılarla evlenmeleri, yalnızca evli çiftlerin kişisel meselesi olarak kabul edilmez, yabancılarla evlenme davranışı hakkındaki onaylama ya da reddetme fikirleri aileler, akrabalar ve yabancı evliliğin aile bireylerinin etnik kimliği ile ifade edilir. Bir dereceye kadar evlenme, ulusal asimilasyonun önemli değişkenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Bu nedenle, Salır grubunun diğer etnik gruplarla evlenme konusundaki tutumlarının incelenmesi ve analizi ile Salır etnik grubundaki etnik gruplar arası evlilik kimliği durumu daha iyi anlaşılabilir.

⁷³ (America) Benedict. *Imagined Community: The Origin and Spread of Nationalism* [M]. Anderson. Wu Ruiren, trans. Shanghai People's Publishing House, 2005:4

6.3.1 Salır Halkının Evlilik Seçimini Etkileyen Faktörler

Etnik grupların temel özellikleri üç kategoriye ayrılabilir: politika, ekonomi ve kültür. Salır halkının etnik gruplar arası evliliğinde, kültür ve dil, din, ulusal karakterler, yaşam alışkanlıkları vb. dahil en doğrudan ve en belirgin özelliklerdir.

6.3.1.1 Din

Tüm Salır halkı İslam'a inanır. Bu nedenle, Orta Asya'dan Xunhuabölgesine göç ettiklerinden bu yana geçen yüzlerce yıl boyunca, din günlük, ekonomik ve psikolojik yaşamları üzerinde derin bir etki yaptı. Salırların evlilik kuralları, Şeriat'ın evlilik seçimleri konusundaki hükümlerine tabidir. Evlilikleri dinden etkilenir ve her iki çiftin de İslam'a inanması ön koşulu vardır. Bu nedenle, yabancılarla İslam halkı arasındaki evlilik, yabancıların İslam'a dönmesi şartıyla öngörülmüştür. Tarihsel olarak, Salır etnik grubunda, aynı zümreden kadın ve erkek arasındaki evliliğin yasaklanması; aynı *kumsan* (etnik bir zümre) geçmişte birbirleriyle evlenmesi yasaktı. Ancak, daha sonra, bu tabu değişerek bu tür bir birleşmeye yavaş yavaş izin verilir. Bu nedenle, Salır milliyetinin ataları Xunhua bölgesine yerleştikten sonra, etrafındaki milletlerle iletişim kurmaya devam ettikleri ve kendi milletini güçlendirmek için diğer etnik üyeler eklediklerine dair söylentiler vardır.

Yuan Hanedanlığında, Salır etnik grubun nüfusu, esas olarak Karaman başkanlığındaki kabilenin üyeleri ve torunları dahil olmak üzere nispeten küçüktü. Ming Hanedanlığı'ndaki Zhang Yu'nun Çin tarih kitabı olan "Sınır Politika Soruşturması"nın 9'uncu Cilt kayıtlarına göre: "Jiaqing Hanedanlığı dönemine kadar, Salır nüfusu 10.000 kadın ve erkeğe ulaştı". Oraya göç eden Salır halkının sayısının çok az olduğu görülebilir. Halkbilimine göre, hayatta kalma ve gelişme adına, Salırların komşusu Hui ve Tibet halklarıyla evlilik ilişkisi vardı. Ataları, yerel Tibet

halkına evlilik teklifinde bulundular, ancak farklı dinleri ve gelenekleri nedeniyle, Tibet halkı, bazı evlilik şartları ileri sürdü, bunlardan biri, örneğin, avlunun dört köşesine beyaz taşlar koymak idi ki bu durum Salır hakının yaşadığı köylerde görülebilen geleneklerden biridir. Bu arada, saha araştırmasında, Salır ve Tibet halkları arasındaki birleşmenin bugün nadir olduğunu da öğrendim. Bu nedenle, bu halk söylentilerinin doğru olup olmadığına dair daha fazla çalışılmakta ve doğrulanmaktadır. Oysa modern zamanlarda, Salır milliyeti esas olarak aynı dinsel inançlara sahip Hui insanlarıyla ilişki içindedir. Hui halkının yaşamı ve gelenekleri ile olan ortak yerlerinden dolayı, Salır halkı, modern insanlarda Hui insanlarıyla daha sık bir araya gelmektedir. Saha araştırması sırasında yerel halkla farklı etnik gruplar arasındaki evlilik sorulduğunda; hemen hemen herkes etnik gruplar arası evlilikleri ilk etkileyen faktör olarak dinleri görüyor.

“Atalarımızın Tibet halkıyla evlilikleri olduğunu duymuştuk. O zamanlar etnik grupta daha az kadın olduğu için, Tibet halkına evlenme teklif ettik, ancak doğru olup olmadığını bilemeyeceğimiz bir söylenti idi, şimdilerde de bölgemizdeki Salır ve Tibet halkları arasındaki evlilik olgusunu göremiyoruz. Dil ve kelimeler bakımından Tibet halkından kelimeler ödünç almış olabiliriz, ancak evliliğin var olduğunu sanmıyorum. Dini alışkanlıklarımız çok farklı. Hui halkının ve biz Salır halkının inancı hem İslamdır, hem de Hui halkıyla evlenen bazı Salır halkı vardır, fakat bu durum, dini faktörden dolayı Han insanlarıyla, hatta Tibet insanlarıyla daha azdır. Hui insanların ve bizim yaşam alışkanlıklarımız ve dilimiz birbirinden farklıdır, ancak Han ve Tibet halklarının dini inançlarda bizden daha büyük farklılıkları vardır.” (No 37, H. H, K, 40, 05.04.2018, Jishi Kasabası)

Kendisi ile görüşme yapılan bir birey, etnik gruplar arası evlilik hakkında görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

“Burada yabancılar ile evleniyoruz ama bu çok da sık değil. Kayınvalidemin memleketinde evlilik yabancı ile evlenme durumu var. İşe giden erkek, Tibet etnik grubundan bir kıza aşık oldu ve onu memleketine getirdi. Şimdi, Salır dili konuşan üç çocuğu var. Tibetli kız İslam’a döndü ve şimdi yerel Salır kadınlarıyla aynı kıyafetleri giyiyor. Bu nedenle, görünüşte Tibet halkından biri olduğu açık değildir. Tibet halkından olduğunu söylüyor, ancak pek çok insan, akıcı Salır dilleri konuştuğu ve “Giytor” giydiği için ona inanmıyor. O şimdi geçimini sağlamak için küçük bir bakkal işletiyor. Ancak, genel olarak konuşursak, Tibet halkıyla evlenme hala nadirdir. Durum yukarıdaki kız gibi ise, yine de kabul edebiliriz. Han halkının da yabancılarla evlilikleri var, ancak İslam’a döndüklerinde kurallara kesinlikle uymazlar.”

(No12, LY. M, K, 33, 13.01.2018, Gezi Kasabası)

Dini inançların, Salır halkının eş seçimini bir dereceye kadar etkilediği ve Salır halkının aynı dine mensup kişilerle daha kolay bir şekilde evlenme eğiliminde olduğu sonucuna varılabilir.

“Benim neslimdeki insanlar kendi milletimden olanlarla evlenir ve çocuklarının hepsi Salır halkıyla evlenir, fakat atalarımızın kendilerini güçlendirmek için bir yabancılarla evlilik geçmişi vardı. Bu nedenle, bence, hangi milletten olursanız olun, bizimkilerle aynı dine döndüğünüz sürece, hepimiz size eşit davranacağız. Bazı paganların İslam’a döndükten sonra dindar olduklarını duymuştum ve eğer böyle olursa, biz Salır halkı yabancılarla evliliğe itiraz edemeyiz. “ (No 5, JF. Z., E., 70,05.01.2018, Jishi Kasabası)

Sonuç olarak, yukarıdaki durumlar, Salır etnik grubunun İslami inançlarını ulusal sınırın sembolü ve işareti olarak gördüğünü göstermektedir. Salır etnik grubu için dini faktörler ulusal kimlikte son derece önemli bir rol oynamaktadır. Etnik gruplar

arası evlilik durumunda, diğer çift İslam'a döndüğü sürece, orijinal etnik sınırların kademeli olarak ortadan kaldırılacağı ve diğer çiftin Salır etnik grubunun bir üyesi olarak tanınacağı anlamına gelir. Yerel Salır ve çevresindeki etnik gruplar arasında, birleşmiş din, bir dereceye kadar özel bir ırksal kimlik oluşturmuştur.

Bir dereceye kadar, din, Salır halkının etnikler arası iletişimde bir tür bilinçli direniş göstermesini, etrafındaki diğer etnik grupların asimilasyonunu önlemesini ve kendi sınırlarını korumasını sağlar. Bu nedenle, bazı dini inançlara sahip bazı insanların etnik grupları içinde evlenme eğilimindedirler ve dini inanç ne kadar güçlü olursa, halkı grubunun dışındakilerle evlenme eğiliminde olma ihtimali o kadar düşük olabilir.

Farklı inançların aile birleşmesinde, değerlerin içsel olarak farklılığından dolayı, evlilik hayatlarında evliliklerinin mutluluğunu doğrudan etkileyecek birçok sakınca olacaktır. Aynı zamanda, ebeveynler arasındaki dini farklılıklar, yeni kurulan ailelerin normal yaşamlarına büyük ölçüde müdahale edecektir.

6.3.1.2 Dil

Ulusal dil, ulusal birlikteliğin ve kimliğin bir sembolüdür. Ulusal dilin kimliği bir etnik grup üyelerinin kendi anadil bağlarından kaynaklanan biliş ve duygularına atıfta bulunmaktadır. Etnik temelli iletişimde, dil kimliği ulusun sahip olduğu ortak kültürü ve ortak psikolojiyi daha yoğun yansıtmaktadır. Etnik iletişim ulusal dil kimliğinin ortaya çıktığı yerdir. Barışçıl iletişim, ihtilaf, savaş veya diğer faktörler nedeniyle bir ulus ayrı bir yerde yaşamalıdır. Bu durumda kendi anadili değişecek ve yeni bir dil kimliği yaratılacaktır.

“Hayat alışkanlıklarımız Hui halkı ile aynı değil. Bizimle Hui halkı arasındaki en önemli

ayrım dildir. Han halkının eski jenerasyonlarıyla iletişim kurmamız zor. Çin kültürü Han kültürüne yoğun olarak nüfuz etmiştir. Bizim kültürümüzle kıyaslandığı zaman Çin kültürünün bizim kültürümüze daha az nüfuz ettiği görülebilir. Dolayısıyla da bizimle Hui ve Han halkları arasında az veya çok ayrımlar bulunmaktadır. Dolayısıyla birçok durum bizim için uygun değildir. Bir örnek vermek gerekirse Hui veya Han haklarından gelen bir kişi olduğu zaman Çince konuşmamız gerekiyor fakat bizim Çince seviyemiz iyi değil ve Çince konuşmak bizim için zor. Neticede Salırca bizim anadilimiz ve bunu konuşmak bizim için daha kolay ve daha samimi”. (No 39, JY. H., K., 28, 13.04.2018, Jishi Kasabası)

Dolayısıyla Salır halkının Salır dilini bilinçli bir şekilde kullanarak kabul ettikleri ve Salır dilini kendi ulusal kimliklerinin önemli bir sembolü olarak gördükleri gözlemlenebilir. Dil, bir etnik grup üyeleri için sadece önemli bir kimlik faktörü değil fakat aynı zamanda kimlik duygusunu korumak için bir kültür aktarma biçimidir.

Çiftler için bu, aşktan evliliğe kadar uzanan duygusal bir yüceltme sürecidir ve bu süreç de dil vasıtasıyla inşa edilmektedir. Salır, Hui ve Han halklarının her biri kendi dillerine sahiptir ve gruplar arasında yapılan etnik gruplar arası evlilikler her iki çiftin de aynı dili konuşuyor olduğu gerçeğine dayalıdır. Karma bir çift arasında bir dil bariyeri bulunması halinde iki aile gerek günlük iletişimlerinde gerekse sosyal etkileşimlerinde zorluklarla karşılaşacaklardır.

“İlçemiz bir Salır Otonom bölgesidir ve Salır halkıyla daha çok irtibatımız olacak, Hui halkıyla az bir irtibatımız, Han halkıyla ise çok daha az irtibatımız olacak ve en az irtibatımız da Tibet halkıyla olacaktır. Kendileri hakkında özel bir izlenimim yok, hepsinin iyi insanlar olduklarını düşünmekteyim. Etnik gruplar arası evlilik halen nadirdir, özellikle de Han ve Tibet halkları arasında. Fakat şu anda Salır halkı ile Hui halkı arasında daha çok sayıda etnik gruplar arası evlilik vardır. Aynı dine inanmaktayız dolayısıyla din bizim için bir bariyer değildir. Fakat hayat alışkanlıklarımız arasında bazı farklılıklar var ve en önemli farklılık da

dil bariyeridir. İletişim özellikle de eski nesil için göreceli olarak zor. Benim jenerasyonumdaki kişiler Çinceye hakimler dolayısıyla bu bir iletişim problemi teşkil etmiyor. Fakat ebeveynlerimin jenerasyonu dil kaynaklı zorluklarla daha çok karşılaşiyor dolayısıyla çocuklarının Salır halkından birisiyle evlenmesini ümit ediyorlar. Yine de Hui ve Han hakları arasındaki evliliklerin sayısı giderek artmakta olup bu da etnik gruplar arası evlilik için artık herhangi bir eleştiri olmayacağı anlamına gelmekte.” (No 21, XX. H., K., 31, 23.02.2018,Jishi Kasabası)

Dilin bir etnik kimlik olarak kullanılması yaşın düşmesiyle beraber azalan bir trend olarak kendini göstermekte olup bu, etnik gruplar arasındaki evlilik sayısı artışından da örneklendirilebileceği üzere, aynı zamanda etnik gruplar arası iletişimi daha yoğun bir hale getirmektedir. Fakat dilin aile ve toplum içinde sahip olduğu özel statüden dolayı karma bir aile kurulmuş olsa bile dil faktörü çiftler için kendi sosyal döngülerine entegrasyon anlamında bir zorluk ortaya çıkarmakta olup bu da kimi hallerde bir sonraki jenerasyonu etkileyecektir.

“Kocam Salır dilini konuşamıyor fakat sadece Hui etnik grubundan olduğu için Çince konuşabiliyor dolayısıyla da çocuklarım ve ben kendisiyle Çince konuşabiliyoruz. Her iki çocuğumda da Salır dilini anlayabiliyor fakat çok az konuşabiliyor. Çocuklarıma Salır dilini öğretmeyi her zaman istemişimdir fakat çoğu zaman Çince dilinde iletişim kuruyoruz. Aynı zamanda İkamet Kütüğündeki kayıtları babalarının ait olduğu Hui haklı olarak geçiyor dolayısıyla kendilerini Salır dilini konuşmaya zorlamadım. Çocuklarım annemin ailesiyle oldukça yakın fakat Salır dilini çok az konuşabildikleri için bazen kendilerini üzgün hissedebiliyorlar. Ebeveynlerimin evine geldikleri zaman annem ve babamla iletişim sorunları yaşıyorlar fakat onları benim eşliğimde daha sık ziyaret ettikleri zaman aileme daha çok aşına olabiliyorlar”.(No.33,S. M ,K,42 ,22.03.2018,Xining,)

Gelecekte evlenmemiş kişiler için eş seçilmesine yönelik kriterler hakkında kendilerine soru sorulduğu zaman aralarından bazıları düşüncelerini aşağıdaki şekilde açıkça ifade etmişlerdir:

“Öncelikle yaşadığımız Xunha Bölgesindeki Salır popülasyonu çoğunluğu oluşturmaktadır. Gelecekte iletişim daha kolay olacağından dolayı evlilik partnerlerimiz kendi etnik gruplarına göre öncelik taşıyacaklardır. Eğer diğer etnik gruplarla evlenirsek kendi anadilimizi yavaş yavaş unutacağımız şüphesizdir. Çocuklarım bile artık Salır dilini konuşmayabilir. Birçok sınıf arkadaşımın ebeveynleri farklı uluslardan. Mesela babası Hui halkından ve annesi Salır halkından ve kendi Salır dilini çok zor konuşabiliyor. Fakat annesinin Hui halkından ve babasının Salır halkından olması ve halen kendi anadilin konuşuyor olması daha iyi. Bunun benim başıma gelmesini istemiyorum. Dolayısıyla dil faktörüne ek olarak, evlilik için kendi etnik grubumdan olan kişilere halen öncelik verebilirim. Hayat alışkanlıklarımız daha benzer olup Hui halkının benzerliği bunu takip etmektedir. Tibet ve Han halklarından herhangi bir kişiyle evlenmeyeceğim”.(No 28 ,YZ M,K, 17,13.03.2018,Jishi Kasabası,)

Dolayısıyla etnik gruplar arası evlilikler yaygın olmayan dillerin ortadan kaybolmasına bir ölçüde katkıda bulunmakta olup Salır halkının Çinceyi giderek daha iyi öğrenmesiyle Salır ve Hui hakları arasında Çince kaynaklanan bariyerler kademeli olarak ortadan kalkmaktadır. Bu halde Salır halkı için kültür ve dil mirası bırakılması ve bunların geliştirilmesi endişe verici bir hale gelmektedir. Etnik gruplar arası evliliklerin kültür üzerinde sahip olduğu etki göz önüne alındığında “kültürel etkileşim” terimi kullanılabilir olup bu, iki veya daha fazla kültürel sistem arasındaki kültür değiş tokuşu veya çarpışmasını belirlemek ve bir veya birden fazla kültür sisteminin değişmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu şekilde etnik gruplar arası evlilik yapan ailelerin çocukları dominant etnik kültürden daha fazla etkilenmektedir fakat bu, çocuğun ilkokulunun kendi ailesi ve ilk öğretmenlerinin de kendi

ebeveynleri olmasından dolayı Salır dilinin benimsenmesi anlamında objektif olarak çok yardımcı değildir. Çocuğun dil öğrenme becerisinin geliştirilmesi için bir ana unsur gençken kendi ebeveynleriyle kurduğu iletişimidir. Bu öğrenme bilinçaltında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin dil seçimi kendi çocuklarının dil becerisini belirlemektedir. Etnik gruplar arası evlilikle kurulmuş bir ailedeki çocuklar iki dili ideal bir durumda öğrenebilmektedir. Fakat gerçek hayatta çocuğun dil seçimi sadece tek bir dilden yana olmaktadır.

6.3.1.3 Hayat alışkanlıkları ve ulusal karakterler

Bir etnik grubun geleneksel kültürü benzersiz karakterler ve zamana ait aşikar karakteristikler içermektedir. Modernleşme süreci içinde tarihi bir kalıntı olan geleneksel kültür, halen ısrarlı bir biçimde korumakta olup bir etnik grubun gelişimindeki değer yönelimiyle doludur ve aynı zamanda bu grubun hayat ve üretim şekillerini de etkilemektedir. Etnik grup arası evlilik sadece iki etnik grubun birleşmesi olmayıp bu iki etnik grubun karşılıklı olarak onaylamasıyla da ilgilidir ve bu onay da hem karşılıklı biçimde ailelerin, toplulukların ve halkların onayını da içermektedir. Gelenekler ve alışkanlıklar bir ulus tarafından kendi tarihsel gelişimi esnasında oluşturulur ve bu da ulusal kültürel hayatın bir bileşeni olduğu gibi aynı zamanda diğerlerinden farklı bir milliyetin aşikar bir sembolüdür. Ortak aile kavramlarının oluşturulması esnasında gelenekler arasında mevcut aşikar farklar kalıtsal fiziksel biçimle aynı derecede önemli bir rol oynamaktadır. Dil ve din arasında mevcut farklılıklara ek olarak gelenekler arasındaki farklılıklar değişik sosyal grupların içinde bulunduğu farklı ekonomik ve siyasi ortamlardan kaynaklanmaktadır.⁷⁴

⁷⁴ (Almanya) Max Weber, “*Ekonomi, Sosyal Alanlar ve Güç*” Trans. by Li Qiang, Pekin, Hayat: Sanlian press, 1998, p. 116.

Yapılan röportajlar esnasında birçok yerel üyenin dini etnik gruplar arasında yapılacak evlilik için birincil şart olarak gördüğü ve hayat alışkanlıkları ve gelenekler arasındaki farkın da evlilik seçimi için diğer bir önemli koşulu teşkil ettiği görülmüştür.

“Eğer çocuklarım evlenmek isterse, öncelikle kendi Salır halkımızdan birisini tercih etmelerini isterim. Han ve Tibet halklarından birisiyle evlenmeleri kendileri için iyi değildir. Neticede dinimiz ve alışkanlıklarımız oldukça farklı. Xunha Bölgesindeki Hui halkı Salır halkına karşı Salır erkeklerinin aşırı milliyetçi olduklarına dair bir önyargıya sahiptir. Dolayısıyla Salır halkıyla alakadar olmak veya onlarla evlenmek istememektedirler”.(No.38 YL H ,K,32 19.03.Jishi Kasabası,)

Araştırmamda görüşmesi yapılan birçok kişi etnik gruplar arasında yapılan evliliklerde karşılaşılan “ayrılıkları” ve bireysel etnik kültüre karşı olmalarını açıklamak için hem kendilerinin hem de akrabaları ve dostlarının tecrübelerini kullanmışlardır.

“Biz, Salır halkı olarak, Tibet ve Han halklarıyla pek evlilik gerçekleştirmekteyiz, fakat Hui halklarıyla yapılan evliliklerin sayısı diğerine göre daha fazladır. Han halkından biriyle evlenen Salır mensupları aynı zamanda İslam dinine geçmektedir. Salır halkı atalarının şeflerinin yerel Tibet halkının kızlarıyla evlenmesinden dolayı tarih boyunca birçok kişi Tibet halkının Salır halkının amcası olduğunu düşünmüş olup bu da bir nevi siyasi evliliğe benzetilebilir. Yine de bu iki ulus arasındaki bazı şeyler birbiriyle çok uyumlu değildir. Hui halkı Salır halkını biraz küçük görmektedir bunun esas nedeni hayat alışkanlıklarının aynı olmamasıdır. Meslektaşımın gelini Hui halkındadır. Kendisi ve eşi oğullarının evine gittikleri zaman gelinleri onlara hiçbir zaman kibar davranmamaktadır. Eğer onların yerinde biz olsaydık gelinimiz bize kötü davranmayacak ve kayınvalide ve kayınpederine karşı hürmetkar olacaktı. Dolayısıyla

etnik gruplar arası evliliklerle oluşan aileler her zaman için birden fazla konuda ihtilaf ve anlaşmazlığa sahne olmaktadır. Aynı dine mensup olmalarına rağmen Hui halkından birisiyle evlendikten sonra anlayış ve alışkanlık anlamında birçok ayrılık devam etmektedir. (No 4 ,WL H ,E,65, 03.01.2018,Gezi Kasabası)

Aşağıdaki vaka kadının Salır kocanın ise Hui halkına ait olduğu bir etnik gruplar arası evliliğe aittir:

“Ben Boşandıktan sonra Salır halkının yine Salır halkından olanlarla evlenmesinin daha iyi olduğuna kuvvetle kanaat getirdim. Aynı hayat alışkanlıklarını paylaşmaları ve gerek etrafındakilere gerekse toplumun geneline aynı şekilde yaklaşmalarından dolayı birbirlerine yardım edebilirler ve hayat boyunca herhangi bir ihtilaf yaşamazlar. Fakat Hui halkının alışkanlıkları bizimkilerden farklı. Buna ek olarak Salır halkına karşı önyargılılar. Salır halkının ahlakının iyi olmadığını ve öğretileri yüzeysel olarak takip ettiğini düşünüyorlar fakat kendilerinin özel hayatlarında yaptıkları bu öğretilere uygun değil. Bana göre Salır halkından sadece az sayıda kişi bu davranışları gösterebilir. Bizim çok misafirperver olduğumuzu, akrabaların birbirlerini çok sık ziyaret ettiklerini ve yapacak çok işimiz olduğunu düşünüyorlar. Günlük hayatlarımızda birçok nezaket unsuru var ve yoğun kişiler arası iletişim çok enerji ve para harcanmasına sebep oluyor. Hui erkekleri genellikle cimridir ve hayatta her kuruşun pazarlığını yapar. Salır grubundakilere kıyasla Hui tabiiyetindeki birçok erkek istediklerini söylemek ve yapmak konusunda yeterince cesur değildir. Tüm bunlara ek olarak dini kuralları dikkate almaz, kumar oynar, ev dışında içki içer ve ailelerini ihmal ederler”.(No 17, HM H ,K,47, 26.01.2018,Jishi Kasabası)

Yukarıda örnekleri verildiği üzere farklı etnik evliliklerde hayat alışkanlıklarından kaynaklanan ihtilafların yanı sıra, ilgili etnik grupları ve toplulukları ile etkileşim süreci esnasında ortaya çıkan gelenek ve milli karakter tabanlı ayrılıklar da çiftler

için sahip oldukları değerler üzerinde yapılan bir deneyimi teşkil etmektedir. Aşağıdaki vaka, Hui erkekleriyle evlenen “Salır” kadınlarının tecrübe ettikleri bir değerler çatışmasıdır:

“Aynı hayat alışkanlıklarına sahip oldukları sürece Hui veya Salır halkından bir kişiyle evlenmenin herhangi bir ihtilaf doğurmayacağı inancındayım. Fakat benim birçok alışkanlığım kocaminkilerden farklı. Evlendikten ve kocamın evine taşındıktan sonra birçok alışkanlığım onunkileri takip etti. Bir aile üyesi vefat edince her iki tarafın geleneklerini de uygularız. Geleneklerimiz uyarınca Xunhua bölgesinde bir aile üyesinin vefatı halinde evde 40 gün boyunca evde kalır, misafirleri kabul eder ve ölen için dua ederiz. Fakat kocamın geldiği yerde böyle bir gelenek yok. Dolayısıyla babasının ölüm töreni onların geleneklerine göre yapıldı. Bir aile üyesi vefat edince kocamın diğer aile üyeleri camiye veya fakirlere para verir fakat biz farklıyız. Biz 40 gün boyunca evde kalır ve ölen için dua ederiz. Şahsen ebeveynlerimizin bizi yetiştirmesinin kolay olmadığı inancındayım. Ebeveynlerimiz için bunlar yapmak bizim bir görevimiz fakat kocamın geleneği sadece bir miktar para dağıtmak ve buna halen alışamadım.”(No 33, S M ,E, 42,22.03.2018, Xining)

“Arkadaşlarımız ve akrabalarımız arasında diğer etnik gruplardan kadınlarla evlenen Salır erkekleri var fakat hiçbir Salır kadını diğer etnik grupların erkekleriyle evlenmez. Salır halkındakilerin Hui halkındakilerle evlenmesinin kabul edilebilir olduğunu düşünüyorum fakat hayat alışkanlıklarımız ve mizaçlarımızın farklı olmasından dolayı Salır insanların yine Salır insanlarıyla evlenmelerinin daha iyi olacağı inancındayım”.(No 39 ,JY H ,K, 28 ,13.04.2018,Jishi Kasabası,)

Salır halkı kendi iç kimliğini din veya etnik geleneklerle korumakta ve kendileriyle aynı dini inanca sahip olan Hui halkından dil, ulusal karakter ve gelenekleriyle ayrılmaktadır.

6.3.1.4 Nüfus Hareketliliği

1980’li yılların ortalarından beri Çin’deki göçmen işçi sayısı artmaya başlamıştır. İktisadi yönden bu artış sadece üretim malzemelerindeki bir artışı değil aynı zamanda insanların maddi ihtiyaçlarında da bir artışı işaret etmektedir.

Kendi bölgelerinin dışında çalışan çiftçiler ilk aşamada sadece bireysel işçi veya bireysel işçi transferidir. Fakat sonraki etnik grup aç yıl içinde popülasyon hareketliliği sadece göçmenleri değil ailelerini ve içinde bulunduğu toplulukları da içermeye başladı. Dahası Xunhua bölgesinde eğitimin teşvik edilmesiyle birlikte ek öğrenim için dışarıya giden gençlerin sayısı da arttı. Kültürel miras anlamında popülasyon hareketliliği sadece ekonomik gelişmenin teşvik edilmesini amaçlamamaktadır. Aynı zamanda etnik gruplar ve bölgeler arası evlilikler yerel alanın sosyal alanına kademeli olarak katıştırılmaktadır. Yerel Xunhua bölgesinde yapılan etnik gruplar arası evliliklerin incelenmesi esnasında bu bölgedeki genç erkeklerin iş veya eğitim süreci esnasında farklı etnik gruplarda daha çok evlilik yaptıkları fakat genç kadınların farklı etnik gruplarla yaptıkları evliliklerin daha düşük oranlarda olduğu gözlemlenmiştir.

“Gerçekte şu anda Xunhua bölgesindeki etnik gruplar arası evlilikler giderek artmaktadır. Genellikle Salır erkekleri Hui kadınlarıyla daha sık evlenmekle birlikte Hui erkekleriyle evlenen Salır kadınlarının sayısı göreceli olarak daha azdır. Bu aileleri teşkil eden çiftlerin çoğu üniversite öğrenimi esnasında tanışmış ve mezuniyetten sonra her iki tarafın ailesini ziyaret etmek için mahallerine geri dönmüşlerdir. İlk önce çoğu ebeveyn bunu kabul etmemesine rağmen çiftlerin ısrar etmesi üzerinde bunu kabul etmektedirler. Fakat evlilikten sonra aile ihtilafları kademeli olarak ortaya çıkmaktadır. Kuzenimin kocası Lanzhou’daki Hui halk tabiiyetindedir. Ebeveynleri evliliklerine şiddetle karşı

çıkıştır. Daha önce erkek kardeşi Mısır'da öğrenim görürken Xi'an'dan bir Hui kızıyla tanışarak ailesi buna karşı çıkmasına rağmen kendisiyle evlenmiş ve ailesinin de gelinlerini kabul etmekten başka çaresi kalmamıştır. Dolayısıyla kuzenimin ebeveynleri evlenmesine karşı şiddetle çıkmışlardır fakat kendisi ısrar etmiştir. Netice itibariyle kendisi evlendikten sonra birçok problem ortaya çıkmıştır. Birçok hayat alışkanlığı farklıdır. Kuzenimin kendisi de daha sonra buna pişman olmuştur. Daha da kötüsü eğer çocuğu olmasaydı boşanabilirdi. Yerel Xunhua bölgesindeki Salır halkı Hui halkından bazı kişiler hakkında kötü bir izlenime sahiptir ve Hui halkının kendini beğenmiş olduğunu ve dindar olmadığını düşünmektedir. Ek olarak Hui kızlarının küçük ev işleri için dahi evde otoriter olduklarını düşünmektedirler. Fakat Salır halkı tutumlu ve alçakgönüllü kızları tercih etmektedir".(No.31 YH,K, 24 ,19.03.2018,Gezi Kasabası,)

Salır etnik grubundaki evlilikler sadece birey ve ailelerin (ebeveynler vesaire) işi olmayıp tüm topluluğun işidir ve gerek sosyal gerekse kültürel geleneklerin sınırlamalarıyla birlikte kamu görüşünün denetimine tabidir. Bu sebeple Salır evlilikleri Salır halkının sınırlarının korunması anlamında önemli bir mekanizmadır.

"Çalışmak için dışarıya giden birçok Salır erkeği kendilerine eş bulamamaktadır. Birçok aile bu durum karşısında tereddüt etmekte fakat evliliklerini onaylamaktan başka çare bulamamaktadır. Bu da birçok arkadaşımın çocuğunun içinde bulunduğu durumdur. Şu anda kendi bölgelerinde yaşıyorlar fakat torunlarının hepsi Salır dilini konuşabiliyor."(No. 36, LB H ,R, 36, 05.04.2018,Gezi Kasabası)

Yukarıdaki durumda Salır etnik grubundan diğer etnik gruplardan birisiyle evlilik yapan ailelerden birçoğunda Salır erkekleri ve diğer gruplardan kadınlar olduğu, bu kadınların daha sonra İslam dinine geçtiği fakat bunun aksine diğer etnik gruplardan erkeklerle evlenen hemen hemen hiçbir Salır kadını olmadığı görülmektedir. Fakat genel anlamda etnik gruplar arası evliliklerle karşılaştırıldığı vakit Salır etnik grubu

kendi etnik grubu içinde farklı baba soylarına ait kan gruplarıyla yapılan evliliklere daha fazla dikkat göstermekte olup bu esnada baba soyu ailesinin yapısının korunması ve genişletilmesi için dış evliliklerin kendi kültürel cazibeleri olmasını temin etmektedir. İkinci olarak Salır halkının bir arada yaşadığı kırsal kesimlerde evlilik birliğinin kurulması daha çok akrabaların tanıştırılması yoluyla olup ebeveynlerin halen kendi erkek ve kız çocuklarının evlilikleri hakkında karar alma gücü mevcuttur. Tüm bunlarla beraber göçmen işçi ve ek öğrenim öğrencileri fenomeni kırsal kesimdeki gençlerin etnik gruplar arası evlilik seçimleri üzerinde bir miktar etkiye sahip olacaktır. İşe girmeden önce bir eş seçen veya evlenen kırsal kesim gençlerine kıyasla işe başladıktan sonra evlenen kırsal kesim gençliğinin başvurdukları kanallar da “ebeveyn ve ailelerin tanışması”, “kendi kendine eş bulma”, “arkadaşların tanışması” ve diğer yönlere doğru kaymıştır. Bu fenomenler aynı zamanda giderek sayısı artan etnik gruplar arası evliliklerin de doğrudan bir nedenidir.

Sonuç olarak Salır etnik grubu içinde vuku bulan etnik gruplar arası evlilikler birden fazla faktörün bir sonucu olup dinamik bir sosyal fenomeni temsil etmektedir. Günümüzün toplumunda dil, popülasyon, ulusal karakterler gibi etnik grupların temel karakteristiklerinin oluşturduğu faktör Salır halkının etnik gruplar arası evlilikler anlamındaki seçimine esas kriter teşkil etmekte olup bireysel faktörler, sosyal ortam ve psikolojik faktörler bunu takip etmektedir. Bunlar arasında dil, din ve ulusal karakterler Salır etnik grubunun yaptığı etnik gruplar arası evlilikler üzerindeki en büyük etkiye sahiptir. Dini inanç Salır halkının yabancılar yaptıkları evlilikleri belirleyen en önemli faktör olup değişik inançlar ve bu inançlardan etkilenen hayat alışkanlıkları fark arz etmektedir. Dinin etnik gruplar arası evlilikler üzerinde sahip olduğu etki karmaşık bir problemdir. Salır etnik grubu küçük bir popülasyona ve küçük ölçekli bir ekonomiye sahiptir. Artan sayıda etnik gruplar arası evliliğin ana nedeni popülasyon hareketliliğidir. Fakat bu diğer etnik gruplar için her

zaman geçerli değildir. Aynı dine mensup farklı etnik gruplar arasında yapılan evlilikler bile bazı farklılıklara sahiptir. Ek olarak dilin etnik gruplar arası evlilikler üzerinde sahip olduğu etki oldukça önemli olup Xunha bölgesi dilinin etnik gruplar arası evlilikler üzerinde sahip olduğu etkiler anlamında önemli düzeyde jenerasyonlar arası ayrılıklar mevcuttur. Yaşı ileri insanlar kendi etnik grubu içinden kişilerle evlenmeyi tercih ederken genç kişiler her iki dili de etkin olarak konuşabildikleri için eş seçerken dil faktörünü daha az dikkate almaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmanın ana alanı, Çin'in Qing Hai Eyaleti, Xunhua Salır Otonom İlçesi' deki Jishi Kasabası, Gezi Kasabası ve Gızıl Dam Köyüdür. Saha çalışması ve tarihsel belgelerle birleştirilerek, uzun süredir burada yaşayan Salır etnik grubunun dili, dini, kostümleri ve sosyal organizasyon yapısı gibi mevcut kültürel yaşamı anlatılmakta ve analiz edilmektedir. Ek olarak, bu makalede, bazı görüşme örnekleri yoluyla, Salır ve çevresindeki diğer etnik gruplarla iletişim sürecinde kendi etnik kültürünü ve diğer etnik kültürler hakkındaki anlayış ve düşüncelerine odaklanmaktadır. Türkiye'de Çin'de yaşayan Salırlar hakkında daha az tarihî literatür ve Salır halkının kültürü hakkında nispeten az araştırma var.

Salırlar dil, dini inançlar, gelenek örüntüleri, kostüm kültürü vb gibi nesnel kültürel özelliklere sahiptir. Bu özellikler, onu etrafındaki diğer etnik gruplardan ayıran özelliklerdir. Bu kültürel özellikler Salırların içsel, spiritüel ve geleneksel kültürünün somutlaşmış halidir ve dış toplumun Salırların kimliğini değerlendirmesinde önemli bir kriterdir. Çin'in Qing Hai Eyaleti, Xunhua Salır Otonom İlçesinde yaşayan Salırların mevcut kültürü ve kimliğini anlamayı ve açıklamayı amaçlayan bu çalışma, çok sayıda literatüre erişmenin yanı sıra, daha objektif ve doğru sonuçlar elde etmek için Salır halkının günlük yaşamdaki performans ve davranışlarının saha incelemeleri yoluyla analizine de odaklanmaktadır.

Xunhua İlçesinde İslam ve Budizm olmak üzere iki büyük din vardır. Salırlar ve özellikle de dini kültürü farklı olan diğer etnik gruplar arasındaki etkileşim süreci, Salırlar ve diğer etnik gruplar arasında din ve geleneklerde büyük farklılıklar olduğunu gösteriyor. Örneğin, Salırların kendilerini bilinçli olarak Budizm'e inanan yerel Tibetler ve Han halkından ayırmak için dini kullanıyorlar. Hui ve Salırlar İslam'a inansalır bile, Salırlar yerel Hui insanlarından farklı dilleri ve kültürel

alışkanlıklarıyla ayırt edilir. Birlikte yaşayan Salır ve Hui Tibetliler tek bir millete birleşmemelerinin temelinde sadece farklı dini inançlar değil, aynı zamanda geleneklerin, dilin, kıyafetlerin ve diğer kültürel farklılıkların etkisi vardır. Bu ayrışmanın diğer bir sebebi ise Salır ulusal kültürünün çeşitliliğidir. Bir milletin kimliği, o milletin kültürünü, değerlerini ve sosyal normlarının tüm yönlerini içerir ve bu kimlik duygusu, günlük yaşamdaki faaliyetler yoluyla kasıtlı veya kasıtsız olarak ifade edilir. Salırların bazı özel kültürel özellikleri, kültürel yorumcular tarafından kültürel izolasyon veya sosyal izolasyon bağlamında değerlendirilmektedir, ancak yavaş yavaş çevredeki Tibet, Hui ve Han etnik gruplarıyla etkileşimler gerçekleşmektedir. Sosyal tarihin gelişmesiyle birlikte, Salır'ın bu nesnel etnik özellikleri de değişik derecelerde değişime uğramıştır. Örneğin, Salır dilinde giderek daha fazla Çince kelimeler girmektedir. Ancak bu gibi değişimlere rağmen Salırlar kendi kimliğini muhafaza ederek, dil, din ve birçok özel kültürel alışkanlıklarının sınırlarını diğer etnik gruplara karşı korurlar.

KAYNAKÇA

- Smith Anthony (İngiliz) **“Milliyetçilik - Teori, İdeoloji, Tarih”**,Çev. by Ye Jiang, Shanghai, Şangay Halk Yayınevi, 2006, s. 18
- Cokley. K, **“ Critical Issues in the Measurement of Ethnic and Racial Identity: A Referendum on the State of the Field”**, Journal of Counseling Psychology , No:6, 2007, p. 224 — 234.
- Collier, M. J. & Thomas, M. **“Cultural identity: an interpretive perspective”** , In Y.Y. Kim & W. B. Gudykunst(eds.) , Theories in Intercultural communication, Newbury Park. Sage Publications, 1988: 113
- Carla J , **“Racial identity, African Self-consciousness and Career in Decision Making in African American College Women”**, 5, Journal of Multicultural Counseling and Development, 1998, Vol.26(No.1)
- SARITAŞ Eyüp, **“Salar Türkleri Tarihi 1279-1911”**, Demavend Yayınlar, S. 19, Istanbul 2015
- Eric. Erikson, **“İdentity: Youth and Crisis”**, Trans by Sun Mingzhi, Hangzhou, Zhejiang Education Press, 1998, S.7
- Erdoğan Merçel , **“Fars Atabegleri Salgurlular”** Türk Tarih Kurumu Yayınları.1991
- Friedrich.Barth , **“Ethnic Groups and Boundaries”** [J], Gao Chongyi, Guangxi Üniversitesi Uluslar Arası (Felsefe ve Sosyal Bilimler), 1999, (1)弗里德里克.巴斯.”族群与边界”[J] .高崇译.广西民族学院 学报(哲学社会科学版), 1999,(1)

- Foluoyide zhuyi yuanzhuxuanji , ”弗洛伊德主义原著选辑（上、下卷）”[Freudculuk Orjinallerin eserlerinden seçmeler (üst ve alt ciltler)] ,Trans. by Wenbo Che, Liaoning People’s Publishing House Yayinevi, y.y ,1989-07
- Han Zhongyi , 韩忠义, “试论撒拉族族源”[Maaşın kaynağının bir tartışması], Gansu Minzu Yanjiu press,No.2, 1995
- J Phinney, **“Ethnic Identity”**,in A.E.Kazdin(e.d),Encyclopedia of Psychology, New York,Oxford University Prcss, 2000, pp. 254-259.
- Kaşgarlı Mahmud, Dîvânu Lugâti’t-Türk, Çev Besim Atalay. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt 1, Ankara 2006 s.56-57
- Phinney J S, Ong A D. Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity: Current Status and Future Directions [J. Journal of Counseling Psychology, 2007(3)
- Phinney J S, Ethnic iIdentity and Self — esteem: A review and Integration [J] . Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 1991(2)
- Phinney J S. Ethnic identity in adolescents and adults: review of research [J] . Psychological bulletin , 1990(3) .
- Qing Hai Renkou Shuju Puchai, ’青海人口数据普查 [Qinghay Demografik İstatistikler] Demografik Yayinevi, Pekin 2001, s.5
- Qing Hai zongjiao wenhua “青海宗教文化”[Qinghay Dini Faaliyetlerle ilgili Anketi], Dini kültür Yayinevi,Qing Hai, 2015, s. 38
- Qing Hai xinxi chanye fazhan baogao “青海省信息发展产业报告” [Qing Hai Eyalatin Bilgi Geliştirme Sanayi Raporu, Tinghua Yayinevi, Pekin, 2015, s.4

Umañ a — Taylor A J,
Yazedjian A, Bámaca —
Gómez M.

Developing the Ethnic Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives [J]. Identity: An International Journal of Theory and Research, 2004(1) .

Mccowan C J, Alston R R
J. Racial Identity, African Self —

Consciousness, and Career Decision Making in African American College Women. Journal of Multicultural Counseling and Development, v26, n1, p.28-38, Jan, 1998.

Ma Chengjun 马成俊,

“土库曼斯坦访问纪实”[Record of Visit to Turkmenistan] , Nationality of Qing Hai study Press, No. 1, 2001

Ma Chengjun 马成俊,

“关于撒拉族研究中的几个问题”[Several Questions on the Study of Salar Nationality] ,Nationality of Qing Hai Study Press, No. 2, 2005

Ma jianxing 马建兴,

“青海简明撒拉族文化”[Qing Hai Kısaca Salar Kültür], Cihua Yayınevi, Pekin 2009, s, 34

(ABD) Myrville. Stewart:

“Çağdaş Batı Dini Felsefesi”, Trans by Zhou weivhi, Pekin, Peking University Press, 2001, s. 86-93

Minawaer 米娜瓦尔 ,

”再论撒拉族的族源与行程问题”[Salırların etnik kökenini ve göçünü bir tartışmak] ,University of Zhongyang minzu press, No.6, 2001

Mi Yizhi 牟一之,

”撒拉族史”[Salır’ların Tarih] ,Sichuan Nationalities Publishing Press,2004

Milton M. Gordon,

“Assimilation in American Life , ” Ed.by DongLiu, Trans. by RongMa, y.y., Yilin Yayınları,Ocak 2015

Mi Yizhi 牟一之,

”撒拉族政治社会史”[Salır’ların Siyasi ve Sosyal Tarihi], w.place,Hong Kong Yellow River Culture Press , December 1990.

- Ma Chengjun 马成俊, Record of Visit to Turkmenistan Publishing Press
Q nationality study No. 1, 2001
- Ma jianxing 马建兴, ming sala zu wen hua (青海简明撒拉族文化:
Qing Hai Kısaca Salır Kültür)Cihua
Yayınevi ,Pekin 2009, s, 36
- NaRıBiLiGe 纳日碧力戈, “现代背景下的族群建构[M] “ [Ethnic
Group Construction in Modern Background
[M]]. Kunming,Yunnan Education Publishing
House, 2000
- NIŞANCI Ş. ve IŞIK C., ,2012, “Etnisite Algısının Siyasal Tercihler
Üzerine Etkisi: Kars İli Kağızman İlçesi
Üzerine Bir Çalışma”, II. Bölgesel Sorunlar Ve
Türkiye Sempozyumu 1-2 Ekim 2012, S.109-133.
- Salazu jianshi ”撒拉族简史”[The Brief History of the Salar
People] ,The ethnic publishing house press,
w.place.,w.date.
- Samuel. Huntington 塞缪尔.亨廷顿,“我们是谁: 美国国家特性面临的
挑战 ”[Biz Kimiz: Amerikan Ulusal
Özellikleri ile Karşılaşılan Zorluklar] , Trans. by
Kexiong Cheng, Beijing Xinhua Yayınevi ,
y.y ,2005.
- Shi RongHua 时蓉华, ” 社会心理学词典” [Sosyal Psikoloji sözlük],
Sichuan Halk Yayınevi ,1988-1911
- Tan Xiaoxia. 谭晓霞, “ 今日撒拉族生活”[“The Life of the Salar
People Today]”, The National Small Island ,The
New Century of Salar Research (2001-2009),
Beijing Nationalities Publishing House, 2010. p.
727
- Writing Team of Salır
Brief History “A Brief History of Salır” Beijing Nationalities
Publishing House 2008 p.187
- Wang Xien 王希恩, ” 当代西方民族理论的主要渊源”[Çağdaş Batı
Ulusal Teorilerinin Ana Kaynakları] ,y.y., Etnik
Çalışmalar Yayınevi, NO:2,2004. S. 2

- Yan Qing 严庆, ”冲突与整合：民族政治关系模式研究”[Çatışma ve Entegrasyon: Etnik Politik İlişkiler Modelinin İncelenmesi],Pekin, Sosyal Bilimler Akademik Yayınevi, 2011, s. 201
- Yang yanwei 杨艳韦, “青海河湟水谷地”[Qing Hai Hehuang Vadisi], Dünya Kitapları YayıneviYayınevi, Pekin 2015, s.11
- Zhu Zhixian 朱智贤, “心理学大辞典” [Psikoloji Sözlüğü] ,Pekin Normal Üniversitesi Press, 1989-1910
- Zhou Xiaohong 周晓虹, “认同理论：社会学与心理学的分析路径” [Kimlik Teorisi: Sosyoloji ve Psikolojinin Analizi Yolu], Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 2008.4
- Zhang zhongxiao 张忠孝, ”青海地理”[Qing Hai Coğrafyası], Bilim Yayınevi,Qing Hai, 2009, s.,34.

Elektornik Kaynak

Çin'in İdari Bölümleri, 31 Aralık 2005 tarih itibarıyla Çin tarafından yönetilen bölümleri özetlemektedir.

http://www.turkcewiki.org/wiki/%C3%87in%27in_idari_b%C3%B6l%C3%BCmleri

百度词条青海省, Baidu GirişiQing Hai Eyaletine Kısa Bir Giriş.

<https://baike.baidu.com/item/%E9%9D%92%E6%B5%B7/31638?fr=aladdin>

百度词条清水乡, Baidu Girişi Qingshui Beldesi'ne Kısa Bir Giriş.

<https://baike.baidu.com/item/%E6%B8%85%E6%B0%B4%E4%B9%A1/6753863?fr=aladdin>

青海国民经济和社会发展统计公, Qing Hai Eyaletinde 2014 Yılında Ulusal Ekonomik ve Sosyal Gelişme İstatistiki Tebliği.

http://district.ce.cn/zt/zlk/bg/201601/27/t20160127_8585967_3.shtml

EKLER

GÖRÜŞME (MÜLAKAT)

SALIR TÜRKLER OLMANIN ANLAM MÜLAKAT FORMU 1

MÜLAKAT KOD NO _____

MÜLAKATÇI _____

MÜLAKAT YERİ _____

MÜLAKAT TARİH _____

MÜLAKAT BAŞLANGIÇ SAAT _____

MÜLAKAT BİTİŞ SAAT _____

ÇALIŞMA YAPILAN KÖYÜN ADI _

Adı Soyadı		Telefonu	
Cinsiyet	K() E()	Yaşı	
Yaşadığı Yeri		Doğum yeri	
Eğitimi		İş sektörü --statüsü	

1. DEMOGRAFİK YAPI

2. KONUŞULAN DİL ÖZELLİKLERİ

2.1 Ana diller _____ Düzeyi İyi() orta() az ()

2.2 Bildiği diller _____ Düzeyi İyi() orta() az ()

3. KONUŞULAN EVLİLİK

3.1 Konuşulan Medeni Evli() bekar () EÖ () A()

3.2 Konuşulan Evlise kaç yaşında evlendi _____

3.3 Konuşulan Kaçınıcı Evliliği olduğu _____

3.4 Konuşulan Evlise nerede evlendi _____

Konuşulan Evlise

	Yaş	Miliyeti	DOĞUMYERİ (İl- İlçe- köy)	EĞİTİM	HALİ	İŞİ
Eşinin	_____	_____	_____	_____	_____	_____

HANEYİ OLUŞTURAN BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ

STATÜSÜ	ADI	Miliyeti	Bildiği diller	CİNSİYETİ	YAŞI	DOĞUM YERİ	EĞİTİMİ	MEDENİ HALİ	İŞİ
			Cinçe Salırca diğer E K			(İlçe köy)		E B EÖ A	

____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____
____ _ () () () () () _____ _____ _____ () () () () _____

4. KONUŞULAN EBEVEYNLERİN ÖZELLİKLERİ

4.1 KONUŞULAN ANNE BABASI SAĞ MI: 1-ASBS () 2-ASBÖ () 3-AÖBS () 4-AÖBÖ ()

4.2 KONUŞULAN EBEVEYİNİ SAĞ İSE

YAŞ	Miliyeti	Bildiği diller	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ	MEDENİ HALİ	İŞİ SEKTÖRÜ	SUANDA NEREDE
		Cinçe Salırca diğer (İL- İlçe- köy)			E B E Ö A		(İL- İlçe- köy)
Anne	_____	() () ()	_____	_____	() () ()	_____	_____
Baba	_____	() () ()	_____	_____	() () ()	_____	_____

2.3 KONUŞULAN EBEVEYİNİ ÖLÜ İSE

DOĞUM TARİHİ	Miliyeti	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ	ÖLÜM TARİHİ	ÖLÜM YERİ
YAŞ		(İL- İlçe- köy)			(İL- İlçe- köy)
Anne	_____	_____	_____	_____	_____
Baba	_____	_____	_____	_____	_____

2.4 KONUŞULAN ANNESİNİN

MİLETİ	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ
	(İL- İlçe- köy)	
Annesi	_____	_____
Babası	_____	_____

2.5 KONUŞULAN BABASININ

Miliyeti	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ
	(İL- İlçe- köy)	
Annesi	_____	_____
Babası	_____	_____

3 KONUŞULAN KARDEŞLEİNİN ÖZELLİKLERİ

3.1 KONUŞULAN(HAYATTA VE ÖLMÜŞ) KARDEŞİNİN OLMA DURUMU 1. VAR() 2 .YOK()

3.2 KONUŞULAN KARDEŞ VARSA

YAŞ	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ	MEDENİ HALİ	İŞİ SEKTÖRÜ	EVLİ İSE EŞİNİN MİLETİ	SU ANDA NEREDE OTURUR
	(İL- İlçe- köy)		E B EÖA			(İL- İlçe- köy)
1.Kardeş	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
2.Kardeş	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
3.Kardeş	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
4.Kardeş	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____

3.3 KONUŞULAN ÖLEN KARDEŞ VARSA KAÇ YIL ÖLDÜĞÜ _____

4 KONUŞULAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

4.1 KONUŞULAN(HAYATTA VE ÖLMÜŞ) ÇOCUKLARININ OLMA DURUMU 1. VAR() 2 .YOK()

4.2 VARSA ÖZ ÜZEY ÇOCUK SAYISI _____ ERKEK _____ KIZ _____

4.3 KONUŞULAN ÇOCUKLAR VARSA KAÇ DOĞUM YAPTI _____

YAŞ	DOĞUM YERİ	EĞİTİM HALİ	MEDENİ HALİ	EVLİSE EŞİN MİLLİYETİ	İŞİ SEKTÖRÜ	SU ANDA NEREDE OTURUR
	(İL- İlçe- köy)		E B EÖA			(İL- İlçe- köy)
1. Çocuk	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
2. Çocuk	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
3. Çocuk	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____
4. Çocuk	_____	_____	_____	○ ○ ○ ○	_____	_____

4.3 KONUŞULAN ÖLEN ÇOCUKLAR VARSA KAÇ YIL ÖLDÜĞÜ _____

SALIR OLMANIN ANLAM MÜLAKAT FORMU 2

1. Ebeveyniz nasıl tanışmış?
2. Ebeveyniz hangi dilleri biliyorlar/konuşuyor?
3. Bir dilden daha fazla diller biliyorsa nasıl öğrenmiş?
4. Bir dilden daha fazla diller biliyorsanız daha çok hangi dilde yayınlar takip ediyorsunuz?
5. Genellikle hangi vesileyle Salırca veya Çince kullanıyorsunuz?
6. Eğer Salırca biliyorsanız diğer Salırca bilmeyenler nasıl düşünüyorsunuz?
7. Eğer Salırca bilmeyenler diğer Salırca bilenler nasıl düşünüyorsunuz?
8. Akrabalar neredeler ve ne iş yapıyorlar?
9. Komşularımızla ilişkileriniz nasıldır?
10. Byramları nasıl geçirirdiniz?
11. Salır etniğiniz kökeninizi nereden geliyor ve etniğiniz kökeninizi tarih biliyorsunuz?
12. Salır etniğiniz öyküsü biliyormusun? Biliyorsen bir tane öyküsü kısaca söyler misiniz?
13. Evinizde hangi yemekler yapıyorsunuz ve yiyorsunuz?
14. Size göre Salır etniğiniz gelenek giyimler var mı ve nasıl bir model?
15. Size göre Salırlar bu milliyet nasıl ve nereli bir tarif ediyorsunuz
16. Size göre Salır Otonom İlçesinde yaşayan Salır ve Tibet etnik gruplar neler farklılık gösteriyorlar?
17. Size göre Salır Otonom İlçesinde yaşayan Salır ve Hui ile etnik gruplar neler farklılık gösteriyorlar?
18. Diğer etnik gruplar hakkında ne düşünüyorsunuz?
Evllyse,
19. Nasıl bir tören ile evlendiniz?
20. Nasıl evlenme kararı verediniz?
21. Eşinizin akrabalarıyla ilişkileriniz nasıl?
Evleneceğiniz kişinin milleti konusunda ebeveyninizin yaklaşımı nasıldı?
Evli değilse:
- 22.
23. Evleneceğiniz kişinin milleti konusunda kediniz ne düşünüyorsunuz?
24. Evleneceğiniz kişinin millieti konosunda ebeveynlerinizi yaklaşımı nasıldır?
25. Çocuğunuz varsa evleneceği kişinin milleti konsunda sizin yaklaşımınız nasıldır?
26. Salır ve diğerler etnik grupların arasında evlilik hakkında ne düşünüyorsunuz?
27. Salırların sosyal kurumlarında “ Ageni “ ve “ Kongmusan “ kavram ile biliyor musunuz?
28. Kendiniz nasıl ve nereli biri olarak tarif ediyorsunuz?
29. Yaşamınıza nerede devam etmek istiyorsunuz?

GÖRÜŞÜLENLER ULAŞMA ÇİZELGESİ FORMU 3

	Görüşe bilen kişileri	Cinsiyet	Yaş	Doğum yeri	Yaşam yeri	Eğitim	Medni hali	Kaynak kişiyi bulan kişi	Kaynak kişi	Mülakat Tarihi ve Yeri
1	CJ M	E	53	Gızıl Dam	Xining	Doktor	E	Xiaoxu an Ma		03.12. 2017 Xining
2	WM	E	45	Gezi kasaba sı	Xining	Doktor	E	Xiaoxu an Ma		03.12 .2017 Xining
3	GH M	E	56	Gızıl Dam	Jishi kasaba sı	Lise	E	Xiaoxu an Ma	1.CJ M	03.01. 2018 Jishi kasaba sı
4	WL H	E	65	Chand uz sucı	Gezi kasaba sı	lise	E	Xiaoxu an ma	GH M	03.01. 2018 Gezi kasaba sı
5	JF Z	E	70	Imam	Jishi kasaba sı	Lisans	E	.Xiaoxu uan ma WL H	4. GH MA	05.01 .2018 Jishi kasaba sı
6	CM M	E	47	Jishi kasaba sı	Jishi kasaba sı	Lisans	E	Xiaoxu an ma	Akraba	06.01. 2018 Jishi kasaba sı
7	AB M	E	55	Gızıl Dam	Gızıl Dam	İlkokul	E	Xiaoxu an Ma	4. WL H	08.01 .2018 Gızıl Dam
8	MC M	E	69	Gızıl Dam	Gızıl Dam	İlkokul	E		7. AB M	08.01 2018. Gızıl Dam

9	MS M	E	46	Gızıl Dam	Gızıl Dam	Ortaok ul	E		6..MC M	08.01 .2018 Gızıl Dam
1 0	MQ M	E	52	Gızıl Dam	Gızıl Dam	Ortaok ul	E		9.MS M	09.01. 2018 Gızıl Dam
1 1	MC M	E	78	Gızıl Dam	Gezi kasaba sı	Ortaok ul	E	Xiao xuan Ma	Akraba	10.01 2018. Gezi kasaba sı
1 2	LY M	K	33	Boler	Gezi kasaba sı	Lisans	E	Xiao xuan ma 6. CM M		13.01. 2018 Gezi kasaba sı
1 3	XN H	E	18	Gezi kasaba sı	Jishi kasaba sı	lise	B	Xiao xuan M		14.01. 2018 Jishi kasaba sı
1 4	ZH	E	19	Caotan ba	Gezi kasaba sı	lise	B	Xiaoxu an Ma	13. XN H	14.01 .2018 Jishi kasaba sı
1 5	YL H	K	17	Gezi kasaba	Gezi kasaba sı	lise	B	Xiaoxu an Ma	13.XN H	17.01. 2018 Jishi kasaba sı
1 6	YH	E	18	Ak Köy	Jishi kasaba sı	lise	B	Xiaoxu an Ma	15.YL H	20.01. 2018 Jishi kasaba sı
1 7	HM H	K	47	Agcan	Jishi Kasaba sı	lisans	A	Xiaoxu an Ma		26.01. 2018 Jishi

										kasaba sı
1 8	FH	K	77	Caotan ba	Gezi kasaba sı	Eğitim siz	EÖ	Xiaoxu an Ma		07.02 .2018 Gezi kasaba sı
1 9	LSH	K	48	Sucı	Gezi kasaba sı	Lisans	E	Xiaoxu an Ma	17.HM H	12.02. 2018 Gezi kasaba sı
2 0	LXH	K	46	Jishi kasaba sı	Jishi kasaba sı	Lisans	E	Xiaoxu an Ma	19.LS H	19.02. 2018 Jishi kasaba sı
2 1	XXH	E	31	Gızıl Dam	Jishi kasaba sı	Lisans	E	Xiaoxu an Ma	Arkada ş	23.02. 2018 Jishi kasaba sı
2 2	YLH	E	64	Gızıl Dam	Gezi kasaba	Lisans	E	Xiaoxu an Ma	21. XX H	26.02 2018 Gezi kasaba sı
2 3	CFM	K	44	Sucı	Gezi, kasaba sı	lisans	EÖ	Xiaoxu an Ma	19. LS H	02.03. 2018 Gezi kasaba sı
2 4	XHM	K	43	Gızıl Dam	Jishi Kasaba sı	Lisans	E	Xiaoxu an Ma 23.CF M	23.CF M	06.03 2018 Jishi kasaba sı
2 5	ZXH	E	78	Gezi kasaba sı	Gezi kasaba sı	Lisns	E	Xiaoxu an Ma	1.CJM	10.03 2018 Gezi kasaba

										S1
26	DWD M	E	63	Gezi kasaba s1	Gezi, kasaba s1	Ortaokul	E	Xiaoxu an Ma		10.03.2018 Gezi kasaba s1
27	L M	E	18	Ak köy	Jishi Kasaba s1	lise	B	Xiaoxu an Ma		13.03.2018 Jishi kasaba s1
28	YZ M	K	17	Jishi kasaba s1	Jishi kasaba s1	lise	B	Xiaoxu an Ma		13.03.2018 Jishi kasaba s1
29	R H	E	19	Gezi kasaba s1	Jishika sabası	lise	B	Xiaoxu an Ma		14.03.2018 Jishi kasaba s1
30	XH H	E	64	Gezi kasaba s1	Gezi kasaba s1	Lisans	E	Xiaoxu an Ma 1.CJ M	1.CJ M	18.03.2018 Gezi kasaba s1
31	Y H	K	24	Gezi kasaba s1	Jishi kasaba s1	Lisans	B	Xiaoxu an Ma	Arkadaş	19.03.2018 Jishi kasaba s1
32	Hatice M	K	67	Gızıl Dam	Jishi kasaba s1	Eğitimsiz	EÖ	Xiaoxu an Ma		19.03.2018 Jishi kasaba s1

33	Sofia M	K	42	Gızıl Dam	Xining	lisans	E	Xiaoxu an Ma	32 Htice M	22.03.2018 Xining
34	Z M	K	23	Gızıl Dam	Jishi Kasaba sı	İlkokul u	E	Xiaoxu an Ma	33 Sofia M	28.03.2018 Jishi kasaba sı
35	H M	K	70	Gızıl Dam	Gızıl Dam	Eğitim siz	E	Xiaoxu an Ma	33 Sofia M	03.04.2018 Gızıl Dam
36	LB H	E	36	Gezi kasaba sı	Gezi kasaba sı	Ortaok ulu	E	Xiaoxu an Ma		05.04.2018 Gezi kasaba
37	Hasan H	E	40	Gezi kasaba sı	Jishi kasaba sı	İlkokul u	E	Xiaoxu an Ma		05.04.2018 Jishi kasaba sı
38	YL H	K	32	Gezi ksabası	Gezi kasaba sı	Ortaok ulu	E	Xiaoxu an Ma	36 LB H	09.04.2018 Jishi kasaba sı
39	JY H	K	28	Gezi kasaba sı	Jishi Kasaba sı	lisans	E	Xiaoxu an Ma	Arkada ş	13.04.2018 Jishi kasaba sı

4 0	CC M	E	87	Gızıl Dam	Xining	Ortaok ulu	EÖ	Xiaoxu an Ma	Akraba	16.04. 2018 Xining
--------	------	---	----	--------------	--------	---------------	----	-----------------	--------	--------------------------

Tablo 9 Qingshui beldesi yer adlarının Çince ve Salırca karşılıkların tablosu

Bölgenin ve her köy için ve tüm adlar için Çince (Resmi Haritadaki adı ve yazılışı)	Latin Harfli Yazılış	Bölgede Nasıl Adlandırıldığı	Salırların Nasıl Adlandırdığı	Türkçe Anlamı
清水	Qingshui	Çincesi kullanılıyor	zenğner	Dağı Köşesi
尕庄	Ga zhuang	Çincesi kullanılıyor	Ghum Ghol	Kum Yamaç
马尔坡	Maer po	Çincesi kullanılıyor	Ağher Ghol	Beyaz Yamaç
阿什匠	Ashi Jiang	Salırcası ve Çincesi kullanılıyor	Arixcan	Ağaç işleriyle uğraşan, manrangoz
乙麻亥	Yi mahai	Salırcası kullanılıyor	Imah	Topluluk, Yığın, Yığnak Yığmak
石巷 (Çince harf anlamı salaucadan gelmiş)	Shi Xiang	Salırcası ve Çincesi kullanılıyor	Dax Ghol	Taş Yamaç
黑滩 (Çince harf anlamı salaucadan gelmiş)	Hei Tan	Salırcası ve Çincesi kullanılıyor	Ghara Düz	Kara Düzlük
红庄 (Çince harf anlamı salaucadan gelmiş)	Hongzhuang	Salırcası ve Çincesi kullanılıyor	Gızıl Dam	Kırmızı Duvar
瓦匠庄	Wa Jia Zhuang	Çincesi kullanılıyor	Hos Arix	Ceviz Ağacı
大寺古 Salırca “ Dax surur “ Çince harf çevirisine sahiptir.	Da sigu	Salırcası kullanılıyor	Dax Surur	Taş Yalak ⁷⁵

⁷⁵ 大寺古(Dasigu) bu köyde eskide bir sulamak için yalak vardı.

Tablo 1 Salır Otonom İlçesi'nin İdari Birimleri

Jishi kasabası 积石镇 (Salır)	Xiadong, XiJie, Xiacaotanba, Shangcaotanba,Wajiangzhuang, Tuobei, Xiagala, Shabatang, X1gou, Shitoupo, Dingjiang, Dabölan, Gabölan, Yımam Xinjian, Heibei vs 17 küçük köy
Gezi Kasabası Gezi Kasabası 街子镇(Salır)	Xiasanlanbahai, Tuolongdu, Tuanjie, Sanlifang,Yangkulang,Yangbazar, Shangfang, Shengfang, Majia, Mengdasha, Bolanhai, Guohala, Guoshentan, Boliji, Gujilai, Tangfang, Suwashi, Wushibeinaihai, Yamuquhu vs 19 küçük köy
Bai kasabası 白庄(Salır)	Changke, Tuanjie(Timux tan)Yi ri hai, Zhuge, Miyahai, Tiaojin, Kewa, Zhangga, Labian, Geda Yari, Laitang, Wuke, Jiangribu, 27 küçük köy
Chahanduzı beldesi e 查汗都斯乡(Salır)	XiaAhetan, Hadahai, Suzhi, Xinjian, Dazhuang, Xiazhuang, Zhongzhuang, Gushikun, Tuanjie, Zanpuh, Yimaha vs. 16 küçük köy
Qingshui beldesi 清水乡 (Salır)	Xiaxiahe, Ashihe, Amasha, Yimahe, Shang zhuang, Xia Köy, Hong zhuang ⁷⁶ , Dasigu, Wajiang Köy, Tangsai, Shixiang, Tiangai, 12 küçük köy
GalengTibet beldesi 尕楞藏族乡(Tibetler)	Xiayaga, Maga, Luowa, Xiangsha, Bitang, Renwu, Zongzhan vs 11 küçük köy
WenduTibet beldesi 文都藏族乡(Tibetler)	Xialaxiong, Maoyu, Wangca mang, Chouzi, Gongmang, Yaxun, Rimang vs 16 küçük köy
GangCha Tibet beldesi 刚察藏族乡 (Tibetler)	Xiangangcha, Kasuo, Suhua 3 çiftlik
Daowei Tibet beldesi 道帷藏族乡 (Tibetler)	Xiagulei, Zhangsha,Qitaibao, Xichong, Helong, Wangjia, Bilong, Muhong, Deman, Sanmucang, Wangjia, Wumandao vs 27 küçük köy

⁷⁶ Tablo 9